

**ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ**

**ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ & ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ & ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ
ΜΟΝΑΔΩΝ**

(ΠΡΩΗΝ ΤΜΗΜΑ ΜΟΥΣΕΙΟΛΟΓΙΑΣ, ΜΟΥΣΕΙΟΓΡΑΦΙΑΣ ΚΑΙ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΕΚΘΕΣΕΩΝ)

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Η ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ
ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ Η ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΟΥΣ ΜΕ ΤΟΝ
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟ.**

ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ: Η ΑΡΧΑΙΑ ΝΕΜΕΑ

ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΑ: ΣΤΟΓΙΑΝΤΣΗ ΕΛΕΝΗ

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: ΔΡ. ΒΙΓΛΗ ΜΑΡΙΑ

ΠΥΡΓΟΣ, 2016

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ ΠΕΡΙ ΜΗ ΛΟΓΟΚΛΟΠΗΣ

Βεβαιώνω/ουμε ότι είμαι/είμαστε ο/οι συγγραφέας/εις αυτής της εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχα/είχαμε για την προετοιμασία της, είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στην εργασία.

Επίσης, έχω/έχουμε αναφέρει τις οποίες πηγές από τις οποίες έκανα /κόναμε χρήση δεδομένων, ιδεών ή λέξεων, είτε αυτές αναφέρονται ακριβώς είτε παραφρασμένες.

Ακόμη δηλώνω/ουμε ότι αυτή η γραπτή εργασία προετοιμάστηκε από εμένα/εμάς προσωπικά και αποκλειστικά και ειδικά για την συγκεκριμένη πτυχιακή εργασία ότι θα αναλάβω/ουμε πλήρως τις συνέπειες εάν η εργασία αυτή αποδειχτεί ότι δεν μου/μας ανήκει.

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ ΣΠΟΥΔΑΣΤΗ 1

ΑΡΙΘ.ΜΗΤΡΩΟΥ

ΥΠΟΓΡΑΦΗ

ΣΤΟΓΙΑΛΤΣΙΑ ΕΛΕΥΘ

914

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ ΣΠΟΥΔΑΣΤΗ 2

ΑΡΙΘ.ΜΗΤΡΩΟΥ

ΥΠΟΓΡΑΦΗ

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ ΣΠΟΥΔΑΣΤΗ 3

ΑΡΙΘ.ΜΗΤΡΩΟΥ

ΥΠΟΓΡΑΦΗ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η Πτυχιακή εργασία με τίτλο «*Η Ανάδειξη των αρχαιολογικών χώρων και η σύνδεση τους με τον πολιτιστικό τουρισμό. Μελέτη περίπτωσης: Η αρχαία Νεμέα*», πραγματοποιήθηκε μέσα από μια σειρά ερευνών ώστε να παρουσιαστούν τα συμπεράσματα και οι τυχόν προβληματισμοί όσον αφορά τους αρχαιολογικούς χώρους και τον Πολιτιστικό Τουρισμό.

Ως μελέτη περίπτωσης επιλέχθηκε η Αρχαία Νεμέα, καθώς θεωρούμε πως πρόκειται για έναν σπουδαίο αρχαιολογικό χώρο που μπορεί να προσφέρει πολλά στους επισκέπτες του μέσω της ανάδειξής του. Μέσα από αυτήν την έρευνα κατανόησα τις έννοιες της Πολιτιστικής Κληρονομιάς, καθώς και τον συνδυασμό του Πολιτιστικού Τουρισμού και αρχαιολογικών χώρων.

Κατά τη διάρκεια της έρευνας αντιμετώπισα προβλήματα σχετικά με τις επιστημονικές παρεμβάσεις των μνημείων σε σχέση με τις πληροφορίες που αναζητούσα. Όμως αυτή η διαδικασία ήταν ωφέλιμη για την κατανόηση όλων αυτών των εννοιών και γι' αυτόν το λόγο στο τέλος της έρευνας θα παρουσιαστούν οι προτάσεις ανάδειξης του αρχαιολογικού χώρου.

Στο σημείο αυτό, θα ήθελα να ευχαριστήσω την επιβλέπουσα καθηγήτρια μου κ. Βίγλη Μαρία για την πολύτιμη βοήθεια και καθοδήγησή της, καθώς και όλα συγγενικά και φιλικά μου πρόσωπα που με βοήθησαν κατά την διάρκεια της συγγραφής.

Μεγάλη βοήθεια είχα και από τα μέλη της βιβλιοθήκης του Τ.Ε.Ι. Αθηνών και τους ευχαριστώ πολύ στην επιλογή της βιβλιογραφίας. Επίσης θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον Αμερικάνο αρχαιολόγο Stephen G. Miller για την βοήθεια που μου παρείχε μέσα από την συνέντευξη καθώς, μέσα από τη διαδικασία αυτή, απαντήθηκαν πολλά ερωτήματα.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην παρούσα πτυχιακή εργασία θα παρουσιαστεί η ανάδειξη των αρχαιολογικών χώρων μέσω του Πολιτιστικού Τουρισμού. Πιο συγκεκριμένα, θα αναφερθούμε στα βασικά χαρακτηριστικά του Πολιτιστικού Τουρισμού, στο Νομικό πλαίσιο για την προστασία της Πολιτιστικής Κληρονομιάς, καθώς και σε κάθε είδος επιστημονικής παρέμβασης (αποκαταστάσεις, αναστηλώσεις) σχετικά με την επανάχρηση των αρχαιολογικών χώρων.

Αντικείμενο μελέτης αποτέλεσε ο αρχαιολογικός χώρος της Νεμέας, για τον οποίο προτάθηκαν τρόποι και πρακτικές ανάδειξης που θα αξιοποιήσουν το μνημείο και θα προωθήσουν τον Πολιτιστικό Τουρισμό της περιοχής.

ABSTRACT

In this thesis, there will be a presentation of the promotion of the archaeological sites with the connection on cultural tourism.

More specifically, we will focus on cultural tourism and its characteristics on the statutory instrument about the protection of Cultural Heritage and the scientific intervention (reconstruction, restoration) implemented to the reemploy of the archeological sites.

For all this reasons, the object of this project was the archaeological site of Ancient Nemea and for that reason we will present proposals and means of promotion of the archaeological site in order to develop the Cultural Tourism of the area.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	2
ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	3
ABSTRACT.....	4
ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ.....	7
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	8
ΜΕΡΟΣ Α΄ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο	
1.1.Η έννοια του Τουρισμού-Ορισμός.....	9
1.2. Επιμέρους Χαρακτηριστικά Πολιτιστικού Τουρισμού.....	11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο	
Νομοθετικό πλαίσιο.....	13
ΜΕΡΟΣ Β΄ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο	
3.1.Ορισμοί -Αρχαιολογικοί χώροι.....	15
3.2. Διατήρηση Μνημείων και οι Αρχαιολογικοί χώροι.....	16
3.3.Αναστήλωση-αποκατάσταση μνημείων.....	18
3.4.Φθορές στα μνημεία και αποκατάσταση.....	20
3.5.Επανάχρηση μνημείων.....	22
3.6.Νομολογία-Φυσικό περιβάλλον.....	23
ΜΕΡΟΣ Γ΄ ΑΡΧΑΙΑ ΝΕΜΕΑ	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο	
4.1.Η Ιστορία και ο μύθος.....	28
4.2.Αρχαιολογικός χώρος Νεμέας.....	29
4.3.Το Στάδιο.....	30
4.4.Η κρυπτή είσοδος- Η Στοά.....	31
4.5.Το Ιερό του Διός.....	33
4.6.Στον αρχαιολογικό χώρο της Νεμέας εξίσου σημαντικοί είναι οι χώροι.....	36
4.7.Το Μουσείο.....	37
4.8.Αναβίωση των Νέμεων Αγώνων.....	39

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5ο

5.1.Σύνδεση Πολιτιστικού Τουρισμού και ανάδειξης Αρχαιολογικών χώρων.....	46
5.2.Μέσα ανάδειξης μνημείων.....	46
5.3.Ο Αρχαιολογικός χώρος Νεμέας και η σύνδεση του με τον πολιτιστικό τουρισμό.	47

Δ' ΜΕΡΟΣ ΜΟΥΣΕΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ ΑΝΑΔΕΙΞΗΣ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6ο

6.1.Η αξιοποίηση του αρχαιολογικού χώρου.....	53
6.2.Προτάσεις ανάδειξης.....	53
6.3.Προτεινόμενα Προγράμματα.....	57
ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	62
ΒΙΒΛΙΟΓΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ.....	64
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	68

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ

- Τουρισμός
- Πολιτιστικός Τουρισμός
- Πολιτιστική κληρονομιά
- Μνημείο
- Μέσα μεθερμηνευσης-ανάδειξης

KEY WORDS

- Tourism
- Cultural (tourism)
- Heritage
- Monument/site
- Designation/promotion

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στην παρούσα πτυχιακή εργασία θα εκπονηθεί μια παρουσίαση σχετικά με τον Πολιτιστικό Τουρισμό και την έννοια του σε σχέση με την ανάδειξη των αρχαιολογικών χώρων στην Ελλάδα.

Στο πρώτο μέρος παρουσιάζονται γενικές πληροφορίες όσον αφορά το τι είναι τουρισμός αλλά και το πώς αυτός ο όρος εμφανίστηκε και αναπτύχθηκε στην Ελλάδα. Κυρίως όμως θα εστιάσουμε στον Πολιτιστικό Τουρισμό και στα χαρακτηριστικά του.

Στο πλαίσιο του Πολιτιστικού τουρισμού θα μπορούσαμε με λίγα λόγια να εξηγήσουμε ότι συνήθως επιλέγονται ως μέσα οι ιστορικές πόλεις, αρχαιολογικοί χώροι, ώστε να πραγματοποιούνται ημερήσιες συνήθως εκδρομές πολιτισμικού ενδιαφέροντος σε συγκεκριμένες περιφέρειες. Ο πολιτισμικός τουρισμός απευθύνεται σε συγκεκριμένο αριθμό ατόμων οι οποίοι ενδιαφέρονται για την πολιτιστική κληρονομία της χώρας ή του τόπου που επισκέπτονται.

Στο δεύτερο μέρος παρουσιάζεται η ανάδειξη των αρχαιολογικών χώρων και των μνημείων τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα. Θα αναλυθούν οι όροι, αλλά και ο τρόπος ανάδειξης των αρχαιολογικών χώρων καθώς και τα προβλήματα που δημιούργησε όπως η παραμέληση, οι αποτυχημένες επεμβάσεις συντήρησης και αποκατάστασης που έγιναν στο παρελθόν χωρίς να υπάρχει προσοχή στον σχεδιασμό, με επιπτώσεις στην πολιτιστική κληρονομιά.

Στη συνέχεια, θα δούμε πώς η ανάδειξη των αρχαιολογικών χώρων συνδέεται με τον πολιτιστικό τουρισμό, καθώς ο τρόπος που αναδεικνύεται ένας αρχαιολογικός χώρος ή μία ιστορική πόλη αποτελεί σημαντική επίδραση στον πολιτιστικό τουρισμό και στον αριθμό ατόμων που το επισκέπτεται. Οι πολιτιστικοί τουρίστες συνήθως είναι περισσότερο μορφωμένοι από τον μέσο όρο, σχετικά ευκατάστατοι με καλή εργασία. Επιδιώκουν να μάθουν κάτι για την Ιστορία και τον πολιτισμό της χώρας επομένως είναι απαραίτητο να υπάρχει ένας ορθός τρόπος ανάδειξης των αρχαιολογικών χώρων και των μνημείων.

Επομένως, μέσω αυτής της εργασίας αφού αναλυθούν αυτά τα δύο μεγάλα κεφάλαια Πολιτιστικός Τουρισμός και ο τρόπος ανάδειξης των αρχαιολογικών χώρων θα διαπιστωθεί πως αυτά τα δύο συνδέονται. Αφορμή για την σύνδεση τους θα αποτελέσει, στο τρίτο μέρος, η μελέτη περίπτωσης του αρχαιολογικού χώρου της αρχαίας Νεμέας. Τέλος, θα παρουσιαστούν προτάσεις για την αξιοποίηση του αρχαιολογικού χώρου, σε σχέση με τον Πολιτιστικό Τουρισμό.

Α΄ ΜΕΡΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο

1.1 Η έννοια του Τουρισμού-Ορισμός

Ο Τουρισμός σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού συνιστάται «από δραστηριότητες των ατόμων που ταξιδεύουν και διαμένουν σε μέρη διαφορετικά από το σύνηθες περιβάλλον τους, για λόγους αναψυχής, αποφυγής των προβλημάτων της καθημερινότητας, για άσκηση επιχειρηματικών δραστηριοτήτων κ. α, και για χρονικό διάστημα όχι μεγαλύτερο του ενός έτους.» Ο όρος σύνηθες περιβάλλον χρησιμοποιείται για να εξαιρεθούν από τον εν λόγω ορισμό τα συχνά η τακτικά ταξίδια ρουτίνας. Γενικά ο τουρισμός είναι ένας συνδυασμός δραστηριοτήτων , υπηρεσιών βιομηχανιών, (μεταφορικό μέσο, χώροι διαμονής χώροι ψυχαγωγίας, χώροι αθλητισμού, εστιατόρια, εμπορικά μαγαζιά) και πληθώρας άλλων δραστηριοτήτων που προσφέρουν μια ταξιδιωτική εμπειρία, συμβάλλοντας παράλληλα στην άνοδο του βιοτικού επιπέδου του πληθυσμού, στη δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης, στην αύξηση των επενδύσεων και στη μεγέθυνση της οικονομίας. (Μαργαριτούλης, 1995).

Η ιστορία του τουρισμού στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα ο τουρισμός εμφανίζεται από τα αρχαία χρόνια με τους περιηγητές όπως ο Πausanias με τις αναφορές σε τόπους και συνήθειες λαών αλλά και με τους πιστούς ανθρώπους οι οποίοι με αφορμή τις γιορτές και τα προσκυνήματα μετέβαιναν σε άλλους τόπους. Στην πορεία η ανάπτυξη του τουρισμού αρχίζει από το 1950 καθώς η Ελλάδα προϋποθέτει ευνοϊκές συνθήκες (καλό κλίμα, θάλασσα, τέχνη, ιστορία). Οι κατασκευές που αποσκοπούν στην ικανοποίηση των τουριστών, όπως οι κρουαζιέρες, τα φεστιβάλ, η παραγωγή έργων λαϊκής τέχνης κ.τ.λ. αναπτύσσουν τον τουρισμό (Πολιτιστικός Τουρισμός, 2015) .

Ωστόσο η πορεία της τουριστικής εξέλιξης στην Ελλάδα εξαιτίας ιστορικών γεγονότων επηρέασε στον οικονομικό αλλά και στον κοινωνικό τομέα. Η χώρα με τους βαλκανικούς πολέμους καθώς και με τον Α΄ παγκόσμιο πόλεμο είχε να αντιμετωπίσει θέματα όπως την αποσαφήνιση των γεωγραφικών ορίων και την βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των πολιτών της καθώς η οικονομία είχε καταστραφεί.

Μελετώντας την εξελικτική πορεία του Τουρισμού διακρίνουμε 3 φάσεις (Βενετσανοπούλου, 2006).

1. Τον εκδρομικό: οι ταξιδιώτες μεταφέρονται για πρώτη φορά οργανωμένα σε περιορισμένη ακτίνα και το ταξίδι δεν ξεπερνά τις 24 ώρες.
2. Τον εσωτερικό ή εθνικό: δημιουργείται εξαιτίας της οικονομικής ανάπτυξης των μεσαίων οικονομικών τάξεων.
3. Τον εξωτερικό ή διεθνή ο οποίος αποτελεί και την πιο οργανωμένη μορφή τουρισμού και στην οποία υπεισέρχονται και κρατικοί παράγοντες.

Μετά τον β΄ παγκόσμιο πόλεμο γίνονται οργανωμένες κρατικές προσπάθειες για την ανάπτυξη του τουρισμού και την προσέλκυση τουριστών από το εξωτερικό. Θετικά σε αυτήν την κατεύθυνση έδρασε και η αναπροσαρμογή της συναλλαγματικής αξίας της δραχμής, η οποία έκανε την Ελλάδα έναν από τους φτηνότερους προορισμούς στον κόσμο.

Αποτελέσματα αυτών είναι η χώρα μας να ακολουθήσει μια ραγδαία αναπτυσσόμενη τουριστική εξέλιξη η οποία οδήγησε στην δημιουργία ολοένα και περισσότερων υποδομών προκειμένου να γίνει σωστή διαχείριση του όγκου των τουριστών που την επισκέπτονται. (Βενετσανοπούλου, 2006 : 54-60)

Ο Τουρισμός τα τελευταία χρόνια

Τα τελευταία χρόνια ο τουρισμός και τα ταξίδια παύουν να είναι προνόμιο μόνο των πλουσίων και γίνεται δικαίωμα όλων των κοινωνικών τάξεων.

Ο τουρισμός αναπτύσσεται και εξελίσσεται ενώ οι κυριότεροι παράγοντες που ωθούν σε αυτήν την εξέλιξη είναι αρκετοί. Ένας από αυτούς τους παράγοντες είναι η ανάγκη των ανθρώπων να διερευνήσουν όχι μόνο το περιβάλλον στο οποίο ζουν οι ίδιοι, αλλά να εξερευνήσουν το άγνωστο και να εμπλουτίσουν τις εμπειρίες τους.

Άλλος ένας παράγοντας είναι η ανάγκη του τουρίστα για επικοινωνία, η προσπάθεια να έρθει σε επαφή με διαφορετικούς Πολιτισμούς και τρόπους ζωής, να επηρεαστεί και να επηρεάσει.

Η βελτίωση του μορφωτικού επιπέδου των πολιτών σε συνδυασμό με την διεύρυνση των ανθρώπινων γνώσεων αυξάνει την επιθυμία για πραγματοποίηση ταξιδιών προκειμένου να γνωρίσουν νέους πολιτισμούς και να αλληλοεπιδράσουν με αυτούς. Αυτό δημιουργεί την ανάγκη επίσκεψης νέων τόπων προκειμένου να δουν από κοντά πως είναι τα τοπία και οι πολιτισμοί που διηγούνται στα βιβλία. (Βενετσανοπούλου, 2006: 61)

Ο Τουρισμός έχει άμεση σχέση με τα κίνητρα και τις ανάγκες που οδηγούν τους ανθρώπους στα ταξίδια. Αυτές οι ανάγκες σε κάθε άνθρωπο είναι διαφορετικές καθώς κάποιοι ταξιδεύουν για να ξεκουραστούν, άλλοι για να ψυχαγωγηθούν, για να επισκεφτούν φίλους ή συγγενείς άλλοι για επαγγελματικούς σκοπούς και άλλοι για να γνωρίσουν νέες συνθήκες (λαούς, τέχνες, τρόπο ζωής ...) Όλα αυτά οδηγούν στην κατηγοριοποίηση του τουρισμού. Μια από τις πολλές κατηγοριοποιήσεις είναι και ο πολιτιστικός τουρισμός. (Λαγός, 2005:62)

1.2 Επιμέρους Χαρακτηριστικά Πολιτιστικού Τουρισμού

Ο πολιτιστικός τουρισμός αποτελεί τμήμα ενός συγκροτημένου πλέγματος τουριστικών υπηρεσιών μαζί με άλλες ειδικές μορφές τουρισμού, όπως οθρησκευτικός, ο γαστριμαργικός, ο εκπαιδευτικός, ο συνεδριακός, ο τουρισμός πόλης, ο οικοτουρισμός και άλλα πολλά. (Κόνσολα, 2006: 3)

Ωστόσο για την περιγραφή του πολιτιστικού τουρισμού έχουν δοθεί πολλοί ορισμοί. Οι ορισμοί που περιγράφουν την έννοια του πολιτιστικού τουρισμού διαφέρουν ανάλογα με τη χώρα από την οποία προέρχονται αλλά και την προσέγγιση κάθε ενός που επιχειρεί την περιγραφή αυτή.

Σύμφωνα με το ICOMOS (Διεθνές Συμβούλιο Χώρων και Μνημείων) Πολιτιστικός τουρισμός είναι «οποιαδήποτε δραστηριότητα επιτρέπει στους επισκέπτες να έχουν την εμπειρία της ανακάλυψης τρόπων ζωής άλλων ανθρώπων, επιτρέποντας τους να γνωρίσουν τα έθιμα, τις παραδόσεις, το φυσικό περιβάλλον και τις ιδέες τους και να έχουν πρόσβαση σε χώρους με αρχιτεκτονικό, ιστορικό και αρχαιολογικό ενδιαφέρον ή άλλου τύπου πολιτιστικά αξία». (ICOMOS, 1999).

Ο Πολιτιστικός τουρισμός αποτελεί ένα από τα πιο παλιά και πιο δημοφιλή είδη τουρισμού. Όλοι οι περιηγητές και οι επισκέπτες αναζητούσαν την γνώση την εμπειρία και την προσωπική ανακάλυψη, πραγματοποιούσαν ταξίδια σε τόπους με αρχαιολογικό, ιστορικό, λαογραφικό, πνευματικό-θρησκευτικό ενδιαφέρον.

Ο πολιτιστικός τουρισμός παρέχει ευκαιρίες για μια ολόπλευρη πολιτιστική εμπειρία καθώς και έναν συνδυασμό πολιτιστικού ταξιδιού στο παρελθόν αλλά και ένα ταξίδι αισθήσεων (Πολιτιστικός Τουρισμός, 2015).

Ποιοι είναι οι πολιτιστικοί τουρίστες;

Οι επισκέπτες που ανήκουν στον πολιτιστικό τουρισμό είναι εκείνοι που θέλουν να εμβαθύνουν και να κατανοήσουν τον τρόπο ζωής ενός τόπου, να ενημερωθούν για την ιστορία, την κουλτούρα, τις συνήθειες και να βιώσουν την εμπειρία της επίσκεψης μέσα από εκδηλώσεις και επισκέψεις.

Οι πολιτιστικοί τουρίστες είναι εκείνοι που τους ενδιαφέρει το "γιατί" αναζητάνε την ιστορική εξέλιξη ενός τόπου, θέλουν να μάθουν το παρόν και το παρελθόν. Επομένως οι πολιτιστικοί τουρίστες είναι αυτοί που έχουν ενημερωθεί ήδη και έχουν διαβάσει ήδη για τον τόπο επίσκεψής τους. Για αυτούς είναι μια εμπειρία ζωής καθώς μέσα από τις εκδηλώσεις και τις δραστηριότητες που περιμένουν από ένα μουσείο ή έναν αρχαιολογικό χώρο θα μπορέσουν να κατανοήσουν και να έχουν μια πλήρη εικόνα του τόπου που επισκέπτονται. Όπως δείχνει η παρατήρηση και οι έρευνες που έχουν γίνει οι πολιτιστικοί τουρίστες δεν αναζητούν ένα ακόμη προορισμό στον οποίο δεν έχουν μέχρι τώρα επισκεφτεί αλλά ψάχνουν για εμπειρίες ή καλύτερα για την «εμπειρία». (Κωστάκης, 2003 :4-5)

Πλεονεκτήματα Πολιτιστικού Τουρισμού

- Προστατεύει, αναδεικνύει τους πολιτιστικούς πόρους και γενικότερα τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της περιοχής στην οποία αναπτύσσεται.
- Είναι ανεξάρτητος από την εποχικότητα, καθώς δεν επηρεάζεται σχεδόν καθόλου από τις κλιματολογικές συνθήκες. Επομένως, συμβάλλει στη επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου, εκτός της περιόδου αιχμής.
- Διαχέει ευρύτερα το τουριστικό ρεύμα με την ανάδειξη νέων προορισμών σε λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές.
- Προσελκύει τουρίστες υψηλότερου εισοδήματος και μορφωτικού επιπέδου, οι οποίοι συνήθως παρατείνουν τη διαμονή τους σε ένα συγκεκριμένο μέρος και συμμετέχουν σε δραστηριότητες.
- Είναι φιλικός προς το φυσικό περιβάλλον, σε αντίθεση προς το μαζικό τουρισμό, ο οποίος προκαλεί υποβάθμιση και αλλοίωση του περιβάλλοντος.
- Δημιουργεί νέες προοπτικές απασχόλησης για ειδικευμένο προσωπικό.
- Αποτελεί ένα από τα κυριότερα μέσα της σύγχρονης στρατηγικής για την αναζωογόνηση των αστικών κέντρων μέσω του πολιτισμού. (Κόνσολα, 2006 : 3-4)

Η σημασία και ο ρόλος του Πολιτιστικού τουρισμού

Ο πολιτιστικός τουρισμός συνδέεται με τις έννοιες της πολιτιστικής κληρονομιάς και γενικότερα των πολιτιστικών πόρων στους οποίους συγκαταλέγονται οι αρχαιολογικοί και ιστορικοί χώροι, μνημεία, μουσεία, παραδοσιακοί οικισμοί ,εκκλησίες κ.τ.λ. και στοιχεία του σύγχρονου πολιτισμού και των κοινωνιών που ζούνε στους πολιτιστικούς προορισμούς. Ας σημειωθεί ότι η χρήση του όρου πολιτιστική κληρονομιά γίνεται επίσης για την άυλη κληρονομιά, δηλαδή τη γλώσσα , τις παραδόσεις , τα ήθη και έθιμα τη μουσική , το χορό κτλ.(Κόνσολα, 2006 : 4-5)

Η πολιτιστική κληρονομιά θεωρείται ως κοινωνικό αγαθό καθώς συνεισφέρει στην πολιτιστική και κοινωνική ανάπτυξη, βελτίωση της ποιότητας του δομημένου περιβάλλον.

Τα μνημεία και οι χώροι της πολιτιστικής κληρονομιάς αποτελούν έναν από τους βασικούς παράγοντες προσέλκυσης του τουριστικού ρεύματος. (Κόνσολα, 2006: 5-6)

Προκειμένου λοιπόν να υπάρχει επικοινωνία και επισκεψιμότητα των μνημείων επιδιώκεται η εξασφάλιση της επιβίωσης τους. Για να γίνει κάτι τέτοιο και να μπορούν οι πολιτιστικοί τουρίστες να βιώσουν διάφορες εμπειρίες από τα κατάλοιπα του παρελθόντος οφείλει να πραγματοποιηθεί διατήρηση και ένας συγκεκριμένος τρόπος προβολής της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Μέσω του πολιτιστικού τουρισμού διασώζεται η πολιτιστική κληρονομιά και πολλοί προικισμένοι χώροι μετατρέπονται σε πολιτιστικούς χώρους ιστορικής σημασίας και εξυπηρετούνται από διάφορες δραστηριότητες.

Ένα παράδειγμα είναι Η Αθήνα το παλιό εργοστάσιο στο γκάζι που έχει μετατραπεί σε έναν πολιτιστικό χώρο και οι Αθηναίοι όσο και οι τουρίστες συναντούν μια διαφορετική οπτική γωνία της πόλης και έρχονται σε επαφή με το παρελθόν. Πολλά τέτοια παραδείγματα υπάρχουν για παλιούς χώρους οι οποίοι για χάρη του πολιτισμού αξιοποιήθηκαν και έδωσαν μία νότα στην πόλη και στους κατοίκους της. Έτσι λοιπόν χώροι οι οποίοι υπηρετούν τον πολιτιστικό τουρισμό αποτελούν αντικείμενο μετάλλαξης, έτσι αξιοποιούνται και αναδεικνύονται με έναν διαφορετικό τρόπο από τον αρχικό. Με αυτόν τον τρόπο εφοδιάζονται οι τόποι προορισμού με πολλές λειτουργίες για τον πολιτιστικό τουρισμό (Βίγλη, 2012-2013).

«Η πολιτιστική μας κληρονομιά, όπως έλεγε η Μελίνα Μερκούρη, είναι ταυτόχρονα η ευτυχία και η δυστυχία της χώρας μας. Ευτυχία γιατί μας προσφέρει την μοναδικότητα του ελληνικού πολιτισμού, την βαριά βιομηχανία μας, τον καλύτερο πρεσβευτή της χώρας μας στο εξωτερικό. Δυστυχία γιατί για να αποδείξουμε τον σεβασμό μας σε αυτόν τον πολιτισμό, απαιτείται πολλή δουλειά και τεράστια ποσά, πολλαπλάσια απ' όσα είναι δυνατόν να διατεθούν από μία χώρα σαν την Ελλάδα» (Πολιτιστική κληρονομιά, 2015)

Τα τελευταία 20 χρόνια η αγορά του Πολιτιστικού Τουρισμού αναπτύσσεται ραγδαία σύμφωνα με έρευνες του ερευνητικού προγράμματος Πολιτιστικού Τουρισμού «ΑΤΛΑΣ». Το Πολιτιστικό πρόγραμμα έρευνας Τουρισμού «ΑΤΛΑΣ» ξεκίνησε το 1991 με την Υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Έρευνας. Οι αρχικοί στόχοι του, οι οποίοι στην συνέχεια διευρύνθηκαν, ήταν η συλλογή δεδομένων σχετικά με τις πολιτιστικές επισκέψεις καθώς και το προφίλ και τα κίνητρα των πολιτιστικών τουριστών. (Πολιτιστική κληρονομιά, 2015)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο

Νομοθετικό πλαίσιο

Ο πολιτιστικός τουρισμός δένεται από ένα νομοθετικό πλαίσιο για την σωστή διαχείριση του περιβάλλοντος, αλλά και της πολιτιστικής κληρονομιάς. Όλες οι χώρες που αποτελούν σημαντικούς τουριστικούς προορισμούς προκειμένου να αυξήσουν την ελκυστικότητά τους, χρησιμοποιούν κάθε διαθέσιμο μέσο που συμβάλει στο σκοπό αυτό. Αυτά τα μέσα όποια και να είναι έχουν επίπτωση στο περιβάλλον και στην κληρονομιά κάθε τόπου π.χ. οι φθορές στα μνημεία από την αύξηση του αριθμού των επισκεπτών, η εμπορευματοποίηση τους και η μετατροπή τους με αυθαίρετες ανακατασκευές, καθώς και "σηκνοθετημένη αυθεντικότητα" σε τουριστικό "θέαμα" είναι μερικές από τις δυσμενείς επιπτώσεις'. (Κόνσολα, 2006, : 5-7)

Στο άρθρο 128 ορίζεται ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να προβάλλει την κοινή πολιτιστική κληρονομιά της και ότι η δράση της πρέπει να αποβλέπει στη συνεργασία με σκοπό τη βελτίωση της γνώσης και της διάδοσης του πολιτισμού, τη διατήρηση και την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς ευρωπαϊκής σημασίας, την καλλιτεχνική και λογοτεχνική δημιουργία. Η WorldBank, η UNESCO, το Συμβούλιο της Ευρώπης και ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού, εντάσσουν τον πολιτιστικό τουρισμό στα προγράμματα τους είτε ως τον κεντρικό τους στόχο, είτε ως ένα από τα σημαντικότερα μέσα για μια βιώσιμη ανάπτυξη με την μικρότερη δυνατή επιβάρυνση στο περιβάλλον και τους τοπικούς πολιτισμούς. (Κωστάκης, 2003 : 2-3)

Η υπογραφή το 1976 στις Βρυξέλες της «Χάρτας του Πολιτιστικού Τουρισμού» στο πλαίσιο του ICOMOS, της Διεθνούς Οργάνωσης Μνημείων και Τόπων, αποτέλεσε

ένα κομβικό σημείο. Για πρώτη φορά δημιουργήθηκε ένα κανονιστικό πλαίσιο το οποίο περιλάμβανε τις ηθικές θα λέγαμε αρχές και αξίες που πρέπει να διέπουν τον πολιτιστικό τουρισμό ώστε να είναι βιώσιμος, να εξασφαλίζει την διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς καθώς και τα συμφέροντα του επισκέπτη αλλά και της κοινότητας που τον φιλοξενεί.

Το ICOMOS υιοθέτησε τη Χάρτα στην 7η Γενική Συνέλευση το 1985 στο Ροστόκ της Γερμανίας και συμπεριέλαβε στις ειδικές επιτροπές του τη Διεθνή Επιτροπή Πολιτιστικού Τουρισμού η οποία εργάστηκε για την βελτίωση και την αναθεώρηση της Χάρτας, πράγμα που έγινε στο Μεξικό το 1999. (Κωστάκης, 2003 : 2-3).

Βασικός στόχος της Χάρτας είναι να παίξει ένα σημαντικό ρόλο στον περιορισμό των κινδύνων και την ελαχιστοποίηση των αρνητικών επιπτώσεων του τουρισμού στην κληρονομιά και στα πολιτιστικά αγαθά. (Κόνσολα, 2006 : 5-6)

Παράλληλα σημειώνεται μεγάλη επιστημονική και ακαδημαϊκή κινητικότητα στο χώρο με την διεξαγωγή συνεδρίων για τον πολιτιστικό τουρισμό σε όλο τον κόσμο.

Η UNESCO ίδρυσε το 1999 δύο έδρες για τον Πολιτιστικό τουρισμό. Η μία στη Σορβόννη και η άλλη στη Ρωσική Διεθνή Ακαδημία για τον τουρισμό.(Κωστάκης, 2003 :2-3)

Είναι αναγκαίο επομένως να γίνουν οι απαραίτητες ενέργειες για το επιθυμητό αποτέλεσμα. Μέσω της Χάρτας που προαναφερθήκαμε γίνεται μία διαχείριση καλής πρακτικής ώστε οι επισκέπτες να έχουν ένα "κώδικα συμπεριφοράς" απέναντι στην πολιτιστική κληρονομιά. Καθώς οι χώροι οι οποίοι παραχωρούνται για πολιτιστικές εκδηλώσεις ακόμα και οι αρχαιολογικοί χώροι με τις διάφορες επεμβάσεις για διάφορους πολιτιστικούς σκοπούς , χρειάζονται κάποια διαχείριση.(Κόνσολα, 2006 :1-7)

Β' ΜΕΡΟΣ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο

3.1.Ορισμοί -Αρχαιολογικοί χώροι

Οι αρχαιολογικοί χώροι θεωρούνται οι χώροι στους οποίους υπήρχαν τεκμήρια παλαιότερων εποχών όπως κτήρια δρόμους ιερά τείχη κτλ. Οι χώροι αυτοί αποτελούν στην πλειοψηφία τους μνημεία, χώρους που φέρουν μνήμη.(Μπούρας, 1982: 64)

Μνημείο

Ο όρος του μνημείου στην αρχαιολογία ονομάζεται «οτιδήποτε ανακαλεί στην μνήμη κάτι που συνέβη στο παρελθόν. Πρόκειται για αρχαία κατάλοιπα του ανθρώπινου περιβάλλοντος που είναι αξία μνήμης». (Μπούρας, 1982: 65)

Στον σύγχρονο κόσμο ο όρος μνημείο άλλαξε νόημα. Το μνημείο ταυτίστηκε με την έννοια του διατηρητέου πολιτιστικού αγαθού. Σύμφωνα με το ICOMOS το μνημείο είναι «κάθε κινητό, ακίνητο κτισμένο η όχι ο οποίο διακρίνεται για το αρχαιολογικό ιστορικό αισθητικό η εθνογραφικό του ενδιαφέρον». Στον ορισμό συμπεριλαμβάνονται τα ακίνητα αγαθά τα οποία θεωρούνται διατηρητέα λόγω της φύσεως ή του προορισμού τους καθώς και τα κινητά που βρίσκονται μέσα στα μουσεία.(Μπούρας, 1982: 64)

Αρχαία μνημεία

Αναλυτικότερα, ως αρχαία μνημεία νοούνται όλα τα πολιτιστικά αγαθά που ανάγονται στους προϊστορικούς αρχαίους και μεταβυζαντινούς χρόνους και χρονολογούνται έως και το 1830 με την επιφύλαξη των διατάξεων του άρθρου 20 του νόμου 3028/02.(*Περί Αρχαιοτήτων και εν γένει της Πολιτιστικής Κληρονομιάς, Ν. 3028/2002*, 2016).

Στα αρχαία μνημεία συμπεριλαμβάνονται σπήλαια και παλαιοντολογικά κατάλοιπα για τα οποία υπάρχουν ενδείξεις ότι συνδέονται με την ανθρώπινη ύπαρξη.

Τα αρχαία μνημεία διακρίνονται σε κινητά και ακίνητα. Ως ακίνητα μνημεία νοούνται εκείνα τα οποία υπήρξαν συνδεδεμένα με το έδαφος και παραμένουν σε αυτό η στο βυθό της θάλασσας η στον πυθμένα των λιμνών η των ποταμών και δεν είναι δυνατό να μετακινηθούν χωρίς βλάβη της αξίας τους ως τεκμήριων.(*Περί Αρχαιοτήτων και εν γένει της Πολιτιστικής Κληρονομιάς, Ν. 3028/2002*, 2016)

Στα ακίνητα μνημεία συμπεριλαμβάνονται οι εγκαταστάσεις οι κατασκευές και όλα αυτά τα διακοσμητικά στοιχεία καθώς και το άμεσο περιβάλλον τους.

Αντίθετα ακίνητα μνημεία είναι όλα εκείνα που δεν είναι ακίνητα και χρονολογούνται έως το 1453, τα μεταγενέστερα του 1453, που χρονολογούνται έως το 1830 και αποτελούν ευρήματα ανασκαφών η άλλης αρχαιολογικής έρευνας η όπου αποσπάστηκαν από ακίνητα μνημεία καθώς και οι θρησκευτικές εικόνες και λειτουργικά αντικείμενα της ίδιας περιόδου. Τα μεταγενέστερα του 1453 μνημεία που χρονολογούνται έως και το 1830, χαρακτηρίζονται μνημεία λόγω της κοινωνικής, καλλιτεχνικής, αρχιτεκτονικής, λαογραφικής και ιστορικής επιστημονικής σημασία

τους.(Περί Αρχαιοτήτων και εν γένει της Πολιτιστικής Κληρονομιάς, Ν. 3028/2002, 2016))

Στο Χάρτη της Βενετίας (1964) διευκρινίζεται ότι «Η έννοια ενός ιστορικού μνημείου δεν καλύπτει μόνο το μεμονωμένο αρχιτεκτονικό έργο αλλά και την αστική ή αγροτική τοποθεσία που μαρτυρεί έναν ιδιαίτερο πολιτισμό με ενδεικτική εξέλιξη η ένα ιστορικό γεγονός. Αυτό ισχύει όχι μόνο για τις μεγάλες δημιουργίες αλλά και για τα ταπεινά έργα που με τον καιρό απέκτησαν πολιτισμική σημασία». (Μπούρας, 1982: 6)

Σύμφωνα με τον Χαράλαμπο Μπούρα η επέκταση αυτή του περιεχομένου έφερε σε πρώτη σειρά την έννοια του site. Ο ορισμός που δίνει το ICOMOS για την έννοια αυτή είναι «Θεωρείται site ένα πολεοδομικό σύνολο, ένα τοπίο φύσης, η ένα τοπίο διαμορφωμένο από τον άνθρωπο η διαμορφωμένο εν μέρη από την φύση και εν μέρη από τον άνθρωπο τον οποίον η συντήρηση παρουσιάζει δημόσιο ενδιαφέρον». (Μπούρας, 1982: 6)

3.2 Διατήρηση Μνημείων και οι Αρχαιολογικοί χώροι

Τα πολιτιστικά αγαθά πρέπει να προστατεύονται και να διατηρούνται ανεξάρτητα από την χρηστική τους αξία .Για την ανάδειξη και την διατήρηση τους χρειάζεται η προστασία της πολιτισμικής κληρονομιάς.

Η ανάδειξη των μνημείων,των υλικών δηλαδή προϊόντων της ελληνικής πολιτιστικής παραγωγής,αποτελεί πεδίο ουσιαστικής αξιοποίησης της βαριάς βιομηχανίας της χώρας, που δεν είναι άλλη από την πολιτιστική κληρονομιά.

Η Ελλάδα βρέθηκε από νωρίς σε ένα περιβάλλον θεσμικών ρυθμίσεων προβληματισμού και επεμβάσεων για την συντήρηση και αναστήλωση αρχαιοτήτων. Αυτό ήταν φυσικό αφού εδώ υπήρχαν μερικά από τα σημαντικότερα αρχιτεκτονικά μνημεία του δυτικού πολιτισμού. Βέβαια μεγάλο μέρος του ενδιαφέροντος για τα μνημεία αυτά και η θεωρία της συντήρησης τους προερχόταν από άλλες χώρες της Ευρώπης, την Γαλλία την Γερμανία την Αγγλία και αργότερα Ιταλία. Έτσι η Ελλάδα συμπορεύτηκε στον 19ο αιώνα με την εξέλιξη των ιδεών στον ευρωπαϊκό χώρο.Όμως στο δεύτερο μισό του 20ου αιώνα η υπόθεση των αρχιτεκτονικών μνημείων πέρασε σε νέα εποχή. (Μπούρας &Τουρνικιώτης, 2010: 13)

Από την αρχή του 19ου αιώνα έως την δεκαετία του 1950 η έννοια του μνημείου, το σύστημα αξιών του και οι λογικές συντήρησης η αναστήλωσης τους δεν αλλάζουν τόσο όσο αλλάζει ο αριθμός τους. Από τυπολογικής πλευράς πρόκειται κυρίως για μεμονωμένα δημόσια ή θρησκευτικά κτήρια και σύνολα ξεχωριστής συμβολικής και καλλιτεχνικής αξίας.

Από χρονολογικής πλευράς τοποθετούνται γενικώς στην αρχαιότητα και τους μεσαίους χρόνους και έπειτα φτάνουν στο κατώφλι της βιομηχανικής επανάστασης.

Από γεωγραφικής πλευράς περιορίζονται στην Ευρώπη τόσο στο επίπεδο του θεωρητικού προβληματισμού και των θεσμικών ρυθμίσεων όσο και σε εκείνο των πραγματικών επεμβάσεων. Η επούλωση των πληγών του Β' παγκοσμίου πολέμου θα συμβαδίσει με εκρηκτικές αλλαγές και στις 3 κατευθύνσεις.(Μπούρας &Τουρνικιώτης, 2010: 13-14)

Από τυπολογικής πλευράς τα ιστορικά μνημεία διευρύνθηκαν σε αρχιτεκτονική κληρονομιά και δυνάμει περιέλαβαν όλα τα κτίσματα μαζί με το περιβάλλον τους,

επώνυμη και ανώνυμη αρχιτεκτονική παραδοσιακούς οικισμούς και ιστορικά κέντρα πόλεων , απλά σπίτια, εγκαταλελειμμένα εργοστάσια και αποθήκες. Από χρονολογικής πλευράς η προστασία διευρύνθηκε στο σύνολο του παρελθόντος , από την προϊστορία μέχρι το μοντέρνο κίνημα και επιλεγμένα κτήρια της μεταπολεμικής εποχής. Από γεωγραφικής πλευράς, το δίκτυο της προστασίας παγκοσμιοποιήθηκε, τόσο στο επίπεδο των αρχών, οι οποίες, από τον Χάρτη της Βενετίας και μετά, αποτελούν αντικείμενο οικουμενικού ενδιαφέροντος και διεθνών συμβάσεων, όσο και σε εκείνων των μνημείων, που μεταλλάχθηκαν από εθνική σε παγκόσμια κληρονομιά. (Μπούρας &Τουρνικιώτης, 2010: 13-14)

Ιστορικά μνημεία και χώροι αποτελούν σημαντικό είδος εξέλιξης για την αρχαιολογική υπηρεσία. Μνημεία υπήρχαν πάντοτε, αλλά τα ιστορικά μνημεία, όπως όρισε ο 19ος αιώνας, είναι μια νοητική κατασκευή του δυτικό-ευρωπαϊκού πολιτισμού που ακολουθούσε τη Γαλλική και την βιομηχανική επανάσταση. Ο ρομαντισμός και ο εξ ορθολογισμός του, οι ιδεολογικές αντιπαραθέσεις του Viollet-le-Duc και του John Ruskin, ο Camillo Boito και η διαρκής ταλάντευση από συντήρηση σε αναστήλωση , δεν διαμόρφωσαν μονάχα ένα τοπίο ιστορικών μνημείων, αλλά και ένα σύστημα ιδεών που αναγνωρίζονται ακόμα ατόφιες σε πολλά απ' τα επιχειρήματα της εποχής μας. (Μπούρας &Τουρνικιώτης, 2010: 13-15)

Στην αρχή του 20ου αιώνα ο Alois Riegl μίλησε για την σύγχρονη λατρεία των μνημείων και ιεράρχησε τις βασικές αξίες τους από την σκοπιά του ιστορικού της τέχνης που αντιλαμβάνεται το χάσμα ανάμεσα στους λόγιους και τους απλούς πολίτες. Στο τέλος του αιώνα, ο Riegl ξαναδιαβάστηκε και αναδείχτηκε η κριτική ματιά του. Στο δεύτερο μισό του 20ου αιώνα έχουν αλλάξει οι ιεραρχίες και οι συνθήκες, μεταβάλλοντας το νόημα και την σχέση όλων των προηγούμενων αξιών. (Μπούρας &Τουρνικιώτης, 2010: 13-15)

Η πιο σημαντική και αποφασιστική αξία που κατεύθυνε την θέληση για συντήρηση και αναστήλωση αρχιτεκτονικών μνημείων ήταν από την πρώτη στιγμή η εθνική αξία, μια αξία που δεν καταγράφηκε από τον Riegl και γενικώς παραγνωρίζεται. Ολόκληρο το ιδεολογικό σύστημα των ιστορικών μνημείων μαζί με τα κριτήρια της επιλογής τους , τη διαβάθμιση της προστασίας, τη συντήρηση η αναστήλωση τους, αποτελεί θεμέλιο στην οικοδόμηση της εθνικής ταυτότητας και της ιστορικής συνέχειας της κοινωνίας. Είναι ο φανερός αλλά κατασκευασμένος καθρέφτης πάνω στον οποίο αντανακλάται ως παρελθόν και ως αρχιτεκτονική κληρονομιά το παρόν και το μέλλον που επιθυμεί η σύγχρονη κοινωνία για το εαυτό της. Η επικοινωνιακή αυτή δύναμη των μνημείων απέδωσε στην εθνική αξία τους μία κατεξοχήν πολιτική διάσταση που εκφράστηκε με την συνολική ανάληψη της διαχείρισης τους από το κράτος.(Μπούρας &Τουρνικιώτης, 2010: 13-15)

Εθνική αξία

Η αναφορά στην εθνική αξία είναι μια αναφορά στους ιδεολογικούς και πολιτικούς σχηματισμούς του 19ου και των αρχών 20ου αιώνα όταν η Ελλάδα και πολλές χώρες στην Ευρώπη διαμόρφωναν την εθνική τους ταυτότητα. Η εθνική αξία συνεχίζει να είναι πρωταρχική αφού όχι μόνο δεν ατόνησε στο δεύτερο μισό του 20 αιώνα, αλλά μετεξελίχθηκε σε ολοκληρωμένο εργαλείο για την τοπική ,την περιφερειακή και την εθνική ανάδειξη και αξιοποίηση σε διαφορετικές κλίμακες. Με τον τρόπο αυτό παρουσιάζεται μια νέα αξία, η οικονομική που ανήκει στη μεταπολεμική περίοδο. Αρκετοί αρχαιολόγοι σχετικά με αυτήν την έννοια θεωρούν απαξίωση τον τουρισμό

και όλες τις συναφείς δραστηριότητες. Χάρη σε μια ιδεαλιστική αντιστροφή, ο τουρισμός εμφανίζεται ως παράσιτο και όχι ως συνάρτηση της ίδιας της έννοιας του μνημείου. Αυτήν την κινητήρια δύναμη του αξιοθέατου ορίζει, στην μεταπολεμική περίοδο δηλαδή την περίοδο που ο μαζικός τουρισμός αναδεικνύεται σε νέο κοινωνικό και πολιτισμικό αγαθό, ένα σύστημα αξιών που ενεργοποιεί τα οικονομικά κριτήρια. (Μπούρας & Τουρνικιώτης, 2010: 13-16)

3.3.Αναστήλωση-αποκατάσταση μνημείων

Από την δεκαετία του 1950 η επιλογή αρχιτεκτονικών μνημείων και συνόλων που αναστηλώνονται συμβαδίζει με ένα σχεδιασμό χρήσεων και υποδομών στην προοπτική της ανάδειξης νέων πόλων έλξης για ένα διαρκώς ευρύτερο κοινό, το οποίο δαπανά χρόνο και χρήμα για να δει αξιοθέατα και να ζήσει πλάι τους εξαιρετικές εμπειρίες. Σε όλο αυτό το έργο πραγματοποιήθηκαν αναστηλωτικές εργασίες για την επισκεψιμότητα του αρχαιολογικού χώρου μέσω μιας συλλογικής διαχείρισης. Η λέξη κλειδί είναι η "αξιοποίηση" που στηρίζεται στην σκηνογραφική προβολή της ιστορίας ως θέαμα με τεχνικές που εξελίσσονται διαρκώς για να περιλάβουν τα καλλιτεχνικά δρώμενα, τα φυσικά φαινόμενα (πχ δύση) η τον νυχτερινό φωτισμό. Ένα παράδειγμα είναι η περίπτωση του Ηρωδείου στον ευρύτερο χώρο αναψυχής που εκτείνεται από την Ακρόπολη μέχρι του Φιλοπάππου. Άλλο ένα παράδειγμα είναι το Σούνιο στον Ναό του Ποσειδώνα που έχει παραλιακό δρόμο, αναψυκτήριο και το ξενοδοχείο. (Μπούρας & Τουρνικιώτης, 2010: 15-17)

Με την ίδια λογική αναπτύσσεται η προστασία ιστορικών κέντρων και παραδοσιακών οικισμών από την δεκαετία του 1970 και μετά. Στην συνολική αυτή δραστηριότητα, οι αναστηλώσεις αρχιτεκτονικών μνημείων και συνόλων είναι άμεσα και έμμεσα φορείς μιας οικονομικής αξίας που υπερβαίνει το ιδεατό σχήμα της επιστημονικής εργασίας, αφού μέσα από αυτήν αλλάζει ο τουριστικός χάρτης της χώρας και μεταβάλλεται η κοινωνική και οικονομική λειτουργία του συνόλου και της περιφέρειας. Σε όλες τις περιπτώσεις η οικονομική αξία είναι μια νέα, διαρκής και πολυσύνθετη παράμετρος της επιλογής και της βιωσιμότητας των έργων, δίχως την οποία δεν μπορεί να γίνει πλέον συζήτηση για συντήρηση, αναστήλωση και αποκατάσταση αρχιτεκτονικών μνημείων και συνόλων. (Μπούρας & Τουρνικιώτης 2010: 15-17)

Στην Ελλάδα μετά τον Β' παγκόσμιο πόλεμο, συντηρήθηκαν και αναστηλώθηκαν μεγάλα μνημεία και ορόσημα της επίσημης ελληνικής ιστορίας, δηλαδή κυρίως κτήρια επιλεγμένα από την ελληνική αρχαιότητα και από το Βυζάντιο. Η εθνική και οικονομική αξία αποτέλεσαν από κοινού σημαντικό κριτήριο επιλογής, που επιβεβαίωνε την ταυτότητα του τόπου. Η ουσιαστική αλλαγή συνέβη μετά την δεκαετία του 1960, όταν καλλιεργήθηκε το ενδιαφέρον για την νεοκλασική και την ανώνυμη αρχιτεκτονική, για τα ιστορικά στοιχεία και τους παραδοσιακούς οικισμούς, διευρύνοντας τα όρια της συντήρησης πέρα από τα επιλεγμένα μνημεία.

Ένα κεντρικό ερώτημα που αναδύθηκε στο δεύτερο μισό του 20ου αιώνα έχει, λοιπόν, να κάνει με τον τρόπο επιλογής και αξιολόγησης αρχιτεκτονικών μνημείων και συνόλων για συντήρηση και αποκατάσταση. Είναι επίσης, φανερό ότι δεν μπορούν να διατηρηθούν και να αποκατασταθούν όλα τα κτήρια που υπήρχαν. (Μπούρας & Τουρνικιώτης, 2010: 16-20)

Τα μνημεία στον 19^ο αιώνα

Παράλληλα ήδη από τον 19ο αιώνα παρουσιάστηκαν και οι νέοι κίνδυνοι, οι οποίοι απειλούσαν τα μνημεία, τις παλιές πόλεις και το φυσικό περιβάλλον. Η Βιομηχανική Επανάσταση, η αστυφιλία, η δημογραφική έκρηξη των πόλεων, η εμπορευματοποίηση της γης ήταν μερικοί από τους πολλούς παράγοντες, οι οποίοι οδήγησαν στην καταστροφή πλήθους παλαιών κτηρίων. Η αντίδραση των διανοούμενων αλλά και των απλών ανθρώπων, οι οποίοι αντιμετώπιζαν τις επιπτώσεις των νέων συνθηκών στην καθημερινή ζωή, ήταν ακόμη ένας λόγος για την επικράτηση των νέων ιδεολογιών για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς. Τα μνημεία στη Δυτική Ευρώπη μετατράπηκαν σε σύμβολα ως τα μοναδικά, τα ανεπανάληπτα λείψανα του εθνικού παρελθόντος. Η μεγάλη διάδοση των εντύπων κατέστησε δυνατή την ευρύτερη γνώση των έργων τέχνης και των μνημείων, και αφύπνισε το ενδιαφέρον για πρώτη φορά και των ευρύτερων λαϊκών στρωμάτων. Αυτό που πρέπει να τονιστεί είναι ότι το ιδεολογικό υπόβαθρο της σημερινής αντίληψης για τους αρχαιολογικούς χώρους ανήκει σχεδόν εξ ολοκλήρου στον 19ο αιώνα. (Μπούρας, 1982/2011: 11-16)

Από τα μέσα μέχρι και τα τέλη του 19ου αιώνα όλες οι επεμβάσεις σε μνημεία γίνονταν εμπειρικά και δεν υπήρχε προβληματισμός για την αυθεντικότητα των χώρων. Τόσο οι προσθήκες όσο και οι καταστροφές διάφορων τμημάτων γίνονταν τυχαία. Διάκριση δεν υπήρχε και τα μνημεία αντιμετωπίζονταν ως μη ξεχωριστές οντότητες με τη δική τους ιστορία. Το ιδεώδες της εποχής έγινε η μορφολογική και η ρυθμολογική ενότητα με συνακόλουθο τον «πουρισμό» (purisme), την απαλλαγή, δηλαδή, των μνημείων από κάθε μεταγενέστερη προσθήκη. (Μπούρας, 1982/2011: 18)

Η αποκατάσταση και επεμβάσεις των αρχιτεκτονικών Μνημείων

Στις αρχές του 20ου αιώνα αναπτύχθηκε τελικά ο σεβασμός των ιστορικών τεκμηρίων. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να υποστηριχθεί ότι οι αρχαιολογικοί χώροι έπρεπε να συντηρούνται και να συμπληρώνονται μόνο όταν υπάρχει απόλυτη ανάγκη, ενώ μεταξύ αυθεντικού και προσθήκης, αναγκαίο είναι να υπάρχει διαφορά στυλ και υλικού. Στην πράξη, δηλαδή, δεν έπρεπε να υφίσταται εξαπάτηση, ενώ παράλληλα όλες οι φάσεις ενός χώρου έπρεπε να είναι απόλυτα σεβαστές και αν ορισμένα μέλη έπρεπε να απομακρυνθούν, να φυλάγονται και να υπάρχει πληροφόρηση για την κάθε επέμβαση. (Μπούρας, 1982/2011:18-19)

Οι αεροπορικοί βομβαρδισμοί το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο έφεραν τρομερές καταστροφές στον μνημειακό πλούτο όλης της Ευρώπης. Κτήρια, οικιστικά σύνολα και ιστορικά κέντρα πόλεων ισοπεδώθηκαν. Η Βαρσοβία, η Βουδαπέστη, το Μόναχο, η Δρέσδη, το Μόντε Κασσίνο, το Ριμίμι και το Λονδίνο είναι μερικά πολύ χαρακτηριστικά παραδείγματα. Κατά την αποκατάστασή τους, οι αρχές παραμερίστηκαν και δόθηκε η ευκαιρία για την πλήρη αποκατάσταση της αρχικής μορφής των διάφορων χώρων. Στο συνέδριο των αρχιτεκτόνων και των τεχνικών της Αναστηλώσεως στο Παρίσι το 1957 τα θεωρητικά προβλήματα συζητήθηκαν ξανά, ενώ το 1964 έγινε τελικά δεκτός ο Χάρτης της Βενετίας και το 1975 η διακήρυξη του

Άμστερνταμ θέσπισε ανάλογες διατάξεις για τα πολεοδομικά σύνολα, οι οποίες σήμερα είναι γενικά αποδεκτές. (Μπούρας, 1982/2011 : 22-23)

Η αποκατάσταση

Ωστόσο αξίζει να σημειωθεί ότι το 1960 παρόλο που η Ελλάδα είχε προσυπογράψει τον Χάρτη της Βενετίας οι τότε διαχειριστές του μνημειακού πλούτου, της αρμόδιας Αρχαιολογικής Υπηρεσίας, αγνοούσαν πλήρως τις διεθνείς δραστηριότητες. Τους χαρακτήριζε αυτάρκεια και αυτοπεποίθηση, η οποία στηριζόταν στην επιστημονική τους επάρκεια, στην ιδιαιτερότητα των ελληνικών μνημείων και την απουσία σοβαρής κριτικής του αποτελέσματος από το άμεσο περιβάλλον τους. Τα μέσα και οι τρόποι εργασίας στον τομέα της συντήρησης και της αποκατάστασης των μνημείων είχαν αποκρυσταλλωθεί στην Ελλάδα πριν από τον πόλεμο. (Μπούρας &Τουρνικιώτης, 2010: 30-31)

Σύμφωνα με τα τελευταία ένας νόμος Κατοχής, ο 216/1943, που διευκόλυνε τις διαδικασίες εκτέλεσης από τη Διεύθυνση Αναστήλωσης, διατηρήθηκε κατά την εξεταζόμενη περίοδο, αλλά ο σημαντικός νεωτερισμός ήταν ο Νόμος 14969 του 1950, ο οποίος επέκτεινε την προστασία των αρχαίων μνημείων στους ιστορικούς τόπους, τα τοπία εξαιρετικού φυσικού κάλλους και τα νεότερα μνημεία. Ειδικά όμως για τα τελευταία, η διαδικασία της κήρυξής τους ως προστατευόμενων ήταν πάρα πολύ αργή: η πρώτη αρμόδια Εφορεία συγκροτήθηκε 13 χρόνια αργότερα και η αδυναμία παρέμβασης και αποζημίωσης των ιδιωτών οδήγησε στην κατεδάφιση εκατοντάδων επώνυμων και μη νεότερων μνημείων σε όλη την Ελλάδα κατά τις επόμενες τρεις δεκαετίες. (Μπούρας &Τουρνικιώτης, 2010: 30-31)

3.4.Φθορές στα μνημεία και αποκατάσταση

Το διάστημα 1950-1960 στην διεύθυνση Αναστήλωσης και Εκκλησιαστικής Αρχιτεκτονικής δεσπόζει η προσωπικότητα του Αναστάσιου Ορλάνδου, καθηγητή του Πανεπιστημίου και του Πολυτεχνείου, μέλους της Ακαδημίας των Αθηνών και Γενικού γραμματέως της Αρχαιολογικής Εταιρίας. Δεν υπήρχε όμως πολιτική της συντήρησης και της αναβάθμισης των αρχιτεκτονικών μνημείων. Τις προτεραιότητες επέμβασης αποφάσιζε ο Α. Ορλάνδος απρογραμμάτιστα, υπό την πίεση αφ' ενός της τουριστικής ανάπτυξης και αφ' ετέρου τοπικών παραγόντων και ισχυρών πολιτικών. Το χειρότερο ήταν ότι δεν υπήρχαν μελετητές ούτε θεωρητικός λόγος για τις επεμβάσεις αυτές. Ο Α. Ορλάνδος σε όλη την αναστηλωτική του σταδιοδρομία ποτέ δεν ανέλυσε τις αξίες των μνημείων και δεν δεσμεύτηκε από προβλέψεις για τις θετικές ή όχι επιπτώσεις των επεμβάσεων σε αυτά. (Μπούρας &Τουρνικιώτης 2010: 30-31)

Ναός του Ποσειδώνα

Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα στην αναστήλωση την δεκαετία εκείνη είναι ο ναός του Ποσειδώνα στο Σούνιο. Ο Ορλάνδος το 1958 εφάρμοσε την μέθοδο του για την αναβάθμιση των κλασικών μνημείων και το αποτέλεσμα ήταν η μεγάλη φθορά των σφόνδυλων των κιόνων και η παρατοποθέτηση τους, γεγονός που τους στέρησε από την καθαρότητα των περιγραμμάτων και την ακρίβεια των μορφών που χαρακτηρίζει τον δωρικό ρυθμό. Στον ναό δεν υπήρξε απόδοση έργου, ούτε μελέτη, η

αναστήλωση πραγματοποιήθηκε με απευθείας υποδείξεις στα συνεργεία. Το τελικό αποτέλεσμα είναι πολύ πιο πλούσιο και διδακτικό, ενώ τα όποια λάθη είναι δυνατόν να επανορθωθούν.

Εικόνα 1.Ο Ναός του Ποσειδώνα στο Σούνιο., Πηγή από διαδίκτυο:<http://geo.typepad.com/.a/6a0168e53be7ff970c01a511f12901970c-pi>.

Ναός Αιφάιας Αίγινα

Ένα παράδειγμα την εποχή 1959-1960 είναι η αναστήλωση του ναού της Αφάιας Αθηνάς στην Αίγινα που θεωρείται το τολμηρότερο έργο της εποχής. Με διάσπαρτα γύρω από τον ναό αρχιτεκτονικά μέλη, αλλά και με προσθήκη νέου υλικού, συμπληρώθηκε το διάζωμα της πρόσοψης και τμήματος της νότιας πλευράς στην οποία μάλιστα προστέθηκε το υπερκείμενο γείσο. Οι ορθοστάτες και τμήματα σήκου υψώθηκαν έτσι ώστε να γίνει σαφές το σχήμα του, αλλά και να τοποθετηθεί στη θέση του ένα υπέρθυρο. Τέλος, συμπληρώθηκε η βόρεια εσωτερική κιονοστοιχία και μάλιστα με μερικούς από τους κίονες της άνω σειράς.

Εικόνα 2.Ναός Αιφάιας Αθηνάς στην Αίγινα. Πηγή: από διαδίκτυο http://vasilpro.blogspot.gr/2012/01/blog-post_09.html

Όλα αυτά θα ήταν θετικά αν είχαν πραγματοποιηθεί με σωστό τρόπο, αν δηλαδή ήταν αναστρέψιμα. Δυστυχώς όμως έγιναν με σοβαρότατες αλλοιώσεις στα αρχαία αρχιτεκτονικά μέλη, οφειλόμενες στο ζήλο του Α.Ορλάνδου να μεγιστοποιήσει το αποτέλεσμα. Σε όλη την αναστήλωση προέκυψαν γεωμετρικά σχήματα στις επιφάνειες των μελών, απαράδεκτα από μορφολογικής πλευράς. Το χειρότερο είναι ορισμένες διαβρωμένες επιφάνειες κίωνων και τρίγλυφων απολαξεύτηκαν, προκειμένου να τους γίνουν προσθήκες με τέλειες γεωμετρικές ραβδώσεις ή επιφάνειες. Και σε αυτήν την περίπτωση τα μέλη παρατοποθετήθηκαν, δεν υπήρξε μελέτη ούτε απόδοση του έργου το οποίο προχώρησε με πλήρη απουσία σχεδίων και απλές οδηγίες από τεχνίτες.

Όστόσο τέτοιου είδους επεμβάσεις γίνονταν διαρκώς εκείνη την χρονική περίοδο. Οι επεμβάσεις στα αρχαία θέατρα είχαν ως σκοπό την επανάχρηση τους στο πλαίσιο της αναβίωσης του αρχαίου δράματος, η οποία και πάλι συσχετιζόταν έμμεσα με τις τουριστικές δραστηριότητες. Όλα αυτά βέβαια χωρίς μελέτες και σχέδια μόνο με απλές οδηγίες από τον Ορλάνδο. (Χ Μπούρας και Τουρνικιώτης 2010: 30-35)

Χαρακτηριστικές επίσης είναι οι καταστροφές των βυζαντινών ναών στην περιοχή της Ρωμαϊκής Αγοράς, της Βιβλιοθήκης του Αδριανού και της Ακρόπολης της Αθήνας για τη διάσωση των κλασικών μνημείων (Μπούρας, 1982 : 21)

Σήμερα η μεταχείριση των μνημείων και των αρχαιολογικών χώρων πραγματοποιείται χωρίς δογματικές αρχές. Εφαρμόζονται γενικές αρχές κατά περίπτωση, οι οποίες έχουν στόχο τη διάσωση και την αξιοποίηση της μνημειακής κληρονομιάς προς χάρη του ανθρώπου. Οι Αρχές της Ανάδειξης, της Προστασίας και της Επιστημονικής Τεκμηρίωσης κυριαρχούν. Η σημασία του όλου θέματος τείνει να συνειδητοποιηθεί απ' όλους χωρίς βέβαια να χάσει τους δεσμούς του με την επιστήμη, την εξειδικευμένη τεχνολογία και την έρευνα. Ο αρχαιολογικός χώρος και το μνημείο θεωρείται πλέον πηγή ιστορικών και εν γένει επιστημονικών πληροφοριών. (Μπούρας, 1982: 22-23)

3.5.Επανάχρηση μνημείων

Συνήθως, η έννοια του μνημείου είναι απαλλαγμένη από χρηστική αξία: με το να είναι εκτός χρόνου, βρίσκεται ταυτόχρονα έξω από την τριβή της καθημερινότητας. Όσο διευρυνόταν όμως η έννοια του μνημείου ώστε να συμπεριλάβει κατά τα φαινόμενα πιο ταπεινά δείγματα αρχιτεκτονικής με ιστορική σφραγίδα αλλά σε συνεχή χρήση, θα πολλαπλασιάζονταν οι περιπτώσεις «φυσικής» επανάχρησης: τα κτίσματα αυτά συνεχώς θα προσαρμόζονταν σε νέες ανάγκες. Η στενότητα των μέσων, η οικονομική δυσπραγία και η συχνά κρίσιμη πολιτική κατάσταση στο νεότερο ελληνικό κράτος οδήγησε εξ αρχής στην επανάχρηση παλιότερων κτισμάτων.

Κάθε φορά που κάποιο κτίσμα έχανε την προηγούμενη χρήση του για ιστορικούς λόγους, όπως του Λευκού Πύργου στην Θεσσαλονίκη ή των άλλοτε Ανακτόρων στην Αθήνα, θα προέκυπτε το ερώτημα του νέου του περιεχομένου. Η συνήθεια αυτή εξακολούθησε να ισχύει για τα οθωμανικά μνημεία της τουρκοκρατίας έως και σήμερα, συντελώντας έτσι στην διατήρησή τους: π.χ. η μετατροπή του τζαμιού στο

Μοναστηράκι σε μουσείο χειροτεχνημάτων, αλλά και για άλλα μνημειακά κτίσματα που είτε ανήκαν εξ αρχής στο δημόσιο, είτε παραχωρούνταν από τους ιδιοκτήτες τους.

Παράλληλα με αυτήν την κρατική δραστηριότητα όμως άνθησε μεταπολεμικά και ένας τεράστιος τομέας ιδιωτικής πρωτοβουλίας, με κεντρικό άξονα τη μετατροπή παλιών κτισμάτων σε σύγχρονες παραθεριστικές κατοικίες ή ξενώνες. Σε κρατική πάλι πρωτοβουλία οφείλεται η απόφαση μετατροπής του παλιού θωρηκτού «Αβέρωφ» σε πλωτό μουσείο, των στρατοπέδων στο Ρούφ σε «Πάρκο Ηρώων», και το μοναδικό στην Ελλάδα παράδειγμα οικολογικού τουρισμού: το υπαίθριο μουσείο Υδροκίνησης στη Δημητσάνα. (Μπούρας & Τουρνικιώτης, 2010: 89-90)

3.6. Νομολογία-Φυσικό περιβάλλον

Η προστασία της παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς.

«Οι συμβάσεις της UNESCO στη δεκαετία του 1970»

Την δεκαετία του 1970 οι συμβάσεις της UNESCO που υιοθετούνται από την διεθνή κοινότητα και αφορούν την πολιτιστική κληρονομιά του κάθε κράτους έχουν πολύ μεγαλύτερη επιρροή από εκείνες του συμβουλίου της Ευρώπης. Με το νόμο 1103/1980 (ΦΕΚ Α' 297/29-12-1980) κυρώθηκε από την Ελλάδα η διεθνής σύμβαση της UNESCO (1970) για την παρεμπόδιση της παράνομης διακίνησης πολιτιστικών αγαθών. Η σύμβαση αυτή είχε ως κύριο σκοπό να θεσπίσει μέτρα για την απαγόρευση και παρεμπόδιση της παράνομης εισαγωγής, εξαγωγής και μεταβίβασης κυριότητας των πολιτιστικών αγαθών. (Διεθνής Σύμβαση σχετικά με τα μέσα για την απαγόρευση και παρεμπόδιση της παράνομης εισαγωγής εξαγωγής και μεταβίβασης της κυριότητας των πολιτιστικών αγαθών. Ν.1103/1980, 2016)

Η πρώτη σύμβαση της UNESCO (1970) αφορά μόνο κινητά έργα και δεν αναφέρεται καθόλου σε μνημεία και χώρους. Με θέματα προστασίας της μνημειακής κληρονομιάς ασχολείται ειδικά η επόμενη σύμβαση της UNESCO, η οποία κυρώθηκε από την Ελλάδα με τον νόμο 1126/81 (Διεθνής Σύμβαση για την προστασία της παγκόσμιας πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς. Ν.1126/1981, 2016). Η σύμβαση αυτή είναι ιδιαίτερης σημασίας, γιατί αποτελεί την πιο οργανωμένη προσπάθεια θεσμικής κατοχύρωσης της διεθνούς συνεργασίας σε θέματα προστασίας.

Με την σύμβαση αυτή δηλώνεται ότι η πολιτιστική και η φυσική κληρονομιά απειλούνται ολοένα και περισσότερο με καταστροφή όχι μόνο από τις συνηθισμένες αιτίες, αλλά και από την κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη που επιδεινώνει την κατάσταση. Η συλλογική ευθύνη για τη διατήρηση της παγκόσμιας κληρονομιάς είναι σημαντικό σημείο στη σύμβαση αυτή, η οποία καθιερώνει παράλληλα έναν μηχανισμό έμπρακτης αλληλεγγύης της διεθνούς κοινότητας για την προστασία εκείνων των μνημείων και χώρων της πολιτιστικής κληρονομιάς, που έχουν εξαιρετική οικουμενική αξία. (Διεθνής Σύμβαση για την προστασία της παγκόσμιας πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς. Ν.1126/1981, 2016)

Ωστόσο είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι ήδη πριν από την σύμβαση της Unesco ιδρύθηκε νομικό κείμενο για την προστασία των αρχαίων. Με το νεοσύστατο ελληνικό κράτος η Αντιβασιλεία του πρώτου βασιλιά της Ελλάδος Όθωνα με διάταγμα του 1833 όρισε ότι στις αρμοδιότητες του Υπουργείου Παιδείας είναι και η «προπαρασκευή εις ανασκαφήν και ανακάλυψιν των απολεσθέντων

αριστουργημάτων των τεχνών, η φροντίςπερι της διαφυλάξεως των εισέτι υπαρχόντων και η επαγρύπνησις εις το να μην εξάγωνται από το κράτος».

Πρόκειται για έναν συστηματικό και συγκροτημένο νομικό κείμενο για την προστασία αρχαίων ο νόμος της 10/22-5-1834 της Αντιβασιλείας «περί των επιστημονικών και τεχνολογικών συλλογών, περί ανακαλύψεως και διατηρήσεως των αρχαιοτήτων και της χρήσεως αυτών». Ο νόμος αυτός αποτελεί έναν από τους πρώτους και σημαντικότερους νόμους για την προστασία του μεγαλύτερου εύρους της ελληνικής πολιτιστικής κληρονομιάς καθώς ορίζει τα θέματα ιδιοκτησίας των αρχαιοτήτων υπό του κράτους, της δηλώσεως των ανακαλυπτόμενων αρχαιοτήτων, των ανασκαφών, της διαθέσεως και χρήσεως των αρχαιοτήτων, της ίδρυσης μουσείων των αρμοδιοτήτων του Γενικού εφόρου Αρχαιοτήτων και των Χρονικών ορίων της προστασίας.(Ανδρουλάκης, 2009 :8)

Ο νόμος 1834 διατηρήθηκε μέχρι το 1899 οπότε ψηφίστηκε ο νόμος ΒΧΜΣΤ'(2646) ο δεύτερος αρχαιολογικός νόμος της χώρας με τον οποίο εισήχθη η πλήρης ιδιοκτησία του Κράτους επί όλων ανεξαιρέτως των αρχαιοτήτων και το δικαίωμα αυτού να αφαιρεί αναγκαστικά, έναντι αμοιβής (απαλλοτρίωση) την κατοχή οιοδήποτε σημαντικού αρχαίου. Ο νόμος αυτός συμπληρώθηκε αμέσως με σειρά διαταγμάτων που καθόρισαν λεπτομερώς τις διαδικασίες δηλώσεως εξαγωγής και εισαγωγής αρχαίων, εμπορίας αρχαίων εντός του Κράτους, πωλήσεως και εξαγωγής αντιγράφων αρχαίων και αντιτύπων, εκτελέσεως ανασκαφών, αποζημιώσεως και αμοιβής στους ιδιοκτήτες και ευρέτες αρχαίων κλπ. Η προστασία των κινητών έργων καλλιτεχνικής και ιστορικής αξίας επεκτάθηκε έως το 1830, έτος της ίδρυσης του νέου κράτους, με δύο νόμους του 1914 και του 1921, ενώ το ίδιο έγινε και για τα ακίνητα μνημεία της περιόδου αυτής (1453-1830) με νόμο του 1921.(Ανδρουλάκης, 2009 :8)

Το 1932, με τον κωδικοποιημένο νόμο 5351/1932, έγινε η τρίτη σημαντική μεταβολή στην αρχαιολογική νομοθεσία, κυρίως λόγω των παρεμβάσεων των συλλεκτών στην τότε κυβέρνηση του Ελευθερίου Βενιζέλου. Οι βασικές διατάξεις του νόμου του 1899 παρέμειναν, όμως η αναγκαστική απόκτηση δηλουμένων αρχαίων από το Κράτος έναντι αποζημιώσεως επιτρεπόταν μόνον σε περίπτωση δηλώσεως αρχαιοτήτων από εμπόρους. Έτσι δόθηκε η δυνατότητα δημιουργίας ιδιωτικών συλλογών αρχαιοτήτων, οι οποίες βρισκόνταν υπό τον έλεγχο του κράτους. Επίσης διευθετήθηκαν τα θέματα των ανασκαφών από όλους τους φορείς.

Με τον νόμο 1469/1950 ετέθησαν υπό κρατική προστασία τα πολιτιστικά αγαθά, κινητά και ακίνητα, μεταγενέστερα του 1830, τα οποία χαρακτηρίζονταν με υπουργική απόφαση ως μνημεία ή ως έργα τέχνης που χρειάζονται ειδική κρατική προστασία.

Ωστόσο ως προς τις σχέσεις της οικονομίας, των θεσμών και του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος, μέγιστης σημασίας υπήρξε η ένταξη του άρθρου 24 στο νέο Σύνταγμα της Ελλάδος του 1975. Με αυτό οριζόταν ότι η διατήρηση του πολιτιστικού περιβάλλοντος αποτελεί κρατική υποχρέωση και για πρώτη φορά γίνονταν δεκτοί περιορισμοί της ιδιοκτησίας προς τον σκοπό αυτόν αφού προηγουμένως ψηφίζονταν οι κατάλληλοι νόμοι και διατάγματα για τα κτήρια και τους χώρους. (Μπούρας και Τουρνικιώτης 2010: 45-46)

Στην συνέχεια δημιουργήθηκαν και άλλοι νόμοι στο πέρασμα των χρόνων. Ένας από τους σημαντικότερους είναι ο αρχαιολογικός νόμος 3028/2002 που στην συνέχεια τροποποιήθηκε στον νόμο του 2008, ισχύει σήμερα και δημοσιεύθηκε στο ΦΕΚ Α' 153/28-6-2002. Φέρει τίτλο «Για την προστασία των Αρχαιοτήτων και εν γένει της Πολιτιστικής Κληρονομιάς» και αποτελείται από 10 κεφάλαια και 75 άρθρα. Στο

πρώτο κεφάλαιο αναλύονται βασικοί όροι και έννοιες που απαντώνται στον νόμο. Στο δεύτερο κεφάλαιο δίδεται ο ορισμός των ακίνητων μνημείων και ορίζονται τα μέτρα προστασίας τους, καθώς και οι ρυθμίσεις σχετικά με την απαλλοτρίωση και την αποζημίωση χρήσης των ακίνητων μνημείων. Στο τρίτο κεφάλαιο ορίζονται οι διακρίσεις και τα μέσα προστασίας των κινητών μνημείων, καθώς και οι ρυθμίσεις σχετικά με τους συλλέκτες μνημείων και τους αρχαιοπώλες. Στο πέμπτο κεφάλαιο δίδεται η έννοια του μουσείου. Στο έκτο κεφάλαιο ρυθμίζεται η πρόσβαση και χρήση μνημείων, ενώ στο έβδομο κεφάλαιο δίδονται οικονομικά κίνητρα για την προστασία των πολιτιστικών αγαθών. Στο όγδοο κεφάλαιο αναφέρεται η σύνθεση και οι αρμοδιότητες των συλλογικών οργάνων που προβλέπει ο αρχαιολογικός νόμος.

Στο ένατο κεφάλαιο θεσπίζονται ποινικές διατάξεις για εγκλήματα που αφορούν αρχαιότητες...Στην συνέχεια στο δέκατο και τελευταίο κεφάλαιο του νόμου περιέχονται τελικές και μεταβατικές διατάξεις.(Καρύμπαλη, 2004:14-18)

Η προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς στον Ν.3028/2002

Η προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς της Χώρας συνίσταται κυρίως με βάση το άρθρο 3 του Νόμου 3028/2002 περί περιεχομένου της προστασίας:

- ∅ Στον εντοπισμό, την έρευνα, την καταγραφή, την τεκμηρίωση και την μελέτη των στοιχείων της.
- ∅ Στην διατήρηση και στην αποτροπή της καταστροφής, της αλλοίωσης και γενικά κάθε άμεσης ή έμμεσης βλάβης της.
- ∅ Στην αποτροπή της παράνομης ανασκαφής, της κλοπής και της παράνομης εξαγωγής.
- ∅ Στην συντήρηση και την κατά περίπτωση αναγκαία αποκατάσταση της.
- ∅ Στην διευκόλυνση της πρόσβασης και της επικοινωνίας του κοινού με αυτήν.
- ∅ Στην ανάδειξη και την ένταξη της στη σύγχρονη κοινωνική ζωή.
- ∅ Στην παιδεία, την αισθητική αγωγή και την ευαισθητοποίηση των πολιτών για την πολιτιστική κληρονομιά.

Θεμελιώδεις αρχές του Ν.3028/2002 για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Οι θεμελιώδεις αρχές που χαρακτηρίζουν τον ΑρχΝ (Για την προστασία των αρχαιοτήτων και εν γένει της πολιτιστικής κληρονομιάς Ν.3028/2002 , 2016) είναι οι εξής:

- ∅ Αρχή της συστηματοποίησης και διερεύνησης της Πολιτιστικής Κληρονομιάς. Προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς από αρχαιότατων χρόνων μέχρι σήμερα.
- ∅ Αρχή της ισότιμης αντιμετώπισης, όχι όμως και της ομοιόμορφης προστασίας των αρχαίων και νεότερων, κινητών και ακίνητων μνημείων.
- ∅ Αρχή της κοινωνικής διάστασης της πολιτιστικής κληρονομιάς. Από το άρθρο 1 παρ. 1 εδ. β' ΑρχΝ προκύπτει ότι η προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς έχει ως στόχο α) «τη διατήρηση της ιστορικής μνήμης χάριν της παρούσας και

των μελλοντικών γενεών» ώστε να εμπλουτίζεται η ζωή του ανθρώπου σε νοήματα και παραστάσεις και β) «την αναβάθμιση του πολιτιστικού περιβάλλοντος» πράγμα που έχει ως συνέπεια τη βελτίωση και την ποιότητα ζωής του ανθρώπου.

- ∅ Αρχή του εμπλουτισμού της προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς.
- ∅ Αρχή της συμπληρωματικότητας των καθηκόντων της πολιτείας και των πολιτών όσον αφορά την διαφύλαξη και την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς.
- ∅ Η αρχή ότι οι εξουσίες τόσο του κύριου και νομέα όσο και του κατόχου μνημείου προσδιορίζονται με στόχο την προστασία του μνημείου. Ενόψει αυτού του στόχου, τόσο η κυριότητα όσο και η κατοχή συνδέονται με περιορισμούς.
- ∅ Αρχή της διακίνησης των πολιτιστικών αγαθών με τρόπο που να διασφαλίζεται η οικονομική ελευθερία των πολιτών αλλά και η προστασία των μνημείων.
- ∅ Αρχή της διευκόλυνσης της ισότιμης πρόσβασης των πολιτών στα στοιχεία της πολιτιστικής κληρονομιάς.
- ∅ Αρχή της οργάνωσης και προαγωγής της επιστημονικής έρευνας γύρω από τα πολιτιστικά αγαθά, με απώτερο στόχο όχι μόνο τη γνώση αλλά και την προστασία των εν λόγω αγαθών. (Καρύμπαλη:14-18)

Ορισμοί και έννοιες του Ν. 3028/2002

Το άρθρο 2 του Ν.3028/2002 ορίζει τις έννοιες:

- ∅ Πολιτιστικά αγαθά: Οι μαρτυρίες της ύπαρξης και της ατομικής και συλλογικής δραστηριότητας του ανθρώπου.
- ∅ Μνημεία: Οι υλικές μαρτυρίες της ατομικής και συλλογικής δραστηριότητας του ανθρώπου και διακρίνονται α)με βάση τη χρονολόγηση τους σε αρχαία και νεότερα και β)με βάση την ιδιότητα τους ως κινητά η ακίνητα.
- ∅ Αρχαιολογικοί χώροι: Οι εκτάσεις στην ξηρά ή στην θάλασσα ή στις λίμνες ή στους ποταμούς, οι οποίες περιέχουν ή στις οποίες υπάρχουν ενδείξεις ότι περιέχονται αρχαία μνημεία ή αποτελέσαν από τους αρχαιότετους χρόνους έως και το 1830 μνημειακά, οικιστικά ή ταφικά σύνολα. Οι αρχαιολογικοί χώροι περιλαμβάνουν και το απαραίτητο ελεύθερο περιβάλλον που επιτρέπει στα σωζόμενα μνημεία να συντίθενται σε ιστορική, αισθητική και λειτουργική ενότητα.
- ∅ Ιστορικοί τόποι: Είτε εκτάσεις στην ξηρά ή στην θάλασσα ή στις λίμνες ή στους ποταμούς που αποτέλεσαν ή που υπάρχουν ενδείξεις ότι αποτέλεσαν το χώρο εξαιρετών ιστορικών η μυθικών γεγονότων, η εκτάσεις που περιέχουν ή στις οποίες υπάρχουν ενδείξεις ότι περιέχονται μνημεία μεταγενέστερα του 1830, είτε σύνθετα έργα του ανθρώπου και της φύσης τα οποία συνιστούν χαρακτηριστικούς και ομοιογενείς χώρους, που είναι δυνατόν να οριοθετηθούν τοπογραφικά, και των οποίων επιβάλλεται η προστασία λόγω της λαογραφικής, εθνολογικής, κοινωνικής, τεχνικής, αρχιτεκτονικής,βιομηχανικής ή εν γένει ιστορικής, καλλιτεχνικής η επιστημονικής σημασίας τους.

- Ø Άυλα πολιτιστικά αγαθά: Οι εκφράσεις, δραστηριότητες, γνώσεις και πληροφορίες, όπως μύθοι, έθιμα, προφορικές παραδόσεις, χοροί, δρώμενα, μουσική, τραγούδια, δεξιότητες ή τεχνικές που αποτελούν μαρτυρίες του παραδοσιακού, λαϊκού και λόγιου πολιτισμού.

Τα ακίνητα μνημεία διακρίνονται στο άρθρο 6 ΑρχΝ, σε τρεις κατηγορίες:

- Ø Αρχαία: αυτά που χρονολογούνται έως και το 1830.
- Ø Νεότερα πολιτιστικά αγαθά που είναι προγενέστερα των 100 τελευταίων ετών.
- Ø Νεότερα πολιτιστικά αγαθά που δεν είναι παλαιότερα των 100 τελευταίων ετών

Η κατηγοριοποίηση αυτή έχει πολύ σημαντική συνέπεια: Την αυτόματη και άνευ άλλου προστασία των αρχαιοτήτων που χρονολογούνται προ του έτους 1830. Δηλαδή, κάθε ακίνητο μνημείο που χρονολογείται προ του 1830 προστατεύεται από τον νόμο χωρίς να χρειάζεται κάποια άλλη διατύπωση. Αντιθέτως, τα μνημεία που είναι μεταγενέστερα του 1830 προστατεύονται μόνο εάν χαρακτηριστούν ως μνημεία με απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού, λόγω της ιδιαίτερης αρχιτεκτονικής, πολεοδομικής, κοινωνικής, εθνολογικής, λαογραφικής, τεχνικής, βιομηχανικής ή εν γένει ιστορικής καλλιτεχνικής η επιστημονικής σημασίας τους.

Τα κινητά μνημεία διακρίνονται, στο άρθρο 20 ΑρχΝ, στις κατηγορίες:

- Ø Αρχαία: αυτά που χρονολογούνται έως και το 1453.
- Ø Μεταγενέστερα του 1453 και μέχρι το 1830, τα οποία αποτελούν ευρήματα αρχαιολογικής έρευνας, καθώς και οι θρησκευτικές εικόνες της περιόδου αυτής.
- Ø Νεότερα πολιτιστικά αγαθά που χρονολογούνται από το 1454 έως και σήμερα και χαρακτηρίζονται ως μνημεία, λόγω της ιδιαίτερης εθνολογικής, λαογραφικής καλλιτεχνικής, τεχνικής, αρχιτεκτονικής βιομηχανικής η εν γένει ιστορικής η επιστημονικής σημασίας τους.

Όπως και για τα ακίνητα αρχαία μνημεία, έτσι και για τα κινητά δεν χρειάζεται η έκδοση κάποιας ιδιαίτερης πράξης, αλλά προστατεύονται απευθείας από τον νόμο, Αντίθετα τα νεότερα πολιτιστικά αγαθά πρέπει να κηρυχθούν ως μνημεία λόγω της ιδιαίτερης αξίας τους από τον Υπουργό Πολιτισμού, με υπουργική απόφαση. (Καρύμπαλη, 2004:14-18)

Γ' ΚΕΦΑΛΑΙΟ Η ΑΡΧΑΙΑ ΝΕΜΕΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο

4.1. Η Ιστορία και ο μύθος.

Η Νεμέα αποτελεί κωμόπολη του Νομού Κορινθίας και βρίσκεται περίπου 42 χλμ. νοτιοδυτικά της Κορίνθου. Αποτελεί έδρα του ομώνυμου δήμου Νεμέας, που απαρτίζεται από 10 κοινότητες, τη Νεμέα που είναι πρωτεύουσα του δήμου, το Λεόντιο, την Αρχαία Νεμέα, τον Γαλατά, τα Αηδόνια, το Πετρί, τις Αρχαίες Κλεωνές, το Κούτσι, την Δάφνη και το Καστράκι. Το παλαιότερο όνομα της Νεμέας ήταν Άγιος Γεώργιος, από το οποίο πήρε και το όνομα της η διασημότερη ερυθρή ποικιλία της Ελλάδας, το Αγιωργίτικο.

Η φυσική αποστράγγιση της κοιλάδας, που γίνεται από το βορρά προς τον Κορινθιακό Κόλπο, δεν ήταν πάντα απρόσκοπτη. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα, κατά καιρούς, το χειμώνα να μετατρέπεται σε έλος και να στεγνώνει μόνο το καλοκαίρι. Η πρώτη συνέπεια αυτής της γεωμορφίας ήταν, ως φαίνεται, το όνομα: Νεμέα. Παράγεται από το ρήμα νέμω - βοσκώ. Το όνομα υπαινίσσεται το γεγονός ότι, κατά το μεγαλύτερο διάστημα του έτους, η κοιλάδα δεν ήταν αρόσιμη ή κατοικήσιμη, παρά μόνο κατάλληλη για βοσκή. Αυτό έπαιξε αποφασιστικό ρόλο στην ιστορική της εξέλιξη.

Σύμφωνα με πληροφορίες από αρχαίες πηγές, συσχετίζουν μυθολογικά την Αρχαία Νεμέα με τον άθλο του Ηρακλή σύμφωνα με τον οποίο σκοτώνει το λιοντάρι της, ενώ σύμφωνα με άλλο αρχαίο μύθο πήρε το όνομα της από την ομώνυμη θεά, θυγατέρα του ποταμού Ασωπού.

Ο Οφέλτης ήταν ο μικρός γιός της Ευρυδίκης και του Λυκούργου βασιλιά της Νεμέας. Για τον Οφέλη είχε προφητευτεί με χρησμό από τους Δελφούς ότι εάν άγγιζε την γη πριν να αρχίσει να περπατά, θα τον έβρισκε ο θάνατος. Όταν οι Επτά επί Θήβας βρέθηκαν στην περιοχή αναζητώντας μια πηγή που να μην έχει δηλητηριάσει ο θεός Διόνυσος ζήτησαν να πιούν νερό από την Υψιπύλη (εξόριστη βασίλισσα της Λήμνου, η οποία έγινε σκλάβα και φρόντιζε τον μικρό Οφέλη) και εκεί συνάντησαν την τροφό του Οφέλη..

Η Υψιπύλη οδήγησε τους ηγέτες σε κοντινή πηγή και αγνοώντας τον χρησμό άφησε πάνω σε ένα άγριο λίκνο τον μικρό Οφέλη, ώστε να προσφέρει ικεσία στον Διόνυσο. Τότε εμφανίστηκε ένα φίδι και δάγκωσε τον Οφέλη. Έτσι πέθανε και αρκετοί σύμφωνα με τον μύθο θεωρούν ότι το φίδι εκφράζει τον θυμό του Θεού η ότι είναι ο φύλακας-δράκος της πηγής (www.opheltes.gr).

Επιστρέφοντας ο ηγέτης των επτά , Άδραστος , σκότωσε το φίδι ενώ ο Αμφιάραος είπε πως ήταν κακό σημάδι και ονόμασε το παιδί Αρχέμωρο, που σημαίνει «αρχηγός του θανάτου». Θέλοντας να εξευμενίσουν τους θεούς οι επτά άντρες, καθιέρωσαν τους αγώνες των Νεμέων.

Κατάλοιπα αυτής της παράδοσης είναι εμφανή στον αρχαιολογικό χώρο της Νεμέας με την μορφή του Ηρώου του Οφέλη (όπου βρέθηκε και χάλκινο ειδώλιο του νηπίου) και ενός Ιερού Άλλους από κυπαρίσσια.

Η ίδια παράδοση ενσωματώθηκε και στους αγώνες: Οι κριτές φορούσαν μαύρα σε ένδειξη πένθους και το στεφάνι των αγώνων ήταν από αγριοσέλινο. Ο μύθος εξηγεί επίσης τον έλεγχο της περιοχής από το Άργος, την έδρα των Επτά, καθώς και τη μεταφορά των αγώνων εκεί (www.opheltes.gr).

Οι Νέμεοι αγώνες

Κάθε δύο χρόνια, στην κοιλάδα της Νεμέας, ανάμεσα σε Φιλιούντα και Κλεωνές, τελούνται τα «Νέμεα». Οι αρχαίες πηγές δίνουν ως χρονολογία καθιέρωσης των Νέμεων αγώνων στους ιστορικούς χρόνους το 573 π.Χ. Και οι ανασκαφές το έχουν πλήρως επιβεβαιώσει. Μία από τις πιο πρώιμες επιγραφές αναφέρει τέσσερις νίκες στο άθλημα γνωστό ως παγκράτιο ενός εντόπιου αθλητή, του Αρίστιου από τις Κλεωνές, ήδη, ίσως, από το 567 π.Χ. (www.nemeangames.gr)

Στο πρόγραμμα των αγώνων περιλαμβάνονταν και μουσικοί αγώνες και διάφορα αγωνίσματα όπως το στάδιο, ο δόλιχος, ο δίαυλος, η πάλη, το πένταθλο, ιπποδρομίες, δρόμος οπλιτών και αρματοδρομίες. Οι αγώνες στην Νεμέα γιορτάζονταν από τους Αρχαίους Έλληνες ως ένα μέρος όλων των αρχαίων εορτών που είχαν.

Η Νεμέα στην αρχαιότητα ήταν ένα διεθνές πολιτιστικό κέντρο το οποίο σχετιζόταν με τους αγώνες. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός πως η Νεμέα προσφερόταν ως αθλητικό και θρησκευτικό κέντρο των αγώνων καθώς βρισκόταν σε γεωπολιτικό σημείο στους λόφους των Αρκαδικών βουνών (περίπου 350 μέτρα υψόμετρο). Στους χώρους των αγώνων και όσο διαρκούσαν, μια ιερή εκχειρία σταματούσε κάθε εχθροπραξία. Όλοι οι Έλληνες (Σπαρτιάτες, Αθηναίοι, Κορίνθιοι, Αργείοι, Μακεδόνες, Κρήτες) αφού αποδέχονταν την κοινή τους καταγωγή, συγκεντρώνονταν όλοι μαζί.

Η προεδρία των αγώνων ανήκε στις Κλεωνές. Το γεγονός αυτό αποκαλύπτει τις καλές σχέσεις που είχε η κωμόπολη με το Άργος. Το 460 όμως οι σχέσεις με το Άργος κλονίστηκαν και οι Αργείοι πήραν στα χέρια τους την προεδρία των αγώνων. Στα μέσα του 3ου αιώνα ο Άρατος -ο οποίος βρισκόταν σε πόλεμο με το Άργος - διέταξε την διεξαγωγή των Νεμέων στις Κλεωνές. Την ίδια περίοδο οι αγώνες τελούνταν και στο Άργος. Οι σύμμαχοι της Αχαϊκής συμπολιτείας, υπό την αρχηγία του Άρατου, αποφάσισαν να συλλάβουν και να πουλήσουν ως δούλους τους αθλητές, οι οποίοι είχαν λάβει μέρος στους αγώνες του Άργους, καταπατώντας τον θεσμό της Ιεράς Εκχειρίας. Ο Άρατος μετέφερε τους αγώνες στις Κλεωνές, θέλοντας να αποδείξει την κυριαρχία του. (www.opheltes.gr)

4.2. Αρχαιολογικός χώρος Νεμέας

Ο αρχαιολογικός χώρος της Νεμέας απαρτίζεται από δύο σημαντικά αξιοθέατα: Το Στάδιο και το ναό του Διός. Τα δύο αυτά μνημεία μαζί με τα λουτρά, τους Οίκους, το Ηρώον του Οφέλη, τον ξενώνα και το Μουσείο Της Νεμέας βρίσκονται σε ένα μεγάλο πάρκο το οποίο δημιουργήθηκε από μία συνεργασία μεταξύ αρχαιολόγων και κατοίκων. Συγκεκριμένα για το αποτέλεσμα του Αρχαιολογικού χώρου υλοποιήθηκαν ανασκαφές που πραγματοποιήθηκαν στη Νεμέα από το Πανεπιστήμιο της Καλιφόρνιας στο Μπέρκλεϊ μεταξύ των ετών 1971 έως 2004, υπό την αιγίδα της

Αμερικάνικης Σχολής Κλασικών Σπουδών στην Αθήνα και με την άδεια και επίβλεψη της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας του Υπουργείου Πολιτισμού της Ελληνικής Δημοκρατίας. Διευθυντής αυτών των ανασκαφών ήταν ο Καθηγητής Στέφανος Μίλλερ, ο οποίος πλέον έχει συνταξιοδοτηθεί. Ανασκαφές γύρω από το ιερό έγιναν το 1884 από ομάδα Γάλλων και επαναλήφθηκαν τα έτη 1924-1926, 1962 και 1964 από την Αμερικάνικη Σχολή Κλασικών Σπουδών στην Αθήνα, με εν μέρει χρηματοδότηση από το πανεπιστήμιο του Σιντσινάτι. Οι εργασίες του Μπέρκλεϊ χρηματοδοτήθηκαν με ιδιωτικές χορηγίες από τις Η.Π.Α, εκτός από εκείνες της αναστήλωσης του Ναού που ξεκίνησαν από τις Η.Π.Α αλλά στη συνέχεια χρηματοδοτήθηκαν από ιδιωτικές πηγές στην Ελλάδα.¹

Εικόνα 3. Η είσοδος του αρχαιολογικού χώρου και το μουσείο εξωτερική πλευρά .Πηγή: από διαδίκτυο <http://www.in-korinthia.com/company/arxaiologiko-mouseio-nemeas/>

4.3 Το Στάδιο

Το πρώιμο ελληνιστικό Στάδιο βρίσκεται 450 μ.νοτιοανατολικά του ναού του Διός. Η θέση επισημαίνεται από τρεις σύγχρονους λευκούς ιστούς σημαιών στην είσοδο του, οι οποίοι είναι ορατοί από το ιερό. Για να είναι πιο εύκολη η προσέγγιση στο Στάδιο, επιστρέφουμε στο δρόμο που οδηγεί στο Μουσείο, νότια του κύριου ασφαλτόστρωτου δρόμου και στρίβουμε αριστερά σε αυτόν. Μετά από δύο στροφές του δρόμου, υπάρχει ένας χώρος στάθμευσης και η πύλη εισόδου με το φυλάκιο και την κρήνη. Οι ώρες επίσκεψης είναι ίδιες με εκείνες του Ιερού του Διός και ο χώρος έχει διαμορφωθεί με μονοπάτια, παγκάκια και αριθμημένους οδοδείκτες που βοηθούν στην πορεία των επισκεπτών. (Μίλλερ, 2005: 191)

¹Συνέντευξη, S. Miller, 16/17/2015, βλ. παράρτημα.

Εικόνα 4. Το στάδιο. Πηγή: από το διαδίκτυο <http://www.enalio.gr/sights.php?lang=gr>

Οι ανασκαφές και η έρευνα έχουν δείξει με βεβαιότητα ότι το Στάδιο κατασκευάστηκε το 330-320 π.Χ. Περίπου χρησιμοποιήθηκε μόνον ως μεταφορά των αγώνων στο Άργος το 271 π.Χ. Μετέπειτα μαρτυρείται ποικίλη αγροτική δραστηριότητα κατά τον 1ο αιώνα π.Χ. Η αθλητική χρήση του Σταδίου περιορίστηκε σε 60 χρόνια περίπου (330-370 π.Χ.) και επομένως, το Στάδιο παρουσιάζει μια εικόνα <<παύσης>> των αγώνων και της λειτουργίας των αθλητικών εγκαταστάσεων στις αρχές της ελληνιστικής εποχής. Το στάδιο χωρητικότητας περίπου 40.000 θεατών, κατασκευάστηκε στο πλαίσιο του προγράμματος επιστροφής των Αγώνων στη Νεμέα περί το 335 π.Χ. Εδώ γίνονταν κάθε δύο χρόνια τα Νέμεα, πανελλήνιοι αγώνες προς τιμήν του Οφέλη και αφιερωμένοι στο Δία. Οι αγώνες περιελάμβαναν δρόμους των 200, 400 και 5000 μέτρων, πάλη, πυγμαχία, παγκράτιο (μια πάλη ουσιαστικά χωρίς λαβές) και το κλασικό πένταθλο (δρόμος 200 μ., ακοντισμός, δισκοβολία, άλμα εις μήκος και πάλη). 0 μέτρων νοτιοανατολικά του Ναού του Διός. (www.opheltes.gr)

4.4. Η κρυπτή είσοδος- Η Στοά

Η Στοά ήταν η είσοδος που ονομαζόταν Κρυπτή, μέσω της οποίας οι Έλληνοδίκες και οι αθλητές εισέρχονταν στο στάδιο. Στις 3 Μαΐου 1978 αποκαλύφθηκε στο στάδιο της Νεμέας η θολωτή είσοδος του στη δυτική πλευρά του στίβου. Η κατασκευή αυτή, αποτέλεσμα μακεδονικής πρωτοβουλίας και χρηματοδότησης, προσέφερε ασφαλή χρονολόγηση στο 320 π.Χ. Σε αυτήν την πλευρά του στίβου, σε θέση νοτιότερη του δείκτη απόστασης 200 ποδιών, τα ειδώλια διακόπτονται από δύο παράλληλους τοίχους, που εισχωρούν στην πλαγιά του λόφου. Οι τοίχοι αυτοί, καλυμμένοι με πλάκες που ακολουθούσαν την κλίση της λοφοπλαγιάς, κατέληγαν στην θολωτή στοά. Σε όλους μοιάζει να είναι κρυμμένη εκτός από κάποιον που βρίσκεται ακριβώς απέναντι της. Η στοά έχει μήκος πάνω από 36 μέτρα και κατά το μεγαλύτερο μέρος της βρίσκεται σε καλή κατάσταση, ιδιαίτερα μετά τις εργασίες συντήρησης που έγιναν το 2011-12. (Μίλλερ, 2005: 196)

Όπως αναφέρει ο Πausanias μέσα από τα κείμενα του πρόκειται για την αντίστοιχη κατασκευή της θολωτής εισόδου στο στάδιο της Ολυμπίας, ένα από τα πιο γνωστά

σύμβολα του αρχαίου κόσμου. Ποτέ δεν είχε γίνει η υπόθεση ότι μια τέτοια στοά θα μπορούσε να αποκαλυφθεί στη Νεμέα, μιας και ήταν επιβεβαιωμένο ότι η στοά της Ολυμπίας -τουλάχιστον στη σωζόμενη μορφή της- χρονολογείται στη ρωμαϊκή εποχή. Ωστόσο πριν από 40 χρόνια επικρατούσε η βεβαιότητα ότι οι αρχαίοι Έλληνες αγνοούσαν και δεν χρησιμοποιούσαν την τεχνική των θολωτών κατασκευών στην αρχιτεκτονική τους. (www.nemeangames.org/el).

Εικόνα 5. Η κρύπτη είσοδος που οδηγεί στο στάδιο. Πηγή: από διαδίκτυο <http://nemeangames.org/el/nemea-stadium/tunnel.html>

Στην Νεμέα δεν υπήρχαν ενδείξεις δραστηριοτήτων κατά τη Ρωμαϊκή περίοδο. Επομένως δεν θα μπορούσε να υπάρχει μια τέτοιου τύπου θολωτή Κρυπτή-Είσοδος. Μαζί με τους Μακεδονικούς τάφους αυτές οι κατασκευές όπως της στοάς αποδεικνύει ότι οι μηχανικοί εκείνη την εποχή του Μεγάλου Αλεξάνδρου ήξεραν να χρησιμοποιούν διάφορες αρχιτεκτονικές εφαρμογές (πριν την επινοήση του μπετόν).

Μεγάλη είναι η σημασία της στοάς της Νεμέας για την ιστορία της αρχιτεκτονικής και για την Ελληνική καταγωγή των αρχαίων Μακεδόνων.

Ωστόσο αξίζει να σημειωθεί ότι ευχάριστες αποκαλύψεις ήρθαν στο φως με την μορφή δεκάδων χαραγμάτων στους τοίχους της στοάς. Στο βορινό τοίχο, ακριβώς στην αρχή της ανατολικής εισόδου για παράδειγμα έχει μερικώς διατηρηθεί το όνομα "ΤΕΛΕΣΤΑΣ", που είναι σχεδόν βέβαιο ότι συνδέεται με τον ομώνυμο Ολυμπιονίκη της κατηγορίας παιδών του 340 π.Χ. Πάνω από το "Τελέστας" το χέρι κάποιου άλλου σκάλισε τη λέξη "ΝΙΚΩ" Έξι μέτρα παρακάτω, στον βορινό τοίχο κάποιος εξέφρασε τον θαυμασμό του "Ακρότατος καλός". Από αυτό η στοά μας προσφέρει μια αποκάλυψη που αποδεικνύει την ιστορική συνέχεια μεταξύ του Σύγχρονου Έλληνα και των Αρχαίων Ελλήνων, ότι οι άνθρωποι πάντα αρέσκονται να γράφουν το όνομα τους σε δημόσιους χώρους. (www.nemeangames.org/el)

4.5. Το Ιερό του Διός

Ένα λιθόστρωτο μονοπάτι οδηγεί από το Μουσείο στο ναό του Διός στα βόρεια. Ο επισκέπτης κατέρχεται στην ανεσκαμμένη περιοχή από ένα ελαφρώς κεκλιμένο επίπεδο, συνεχίζει προς τα βόρεια ανάμεσα σε αρχαία οικοδομήματα και έπειτα προς τα δυτικά. Πάνω στα ερείπια ενός αρχαϊκού ναού, ιδρύθηκε ο Ναός του Νεμείου Διός το 330 και το 320 π.Χ. ένα καινούργιο κτίσμα. Τρεις από τις κολώνες του ναού συνέχισαν να παραμένουν όρθιες από την εποχή της κατασκευής τους.

Ο ναός του Νεμείου Διός βρίσκεται στο κέντρο του Ιερού του Διός, που περιελάμβανε μια σειρά από κτίρια και μνημεία, τα οποία χρησιμοποιούνταν για τις λατρευτικές και αθλητικές εκδηλώσεις των αρχαίων αγώνων. Κυριότερα ήταν ο επιμήκης βωμός ανατολικά του ναού. Εδώ οι αθλητές και οι προσκυνητές έφερναν ζώα για να τα θυσιάσουν στο Δία και να πραγματοποιηθούν οι προσευχές τους. Για αυτό και πρέπει να διευκρινιστεί ότι ο Νέμειος Δίας δεν ταυτίζεται με τον Ολύμπιο Δία, καθώς ο θεός του ναού της Νεμέας ήταν σύμβολο της ταυτότητας της κοιλάδας, της κτηνοτροφίας και των βοσκών. (Μίλλερ, 2005: 91).

Εικόνα 6. Ναός του Νεμείου Διός. Πηγή: από προσωπικό αρχείο

Ο Ναός του Δία ανήκει στο τέλος της εποχής του Κλασικού Δωρικού Ρυθμού και στην αρχή της νέας Ελληνιστικής τάσης να συνδυάζονται και οι τρεις αρχαίοι ελληνικοί αρχιτεκτονικοί ρυθμοί. Χαρακτηριστικά έφερε εξωτερικά ένα επιστύλιο δωρικού ρυθμού, ενώ εσωτερικά έφερε κιονοστοιχία κορινθιακού ρυθμού. Ο ναός δεν είχε γλυπτό διάκοσμο, αλλά διέθετε ένα μοναδικό χαρακτηριστικό: μια υπόγεια κρύπτη στο πίσω μέρος του σηκού, η χρήση της οποίας δεν έχει ακόμα διευκρινισθεί. Ίσως να χρησίμευε ως χώρος τοπικού μαντείου. (Μίλλερ, 2005: 93)

Κάτω από τον ναό του Διός υπήρχε ένας πρωιμότερος ναός, που οικοδομήθηκε το πρώτο του δού αιώνα π.Χ. και καταστράφηκε βίαια πριν από το τέλος του 5ου π.Χ. αιώνα. Από τον πρώιμο ναό σώζονται στη θέση τους ελάχιστα ερείπια, μολονότι στις ανασκαφές έχουν βρεθεί αρκετοί λίθοι που προέρχονται από αυτόν. Μετά την μεταφορά των αγώνων το 270 π.Χ. στο Άργος το ιερό παρακμάζει. (Μίλλερ, 2005: 92)

Ο Πausanías κατά το πέρασμα του από την Νεμέα στα μέσα του 2ου αιώνα μ.Χ., περιγράφει χαρακτηριστικά: <<αξίζει να δει κανείς το ναό του Νεμείου Διός, ακόμα και αν έχει καταρρεύσει η οροφή και λείπει το λατρευτικό άγαλμα>>. (Πausanías, Ελλάδος Περιηγήσεως, Κορινθιακά-Λακωνικά, 2, 15, 2.3)

Από το σύνολο του μνημείου έμειναν όρθιοι ως τη σύγχρονη εποχή μόνον τρεις (3) από τους τριάντα δύο (32) μεγάλους κίονες και τμήμα του επιστυλίου ανάμεσα στους δύο (2) που όριζαν την είσοδο στο ναό. Οι υπόλοιποι είχαν καταρρεύσει γύρω από το μνημείο και τμήματά τους είχαν χρησιμοποιηθεί ανά τους αιώνες ως οικοδομικό υλικό άλλων κτηρίων. Η καταστροφή του ναού που ξεκίνησε σταδιακά από τον 2ο αιώνα, προκλήθηκε τόσο από φυσικές καταστροφές(σεισμοί) αλλά κυρίως από ανθρώπινη παρέμβαση. Κατά την παλαιοχριστιανική εποχή αποσυναρμολογήθηκαν οι περισσότεροι από τους τριανταέξι (36) δωρικούς κίονες, το υλικό των οποίων χρησιμοποιήθηκε για την κατασκευή μιας μικρής χριστιανικής βασιλικής που δέσποζε σε μικρή απόσταση από τα ερείπια του ναού. Το γεγονός ότι οι κίονες βρέθηκαν πεσμένοι ακτινικά, δείχνει ότι η καταστροφή δεν προήλθε από τα φυσικά αίτια ενός σεισμού αλλά από ανθρώπινη παρέμβαση. Γενικά από τους τριανταέξι (36) δωρικούς κίονες του ναού ελάχιστοι κατάφεραν να μείνουν όρθιοι στο πέρασμα του. (www.nemeangames.org/el & www.opheltes.gr)

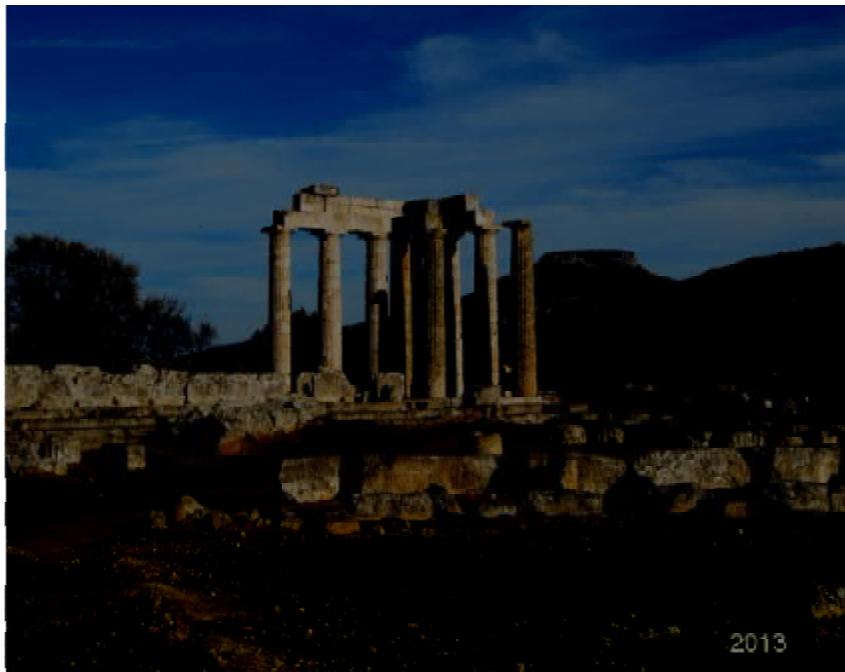
Πριν από την έναρξη του Προγράμματος Αναστήλωσης λοιπόν ήταν απαραίτητη η συστηματική καταγραφή αυτού του διάσπαρτου υλικού που πραγματοποιήθηκε από τον καθηγητή Frederick Cooper του Πανεπιστημίου της Minnesota κατά τα έτη 1980-1982. Το πρόγραμμα αναστήλωσης του Ναού του Δία ξεκίνησε το 1984 από τον καθηγητή Stephen Miller αλλά, ελλείψει πόρων, σε λίγους μήνες εγκαταλείφθηκε. Το 1999 το σχέδιο ξεκίνησε πάλι, δυναμικά αυτήν την φορά και ολοκληρώθηκε από την διεύθυνση της καθηγήτριας Kim Shelton του πανεπιστημίου του Berkeley. Τελικά η αναστήλωση των δύο πρώτων κίωνων πάνω σε αυτό το κρηπίδωμα, ξεκίνησε το 1999 και ολοκληρώθηκε με επιτυχία το καλοκαίρι του 2002. Ο ναός του Διός μετρούσε πλέον πέντε όρθιους κίονες και το αποτέλεσμα ήταν εντυπωσιακό! (www.nemeangames.gr)

Εικόνα 7. Ο Ναός του Διός κατά το πρώτο διάστημα αναστήλωσης το 2002. Πηγή: από διαδίκτυο <http://nemeangames.org/el/ancient-nemea/temple-and-sanctuary-of-zeus.html>

Εικόνα 9. Ο Ναός του Διός και η αναστήλωση το 2011. Πηγή: από διαδίκτυο <http://nemeangames.org/el/ancient-nemea/temple-and-sanctuary-of-zeus.html>

Εικόνα 8. Ο Ναός του Διός στην τελευταία αναστήλωση του το 2013. Πηγή: από διαδίκτυο <http://nemeangames.org/el/ancient-nemea/temple-and-sanctuary-of-zeus.html>

4.6.Στον αρχαιολογικό χώρο της Νεμέας εξίσου σημαντικοί είναι οι χώροι :

- Η χριστιανική

Πρόκειται για τη Νότια πλευρά του ναού όπου διακρίνουμε τα ερείπια μιας παλιάς Βασιλικής. Η Βασιλική αποτελούσε το επίκεντρο της παλαιοχριστιανικής κοινότητας, που αναπτύχθηκε κατά την πρωτοβυζαντινή περίοδο στη Νεμέα. Δυστυχώς η εικόνα του επισκέπτη είναι αρκετά περιορισμένη εξαιτίας των καταστροφών που έχει υποστεί.

- Το Ηρώον του Οφέλη

Το ιερό του Ηρώον του Οφέλη βρίσκεται στο νοτιοδυτικό τμήμα του αρχαιολογικού χώρου και αποτελούσε αναπόσπαστο κομμάτι του ιερού του Διός. Το 1979 ανακαλύφθηκε το Ηρώον του Οφέλη. Οι ανασκαφές συνεχίστηκαν ως το 2001.

- Ιππόδρομος

Πρόκειται για ιππικούς αγώνες που γίνονταν κατά την διάρκεια των αγώνων. Στις ανασκαφές που έγιναν, φανερώθηκαν ίχνη από τροχούς ελαφρών οχημάτων πάνω σε αμμόδες αργιλόχωμα. Ο χώρος πιθανόν να ήταν μεγάλος και βρισκόταν δυτικά του ναού του Διός.

- Η Δεξαμενή

Η δεξαμενή βρισκόταν δυτικά του Ηρώου, σε απόσταση περίπου 20 μέτρων, και είχε διαστάσεις 3Χ10μ. και βάθος 8 μέτρα.Λειτουργούσε ως πηγάδι ώστε να αποθηκεύει πολύ νερό.

- Οι Οίκοι

Οι οίκοι βρίσκονται ανατολικά του πλακόστρωτου μονοπατιού ανάμεσα σε Ξενώνα και το Λουτρό που οδηγεί στο ναό του Διός.Πιθανόν να χρησίμευαν για πολλούς σκοπούς όπως για παράδειγμα για χώρους συγκέντρωσης.

- Ο Ξενώνας

Το οικοδόμημα αυτό του 4ου αιώνα πιθανόν να χρησίμευε ως ξενώνας δηλαδή ως τόπος διαμονής των αθλητών και των προπονητών. Πρόκειται για ένα διώροφο ορθογώνιο κτίσμα που ακριβώς δίπλα ήταν και το λουτρό, το οποίο είναι ένα από τα πρωιμότερα λουτρικά συγκροτήματα που έχουν βρεθεί στην Ελλάδα. Είναι καλυμμένο από ένα σύγχρονο στέγαστρο.

Ωστόσο αξίζει να αναφερθεί το Ιερό Άλσος. Πρόκειται για ένα άλσος που αποτελείται από 24 περίπου κυπαρίσσια. Φυτεύθηκε το 1979, εκεί όπου υπήρχαν δένδρα στην αρχαιότητα. Μαλακό σκούρο χώμα, συγκεντρωμένο σε μικρές κυκλικές συστάδες, βρέθηκε κατά την διάρκεια της ανασκαφής αυτού του τμήματος του Ιερού Περιβόλου, αποδεικνύοντας ότι αποτελούν το γέμισμα ημισφαιρικών λάκκων. Μικρές <<φλέβες>> από σκούρο χώμα εκτείνονταν πέρα από τον πυθμένα και τις πλευρές αρκετών λάκκων, ενώ μερικοί περιείχαν λίθους, οι οποίοι μπορεί να συγκρατούσαν τα φυτώρια στη θέση τους κατά τη διάρκεια της δενδροφύτευσης. Η ταύτιση αυτών των λάκκων ως υπολειμμάτων ενός Ιερού Άλσους ενισχύεται από αναφορές στην αρχαία γραμματεία για κυπαρίσσια γύρω από το ναό του Διός.(Μίλλερ, 2005: 188)

Τα Ιερά Άλση στην αρχαία Ελλάδα ήταν συνήθη στα αγροτικά προαστιακά και αστικά ιερά, είτε αυτά ήταν απλά υπαίθρια ιερά είτε περίπλοκα οικοδομικά συγκροτήματα. Αν και η αρχαία ελληνική γραμματεία όλων των περιόδων αναφέρεται σε αυτά όπου το απαιτούσε η περίπτωση, σώζονται ελάχιστα κατάλοιπα τους. (Μίλλερ, 2005: 188)

4.7. Το Μουσείο

Το αρχαιολογικό Μουσείο βρίσκεται μέσα στον αρχαιολογικό χώρο, καθώς θεωρείται αναπόσπαστο κομμάτι του οικισμού της αρχαίας Νεμέας. Βρίσκεται στα δεξιά της εισόδου στον αρχαιολογικό χώρο. Πρόκειται για ένα οικοδόμημα που έχει χτιστεί από το Πανεπιστήμιο της Καλιφόρνιας του Berkeley των ΗΠΑ, μέσα στο πλαίσιο του ερευνητικού προγράμματος της Αμερικάνικης σχολής Κλασικών Σπουδών στην Νεμέα, χάρη στην γενναιόδωρη χορηγία του Rudolph A. Peterson. Το μουσείο ολοκληρώθηκε και παραδόθηκε στο Ελληνικό κράτος στις 28 Μαΐου του 1984. Η ερευνητική ομάδα εξακολουθεί να εργάζεται για την βελτίωση της έκθεσης και του ανασκαφικού υλικού και συμμετέχει στη συντήρηση και στις ανάγκες του μουσείου.

Το μουσείο περιλαμβάνει υλικό από τον αρχαιολογικό χώρο, πχ το Ιερό του Διός, από αρχαία κτίσματα, αντικείμενα αθλητών, κεραμικά, εργαλεία, νομίσματα, αγγεία, κτερίσματα ταφών καθώς και τα κλεμμένα περίφημα κοσμήματα των μυκηναϊκών ταφών από το νεκροταφείο των Αηδονίων, το λεγόμενο θησαυρό των Αηδονίων. (www.nemeangames.gr)

Το μικρό χωρίο των Αηδονίων βρίσκεται δυτικά της Νεμέας και εδώ ανασκάφηκαν το 1980 μυκηναϊκοί τάφοι. Δυστυχώς οι περισσότεροι ήταν συλημένοι. Ωστόσο την άνοιξη του 1993 εμφανίστηκε στη Νέα Υόρκη μια μεγάλη συλλογή μυκηναϊκών σφραγιδών και κοσμημάτων (312 αντικείμενα) με σκοπό να δημοπρατηθεί. Οι Έλληνες αρχαιολόγοι δεν άργησαν να διαπιστώσουν τι συνέβη μετά από δικαστική μάχη τα αντικείμενα επιστράφηκαν στην χώρα μας. Η συλλογή έγινε γνωστή ως <<θησαυρός των Αηδονίων>>. «Τα αρχαία εξήχθησαν λαθραία από την Ελλάδα, μέσα σε καρπούζια. Μεγάλες νταλικές γεμάτες καρπούζια για την Ελβετία και τη Γερμανία». Αρχαιολόγος Stephen Miller. («Το κύκλωμα», Αποστολίδης & Ζηργάνος, 2005 και www.mixanitouxronou.gr)

Εικόνα 10. Κοσμήματα από τους τάφους των Αηδονίων.
 Πηγή: από διαδίκτυο <http://www.mixanitouxronou.gr/to-skandalo-me-tin-arpagi-tou-thisavrou-ton-aidonion-apo-tin-nemea-ellines-archeokapili-eskavan-gia-chronia-me-tin-anochi-ton-archon/>

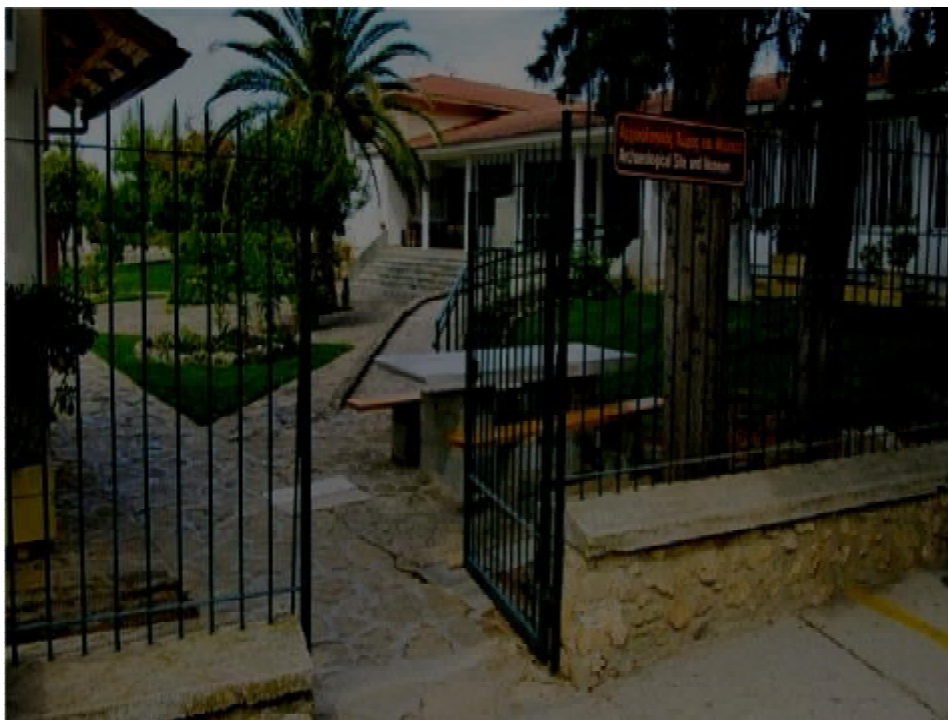
Εικόνα 11. Από την συλλογή των κλεμμένων κοσμημάτων που τώρα βρίσκονται στο μουσείο της Νεμέας. Πηγή: από διαδίκτυο <http://www.mixanitouxronou.gr/to-skandalo-me-tin-arpagi-tou-thisavrou-ton-aidonion-apo-tin-nemea-ellines-archeokapili-eskavan-gia-chronia-me-tin-anochi-ton-archon/>

Εικόνα 13. Χρυσό δαχτυλίδι ,εκτίθεται στο μουσείο Νεμέας, 1500 π.Χ. Πηγή: από διαδίκτυο <http://www.mixanitouxronou.gr/to-skandalo-me-tin-arpagi-tou-thisavrou-ton-aidonion-apo-tin-nemea-ellines-archeokapili-eskavan-gia-chronia-me-tin-anochi-ton-archon/>

Εικόνα 12..Χρυσό δαχτυλίδι-σφραγίδα. Είναι από τα κλεμμένα του αρχαίου νεκροταφείου των Αηδονίων, 1500 π.Χ. Πηγή: από διαδίκτυο <http://www.mixanitouxronou.gr/to-skandalo-me-tin-arpagi-tou-thisavrou-ton-aidonion-apo-tin-nemea-ellines-archeokapili-eskavan-gia-chronia-me-tin-anochi-ton-archon/>

Εικόνα 14. Η είσοδος στο αρχαιολογικό πάρκο της Νεμέας. Στα δεξιά είναι το μουσείο και στο βάθος είναι ο αρχαιολογικός χώρος. Πηγή: από προσωπικό αρχείο.

4.8.Αναβίωση των Νέμεων Αγώνων

Οι ιεροί πανελλήνιοι αγώνες της Νεμέας θεωρούνται, μαζί με τους αγώνες των Δελφών της Ολυμπίας και των Ισθμίων, πρόγονοι των σύγχρονων ολυμπιακών αγώνων καθώς και των Ηνωμένων Εθνών. Σήμερα οι κάτοικοι της περιοχής- σε συνεργασία με τους Αμερικάνους αρχαιολόγους του πανεπιστημίου Berkeley της Καλιφόρνιας -ανέσκαψαν το αρχαίο στάδιο της Νεμέας και ξεκίνησαν μια προσπάθεια αναβίωσης των αρχαίων αγώνων. Ιδρύθηκε σύλλογος για την Αναβίωση των αγώνων (που σήμερα αριθμεί πολλές εκατοντάδες μέλη σε όλο τον κόσμο) με την πεποίθηση ότι υπάρχει και σήμερα περιθώριο για τον μέσο άνθρωπο, ανεξάρτητα από εθνικότητα, γλώσσα, γένος, ηλικία να λάβει μέρος σε μια διεθνή αθλητική συνάντηση. Έτσι και έγινε το 1996, το 2000, το 2004, το 2008 και το 2012 (περισσότεροι από 3500 άνθρωποι από 120 διαφορετικές χώρες). (www.nemeangames.gr)

Δε σημειώθηκαν ρεκόρ ούτε απονεμήθηκαν μετάλλια. Οικογένειες καθισμένες στις πλαγιές του σταδίου πήραν μέρος στον εορτασμό όπως και οι αθλητές. Οι αγώνες οργανώθηκαν κατά ηλικία και φύλο και συνοδεύονταν από μουσική και χορό. Όλοι οι συμμετέχοντες έτρεξαν ξυπόλητοι και με αρχαία χλαμύδα που φόρεσαν στο αρχαίο αποδυτήριο. Μπήκαν στο αρχαίο στάδιο μέσα από την ίδια θολωτή δίοδο, από όπου πέρασαν και οι αθλητές τον 4ο π.Χ. αιώνα. Ξεκίνησαν από την ίδια πέτρινη αφετηρία, χρησιμοποίησαν τον ίδιο μηχανισμό εκκίνησης και οι νικητές έλαβαν τα ίδια σύμβολα νίκης, μια κορδέλα δεμένη στο κεφάλι και έναν κλάδο φοινικιάς. Στο τέλος της ημέρας, οι νικητές στεφανώθηκαν με το ίδιο στεφάνι αγριοσέλινου που ήταν και το εφήμερο σύμβολο νίκης στους αρχαίους αγώνες στη Νεμέα. Όλοι όμως ανεξαιρέτως κέρδισαν ως ανταμοιβή το ότι τα πονεμένα πόδια ήρθαν σε επαφή με την ίδια γη, όπου αρχαία πόδια έτρεξαν πριν από 2.300 χρόνια και με την επίγνωση ότι ήρθαν σε

άμεση επαφή με την αρχαία ιδέα και το αρχαίο πνεύμα που ακόμα ζει στην γη της Νεμέας. (Μίλλερ, 2013)

Εικόνα 15. Η αναβίωση των Νέμεων αγώνων το 2012. Πηγή: από διαδίκτυο <http://nemeangames.org/el/>

Εικόνα 16. Αναβίωση των Νέμεων αγώνων 2012. Πηγή: από διαδίκτυο <http://diogenis-press.gr/?p=46384>

Εικόνα 17. Μικρά παιδιά συμμετέχουν στην αναβίωση των Νέμεων Αγώνων 2012. Πηγή: από διαδίκτυο http://www.schizas.com/site3/index.php?option=com_content&view=article&id=45996:nemea-2012&catid=22:ellinides-fones&Itemid=199

Εικόνα 18. Αναβίωση των Νέμεων αγώνων 2012. Πηγή: από διαδίκτυο http://www.parakato.gr/2012/06/blog-post_2149.html

Εικόνα 19. Το άλσος που βρίσκεται μέσα στον αρχαιολογικό χώρο. Πηγή: από προσωπικό αρχείο.

Εικόνα 20. Ο αρχαιολογικός χώρος. Στα δεξιά είναι ο Ναός του Νέμειου Διός και στα αριστερά τα λουτρά που είναι σκεπασμένα με ένα σύγχρονο στέγαστρο. Πηγή: από προσωπικό αρχείο.

Εικόνα 21. Τα λουτρά του αρχαιολογικού χώρου σκεπασμένα με ένα σύγχρονο στέγαστρο. Πηγή: από προσωπικό αρχείο

Εικόνα 22. Τα λουτρά των αθλητών. Πηγή: από προσωπικό αρχείο

Εικόνα 23. Τα αποδυτήρια των αθλητών πριν μπουν στην «ΚΡΥΠΤΗΝ» είσοδο. Πηγή: από προσωπικό αρχείο.

Εικόνα 24. Η «ΚΡΥΠΤΗΝ ΕΙΣΟΔΟΣ». Νεμέα. Πηγή: από προσωπικό αρχείο.

Εικόνα 25. Η «ΚΡΥΠΤΗΝ ΕΙΣΟΔΟΣ» πριν από την είσοδο του στο στάδιο της Νεμέας. Πηγή: από προσωπικό αρχείο.

Εικόνα 26. Η «ΚΡΥΠΤΗΝ ΕΙΣΟΔΟΣ» στην έξοδο της και το στάδιο μπροστά. Πηγή: προσωπικό αρχείο.

Εικόνα 27. Το στάδιο της Νεμέας από την δεξιά του πλευρά. Πηγή: από προσωπικό αρχείο.

Εικόνα 28. Το αρχαίο στάδιο της Νεμέας από ψηλά. Πηγή: από το διαδίκτυο <http://peloponnisossearch.com/el/site/ancient-nemea>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5ο

5.1.Σύνδεση Πολιτιστικού Τουρισμού και ανάδειξης Αρχαιολογικών χώρων

Ο τουρισμός ως δραστηριότητα είναι πολύ βασικός για τη διατήρηση και προαγωγή του πολιτιστικού κεφαλαίου (της ιστορίας, της θρησκείας και της βιομηχανίας) μιας περιοχής καθώς εγείρει το ενδιαφέρον για τους διεθνείς τουρίστες αλλά και για τους κατοίκους της ίδιας περιοχής. Η πολιτιστική κληρονομιά είναι θέμα μείζονος σημασίας εφόσον μπορεί να διατηρηθεί για μελλοντικές χρήσεις ενώ επωφελεείται στο παρόν (MacDonald&Jolliffe,2003) .

Τα τελευταία χρόνια προβάλλεται όλο και περισσότερο το επιχείρημα της οικονομικής απόδοσης των μνημείων της πολιτιστικής κληρονομιάς που συνδέεται κυρίως με την ανάπτυξη του τουρισμού,ιδιαίτερα του πολιτιστικού τουρισμού που έχει συγκροτηθεί με ξεχωριστό χαρακτήρα.

Τα μνημεία και οι χώροι της πολιτιστικής αναφοράς αποτελούν έναν από τους βασικότερους παράγοντες προσέλκυσης του τουριστικού ρεύματος. Επομένως, η διατήρηση και προβολή τους δίνει σε μια χώρα ή μια περιφέρεια ένα σημαντικό ανταγωνιστικό τοπικό πλεονέκτημα στην παγκόσμια τουριστική αγορά. Η ίδρυση νέων μουσείων, που τα τελευταία χρόνια έχει πάρει τεράστιες διαστάσεις (η λεγόμενη «έκρηξη» μουσείων), η ανάπτυξη ιστορικών κέντρων πόλεων και η αποκατάσταση και επανάχρηση ιστορικών κτιρίων και γενικότερα η ανάδειξη των στοιχείων της πολιτιστικής κληρονομιάς είναι μερικά από τα κύρια μέσα της σύγχρονης πολιτικής για την τουριστική ανάπτυξη (Κονσόλα, 2006: 4)

5.2.Μέσα ανάδειξης μνημείων

Αναμφισβήτητα, τα βασικά και απολύτως απαραίτητα μέσα για την προστασία και την ανάδειξη των πολιτιστικών πόρων είναι τα λεγόμενα παραδοσιακά ή κλασικά. Πρόκειται καταρχάς για επεμβάσεις από τους αρμόδιους φορείς στα μνημεία και τους χώρους με έργα συντήρησης, αναστήλωσης, αποκατάστασης ή ακόμα και επιστημονικά τεκμηριωμένης ανακατασκευής, οργάνωσης του χώρου, επανάχρησης κτηρίων κ.τ.λ. (Κονσόλα, 2006 : 5) Επιπροσθέτως, η Κόνσολα (2006: 5-6) αναφέρει χαρακτηριστικά τον όρο **Μεθερμίνευση** για να ορίσει νέους τρόπους ανάδειξης της Πολιτισμικής Κληρονομιάς.Η μεθερμίνευση επιδιώκει να βάλει τα μνημεία και τους χώρους σε ένα ευρύτερο ιστορικό πλαίσιο και να παρέχει στους επισκέπτες σαφείς και ενδιαφέρουσες πληροφορίες μέσω της χρήσης σύγχρονων πρακτικών. Πιο συγκεκριμένα, πρόκειται για:

- ü **Κέντρα μεθερμίνευσης της Πολιτιστικής Κληρονομιάς**:ειδικά Κέντρα Πληροφόρησης Επισκεπτών. Σ' αυτά, εκτός από τα καθιερωμένα μέσα(χάρτες, φυλλάδια κτλ), ο επισκέπτης έχει στη διάθεση του εξειδικευμένες εφαρμογές των νέων τεχνολογιών (πχ προβολή βίντεο, οθόνες αφής διαδραστικές σε μία η περισσότερες αίθουσες που βρίσκονται είτε σε άμεση γεινίαση με τα μνημεία, είτε σε απόσταση από αυτά, πλατφόρμες περιήγησης κ.α.) (Κόνσολα, 2006:7-8)

Û **Δικτύωση πολιτιστικών και άλλων εμπλεκόμενων φορέων:** Η δικτύωση πολιτιστικών και άλλων εμπλεκόμενων φορέων με κοινά χαρακτηριστικά και σκοπούς είναι ένα μέσον ανάδειξης των πολιτιστικών πόρων μιας περιοχής, είτε εκείνων που συνδέονται με την πολιτιστική κληρονομιά, είτε εκείνων που αφορούν τη σύγχρονη καλλιτεχνική παραγωγή. Αυτό γίνεται με:

- Τα μνημεία και τους χώρους μιας γεωγραφικής ενότητας (πολιτιστικές διαδρομές)
- Τα μουσεία μιας περιοχής (δίκτυα μουσείων)
- Τα Φεστιβάλ πολιτιστικού χαρακτήρα

Οι πολιτιστικές διαδρομές αποτελούν ένα από τα βασικότερα εργαλεία για την προβολή, ερμηνεία και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς. Πρόκειται για περιηγήσεις δομημένες γύρω από ένα κεντρικό θέμα, οι οποίες περιλαμβάνουν αρχαιολογικά και ιστορικά μνημεία και χώρους. (Κονσόλα, 2006 :8)

5.3.0 Αρχαιολογικός χώρος Νεμέας και η σύνδεση του με τον πολιτιστικό τουρισμό

Η Αρχαία Νεμέα

Η Αρχαία Νεμέα, όπως είδαμε, αποτελεί μια περιοχή με μεγάλη ιστορία καθώς συνδέεται μυθολογικά με τον πρώτο άθλο του Ηρακλή και το μύθο του Οφέλη που αποδείχτηκε ο κακός οϊωνός της εκστρατείας των "Επτά επί Θήβας". Η κοιλάδα της Νεμέας είχε προϊστορία που δεν επικεντρώνεται στην ίδια, αλλά στο μικρό λόφο της Τσουνγκιζας, στο βορειοδυτικό άκρο του σύγχρονου χωριού. Σημαντικές ποσότητες κεραμικής και λίθινων εργαλείων, που απαντώνται αποκλειστικά στα μεγάλα κοιλάματα, δείχνουν ότι πρέπει να υπήρχε ένας οικισμός κάποιου μεγέθους της Πρώιμης Νεολιθικής περιόδου (περίπου 5000 π.Χ.). (www.opheltes.gr)

Τα αξιοθέατα της Αρχαίας Νεμέας

Ο αρχαιολογικός χώρος βρίσκεται σε ειδυλλιακή τοποθεσία και αναμφίβολα τα σημαντικότερα αξιοθέατα είναι ο ναός του Διός και το Στάδιο. Ωστόσο όπως είδαμε και ο αρχαιολογικός χώρος και το μουσείο είναι σημαντικά. Αξίζει να αναφέρουμε και άλλα σημαντικά αξιοθέατα στην περιοχή.

Τα κυριότερα αξιοθέατα στην περιοχή είναι τα εξής:

- Το Αρχαιολογικό Πάρκο της Αρχαίας Νεμέας (με το Μουσείο όπου εκτίθεται, μεταξύ άλλων, και μέρος του Θησαυρού των Αηδονίων) και με τα κατά χώραν μνημεία του, όπως ο Ναός του Νεμείου Διός, οι Οίκοι, το Ηρώον του Οφέλη, το Λουτρό, ο Ξενώνας, πάνω σε τμήμα του οποίου είχε κτιστεί Παλαιοχριστιανική Βασιλική με βαπτιστήριο, και το Στάδιο με τη θολωτή είσοδο και το αποδυτήριο.
- Τα ερείπια του Ναού του Ηρακλέους που βρίσκονται στις Κλεωνές.
- Οι μυκηναϊκοί τάφοι των Αηδονίων
- Τα Ερείπια της Ακρόπολης και της Αρχαίας Πόλης της Φλιούντας, με ευδιάκριτα μέρη του Αρχαίου Θεάτρου.

- Ο Ναός της Ζωοδόχου Πηγής (Παναγία Ραχιώτισσα), χτισμένος στα ερείπια αρχαίου Ναού πάνω στην Ακρόπολη της Φλιούντας.
- Τα ερείπια μεσαιωνικής πόλης, βραχοσπηλιά με τοιχογραφίες του ΙΑ ή ΙΒ αιώνα και η μεταβυζαντινή Ιερά Μονή Βράχου, όλα στον απόκρημνο λόφο του Πολυφέγγους.
- Ο Υστεροβυζαντινός Ναός του Αγίου Γεωργίου.
- Η Μονή του Αγίου Αθανασίου.
- Τα ερείπια Πρωτοχριστιανικής Εκκλησίας στο λόφο "Ευαγγελίστρια" (Τεπές) της Αρχαίας Νεμέας.
- Τα Στενά των Δερβενακίων με το άγαλμα του Κολοκοτρώνη και το ναΐσκο του Αγίου Σώστη.

Η σύνδεση της Νεμέας με τον Πολιτιστικό Τουρισμό.

Η Αρχαία Νεμέα, όπως είδαμε, είναι μια περιοχή με μεγάλη ιστορία και από τις αρχαιολογικές αποκαλύψεις έχουμε σημαντικές μαρτυρίες για τον πολιτισμό των αρχαίων χρόνων. Μία από τις σημαντικότερες είναι οι Νέμεοι αγώνες. Η Νεμέα είναι ένας πολύ σημαντικός τουριστικός προορισμός για κάθε επισκέπτη που, με την ανάδειξη του αρχαιολογικού χώρου και του μουσείου, θα αποκτήσει περισσότερο ενδιαφέρον κι έτσι ο τόπος θα προσελκύσει περισσότερο κοινό, καθώς ο αρχαιολογικός πλούτος της περιοχής είναι αξιολογότερος και μέσω του πολιτιστικού τουρισμού μπορούν να πραγματοποιηθούν πολλές δράσεις για τους επισκέπτες.

Η Νεμέα και ο αρχαιολογικός της χώρος αναδείχτηκε κατά βάση από τον Αρχαιολόγο Στέφανο Μίλλερ ο οποίος αφιέρωσε όλα του τα χρόνια στις ανασκαφές και καθιέρωσε την Αναβίωση των Νέμεων αγώνων που λαμβάνει χώρα κάθε 4 χρόνια. Αυτό βοηθάει τους διαγωνιζόμενους και τους επισκέπτες να συμμετέχουν και να παρατηρούν την ιστορία αλλά καθιστά κιάλας τον ίδιο τον αρχαιολογικό χώρο ενεργό στο κοινό.²

Πολιτιστικός σύλλογος Αρχαίας Νεμέας

Ο Σύλλογος για την Αναβίωση των Νεμέων Αγώνων ιδρύθηκε στις 30 Δεκεμβρίου του 1994, αλλά η ιδέα της αναβίωσης γεννήθηκε πολύ νωρίτερα.

Λίγα λόγια για την ιστορία του....

Τον Μάιο του 1973 ο Στέφανος Μίλλερ άρχισε τις εργασίες του στη Νεμέα και μια από τις πρώτες προτεραιότητες ήταν να εξαγοράσει τις ιδιοκτησίες, αμπελώνες, ελαιώνες και σιτοβολώνες, που κάλυπταν το αρχαίο ιερό και το στάδιο στη Νεμέα. Αυτά τα ακίνητα θα έπρεπε να αποδοθούν στο Ελληνικό Δημόσιο πριν ο Μίλλερ αρχίσει να τα ανασκάπτει, με πρώτο του βήμα την οριοθέτηση των ιδιοκτησιών και τις ουσιαστικές διαπραγματεύσεις αγοράς των διαφόρων μεμονωμένων αγροτεμαχίων, που τελικά ξεπέρασαν τα 75.

Την πρώτη του εβδομάδα στην αρχαία Νεμέα, ο μοναδικός αρχαιοφύλακας Ανδρέας Βακρινάκης τον οδήγησε στη Νέα Νεμέα για να του συστήσει τον Κοινοτάρχη Παρμενίωνα Δημητρίου, φαρμακοποιό στο επάγγελμα. Ο Μίλλερ βρήκε το Μένιο στο

².Συνέντευξη S.Miller, 16/17/2015 βλ.παράρτημα.

φαρμακείο του, καθισμένο πίσω από το μεγάλο ξύλινο γραφείο του. Όταν ο Βακρινάκης εξήγησε ότι ο Μίλλερ ήταν αρχαιολόγος από την Αμερική, που σκόπευε να σκάψει στην Αρχαία Νεμέα και για την αποκάλυψη του σταδίου, ο Μένιος, του οποίου η φωνή ήταν τόσο απόκοσμη, όσο και το πρόσωπο, αναπήδησε από την πολυθρόνα του, αγκάλιασε τον Μίλλερ και αναφώνησε: «Σωτήρα!!»(www.nemeangames.gr)

Μέχρι τον Ιούλιο του 1973 Ο Μίλλερ μαζί με την βοήθεια του Μένιου υπέγραψαν χαρτιά για την μεταβίβαση της γης και οι εργασίες ανασκαφής άρχισαν το 1974. Ο Μίλλερ προσέλαβε άτομα για τις εργασίες και σε συνεργασία με τους κατοίκους κατάφεραν να αποκαλύψουν το στάδιο. Πολλές δυσκολίες βρέθηκαν στον δρόμο τους κατά τη διάρκεια των ανασκαφών αλλά τελικά τα κατάφεραν μέσω της βοήθειας από την Έφορο Αρχαιοτήτων Ναυπλίου Φανή Παχύγιαννη, την Υπουργό Πολιτισμού Μελίνα Μερκούρη και τον Υπουργό Γεωργίας Γιάννη Ποτάκι.

Εικόνα 29. Οι ανασκαφές του Σταδίου της Νεμέας το 1976. Πηγή: από το διαδίκτυο <http://nemeangames.org/el/nemean-games-revival/history-of-society.html>

Εικόνα 30 Η ανασκαφή του Σταδίου το 1975. Πηγή: από το διαδίκτυο <http://nemeangames.org/el/nemean-games-revival/history-of-society.html>

Εικόνα 31. Ο Αρχαιολόγος Stephen Miller κατά την διάρκεια των εργασιών της αναστήλωσης στη στοά του Σταδίου. Πηγή: από διαδίκτυο <http://www.archaiologia.gr/blog>

Η αναβίωση των αγώνων στο αρχαίο στάδιο ήταν όνειρο του Μένιου που είχε υποσχεθεί ο Μίλλερ. Μετά την ολοκλήρωση των ανασκαφών, σειρά είχε η δημοσίευση του σταδίου και η διαμόρφωση του περιβάλλοντα χώρου του.

Στις 6 Ιουλίου 1994, ο Μίλλερ παρέδωσε το στάδιο στον τότε Υπουργό Πολιτισμού Θάνο Μικρούτσικο, ως εκπρόσωπο του Δημοσίου. Οι εορταστικές εκδηλώσεις περιέλαβαν αγώνες δρόμου με τη χρήση του μηχανισμού εκκίνησης (ύσπληγας) που είχε ανακατασκευαστεί χάρη στις έρευνες του Πάνου Βαλαβάνη. Ήταν υπέροχο να βλέπεις το αρχαίο στάδιο να επανέρχεται στη ζωή μετά από τόσους αιώνες, μπροστά σε 1500 θεατές.

Αναπτύχθηκε τοπικός ενθουσιασμός, η ιδέα της αναβίωσης των Νεμέων Αγώνων άρχισε να κερδίζει έδαφος και στις 30 Δεκεμβρίου του 1994 είκοσι τρεις εντόπιοι συμφώνησαν να ιδρύσουν το Σύλλογο για την αναβίωση των Νεμέων Αγώνων. Υπογράφηκε καταστατικό που εγκρίθηκε στις 2 Μαρτίου του 1995. Στα ιδρυτικά μέλη περιλαμβάνονταν ένας γιατρός, ένας φαρμακοποιός, ένας πολιτικός μηχανικός, ένας οδοντίατρος, δύο κατασκευαστές οικοδομών, ένας τραπεζικός, αρκετοί καταστηματαρχές, ένας ξυλουργός, ένας δικηγόρος, ένας αυτοκινητιστής, ένας οινοποιός, ένας κτηματίας και άλλοι. Ο Μίλλερ δεν ήταν ιδρυτικό μέλος. Ως μη Έλληνας πολίτης δεν είχε τέτοιο δικαίωμα. (www.nemeangames.gr)

Ο Σύλλογος ταυτίστηκε με δυο βασικές αρχές της Αναβίωσης των Νεμέων Αγώνων: Οι Αγώνες πρέπει να είναι αυθεντικοί, με τήρηση, κατά το δυνατόν, του αρχαίου τελετουργικού και πρέπει να είναι ανοικτοί στη συμμετοχή του οποιουδήποτε καθενός. Ως σκοπός τους δεν ορίστηκε η παροχή θεάματος στους επισκέπτες, αν και αυτό δεν αποκλείεται ως αποτέλεσμα αλλά η ευκαιρία καθενός και όλων να «μεταμορφωθεί» σε αρχαίο Έλληνα αθλητή, έστω για μόλις δέκα λεπτά της ώρας.

Ο σύλλογος σήμερα απαρτίζεται από πολλά μέλη στο εξωτερικό αλλά και Έλληνες που θέλουν να βοηθήσουν αυτήν την πολιτιστική προσπάθεια της Αναβίωσης. Ο σύλλογος έχει αναλάβει έναν όλο και πιο ενεργό ρόλο στη συντήρηση του αρχαιολογικού χώρου της Νεμέας, και ειδικά του σταδίου. Ωστόσο με την βοήθεια του

Αρχαιολόγου Μίλλερ τα μέλη του συλλόγου αλλά και όσοι εργάζονται βοηθάνε στην διατήρηση του αρχαιολογικού χώρου της Νεμέας ώστε να είναι ανοιχτό στο κοινό (Μίλλερ, 2014: 7-8).

Ο Φίλος της Νεμέας-Οφέλης

Στη σύγχρονη εποχή, ο Οφέλης είναι Μη Κερδοσκοπικό Σωματείο (Κ.Υ.Α. αρ. ΥΠΠΟ/ΓΣΔΠ/ΔΙΠΔ/Β/1039/104699, ΦΕΚ 1823/Β/14.12.2006), που ιδρύθηκε με σκοπό την αρωγή στην υλοποίηση του προγράμματος ανάδειξης της πολιτιστικής κληρονομιάς του αρχαιολογικού χώρου της Νεμέας.

Στόχος του Οφέλη είναι η μερική αναστήλωση του ναού του Νεμείου Διός και η αναβίωση των Νέμεων Αγώνων στην αυθεντική τους μορφή, ενώ όραμά τους είναι η προβολή της αρχαιολογικής περιοχής της Νεμέας και η εθνική και διεθνής της αναγνώριση ως «Τόπου Προορισμού» υψηλού επιπέδου επισκεπτών με πολιτιστικά ενδιαφέροντα. Το σωματείο αυτό απαρτίζεται από 9 άτομα. (www.opheltes.gr)

Η Νεμέα Σήμερα

Η Νεμέα σήμερα μέσω του συλλόγου και του σωματείου προσπαθεί να διατηρηθεί και να συντηρηθεί ώστε να μπορεί να δημιουργήσει ξανά τους αγώνες και οι επισκέπτες της να γνωρίσουν τον αρχαιολογικό χώρο αλλά και να βιώσουν μια μοναδική εμπειρία. Όμως για όλα αυτά υπάρχουν δυσκολίες όσον αφορά την κρίση που βιώνει η Ελλάδα καθώς προκαλεί αρνητικό αντίκτυπο σε πολλούς τομείς.

Για πολλά χρόνια και από διαφορετικές κυβερνήσεις, φύλακες οι οποίοι συνταξιοδοτήθηκαν δεν αντικαταστάθηκαν από άλλους με τακτικές θέσεις, αλλά από συμβασιούχους με περιορισμένης διάρκειας συμβάσεις. Στην πορεία λόγω της κατάστασης είχαν μείνει δύο φύλακες οι οποίοι δεν μπορούσαν να κρατήσουν τον αρχαιολογικό χώρο, το μουσείο και το στάδιο ανοιχτά στο κοινό. Αποτέλεσμα ήταν τον Ιούλιο του 2014 το στάδιο να κλείσει αναγκαστικά για κάποιες μέρες. Το ωράριο ήταν 8 το πρωί με 3 το μεσημέρι, επομένως τα απογεύματα όλα ήταν κλειστά και δεν υπήρχε επισκεψιμότητα. Εκτός αυτού είναι πολύ δύσκολο να συνεχιστεί και το έργο της Αναστήλωσης του Ναού καθώς δεν υπάρχει οικονομική βοήθεια όπως παλαιότερα (γινόταν από την αρχαιολογική σχολή του Μπέρκλεϊ και από ελληνοαμερικάνους ομογενείς).³

Ωστόσο, το τελευταίο διάστημα 2014 με 2015 ο τότε Υπουργός κ.Τασούλας με απόφαση από το Υπουργείο προσέλαβε προσωπικό με σύμβαση ορισμένου χρόνου και έτσι το μουσείο ήταν ανοικτό 12 ώρες την μέρα. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα μέσα στον Απρίλιο και τον Μάιο του 2015 να έχουμε αύξηση 35% τουρισμό. Όμως με το δημοψήφισμα που κηρύχθηκε στην χώρα το 80% έφυγαν και ο τουρισμός έπεσε απότομα, καθώς ο τουρίστας δεν μπορεί να παραμείνει σε μία χώρα που δεν νιώθει ασφάλεια.

Όλα αυτά επηρεάζουν τον πολιτιστικό τουρισμό της Νεμέας, όμως σύμφωνα με τον Αρχαιολόγο Στέφανο Μίλλερ η κοινωνική και πολιτική κατάσταση στην Ελλάδα είναι

³ Συνέντευξη, S.Miller, 16/17/2015.βλ.παράρτημα

όπως παλαιότερα δηλαδή άσχημη καθώς δεν υπάρχει ουσιαστικό ενδιαφέρον να γίνει σωστή διαχείριση. Και όπως αναφέρει όλα είναι ένας « Φαύλος Κύκλος».⁴

Μελλοντικά σχέδια

Παρόλα τα προβλήματα που αντιμετωπίζει τώρα η Νεμέα με την βοήθεια του συλλόγου για την αναβίωση των αγώνων μπορεί να γίνει διαφήμιση και να παρουσιαστεί ο αρχαιολογικός χώρος και το μουσείο καθώς και να γίνουν δράσεις πολιτιστικού περιεχομένου που θα αναδείξουν την Αρχαία Νεμέα. Ένα από τα μελλοντικά σχέδια του αρχαιολόγου Στέφανου Μίλλερ είναι η κατασκευή ενός σχολείου. Δηλαδή μέσα από τον σύλλογο για την Αναβίωση των αγώνων να ιδρυθεί μια Σχολή για τον Αρχαίο Ελληνικό αθλητισμό, με στόχο την εκπαίδευση του κοινού στις πρακτικές και την σημασία του αθλητισμού στον αρχαίο ελληνικό κόσμο.

Ο χώρος όπου θα κατασκευαστεί το Σχολείο αναμένεται να είναι σε δύο σημεία. Αρχικά στο αρχαίο Ιερό του Διός της Νεμέας υπάρχουν δύο κτήρια τα οποία χρονολογούνται περίπου στο 320 π.Χ. Είναι ευθυγραμμισμένα μεταξύ τους με ακρίβεια και σχηματίζουν τη νότια «πρόσοψη» του χώρου κατά μήκος του δρόμου από το στάδιο. Το μεγαλύτερο προς τα ανατολικά έχει διαστάσεις 20*85μ. και μπορεί να χαρακτηριστεί «ξενώνας» στον οποίο στεγάζονταν οι αθλητές που διαγωνίζονταν στους Νέμεους αγώνες.(Μίλλερ, 2014: 10)

Το μικρότερο κτήριο βρίσκεται περίπου 9 μέτρα δυτικά του Ξενώνα και έχει συνολικές διαστάσεις 20*36μ. Μπορεί με ασφάλεια να ταυτιστεί με το Λουτρό για χρήση από τους αθλητές μετά την άσκηση και τους αγώνες. Αυτά τα δύο κτήρια σχηματίζουν ένα είδος Ολυμπιακού χωριού.

Έχει ήδη προταθεί η Σχολή Αρχαίου ελληνικού Αθλητισμού να στεγαστεί σε καινούργια κτήρια που θα κατασκευαστούν κατ' αποτίμηση των αρχαίων πρωτότυπων. Με αυτόν τον τρόπο θα παρέχεται στους μαθητές της μια πλήρης εικόνα του περιβάλλοντος στο οποίο πριν από 2.300 χρόνια οι πρόγονοι τους έτρεχαν , εκτελούσαν άλματα, πάλευαν και αναζητούσαν τρόπους να βελτιώσουν τη σωματική και πνευματική τους κατάσταση.(Μίλλερ, 2014: 11)

Ενδιαφέρον για την Νεμέα

Παλαιότερα όπως μας αναφέρει ο αρχαιολόγος Στέφανος Μίλλερ είχε βρεθεί σε ένα συνέδριο στις Βρυξέλες που είχε θέμα τον αθλητισμό και έγιναν μαθήματα σε παιδιά των υπαλλήλων της Ευρωπαϊκής Ένωσης από όλες τις χώρες. Τα μαθήματα έγιναν στα αγγλικά και περιλάμβαναν αρχαία ελληνικά και λατινικά. Έπειτα από αυτό έγιναν εγγραφές στο σύλλογο και συζήτηση για την δημιουργία ενός συνεδρίου για τους Αγώνες στην Νεμέα και την Αναβίωσή τους.

Μέσω, λοιπόν, του συλλόγου γίνονται πολλές προσπάθειες ανάδειξης της Νεμέας παρόλες τις δύσκολες συνθήκες καθώς ο καθένας θα ήθελε να μάθει για τις ρίζες του και να βιώσει το αρχαίο πνεύμα. Επομένως μέσω της ενημέρωσης και της διαφήμισης, η Νεμέα μπορεί να αναδειχθεί και να προσφέρει πολλά στους επισκέπτες της.

⁴Συνέντευξη, S. Miller, 16/17/2015.βλ.παράρτημα

Γ' ΜΕΡΟΣ ΜΟΥΣΕΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ ΑΝΑΔΕΙΞΗΣ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6ο

6.1. Η αξιοποίηση του αρχαιολογικού χώρου

Ο αρχαιολογικός χώρος της Αρχαίας Νεμέας θα μπορούσε να αξιοποιηθεί, ώστε να γίνουν πολλές δράσεις και μουσειοπαιδαγωγικά προγράμματα που έχουν ως στόχο την ανάδειξη του αρχαιολογικού χώρου, αλλά και μια ευχάριστη εμπειρία για τον επισκέπτη. Ήδη γίνονται κάποιες δράσεις. Ο αρχαιολόγος Stephen.G.Miller, ο οποίος αφιέρωσε 40 χρόνια της καριέρας του στην Νεμέα, κατάφερε και δημιούργησε ένα αρχαιολογικό πάρκο, το μουσείο, αναστήλωσε τον Ναό του Διός, οργάνωσε τον αρχαιολογικό χώρο, έφερε στο φως το αρχαίο στάδιο με την θολωτή του είσοδο και κυρίως καθιέρωσε την Αναβίωση των αρχαίων αγώνων που γίνονται κάθε τέσσερα χρόνια στην Νεμέα. Μέσω αυτής της διαδικασίας, ο Κ. Μίλλερ κάνει κάποιες προσπάθειες με τον σύλλογο για την αναβίωση των αρχαίων αγώνων, ώστε να υπάρχουν μέλη και ενδιαφέρον από τους επισκέπτες. Στην παρούσα εργασία, επιχειρούμε μια πρόταση ανάδειξης του αρχαιολογικού χώρου της Νεμέας, λαμβάνοντας υπόψη εκτός των άλλων τις απόψεις του κ. Μίλλερ, με απώτερο σκοπό την ανάπτυξη και διεύρυνση του Πολιτιστικού τουρισμού στην περιοχή.

6.2. Προτάσεις ανάδειξης

Πρόταση 1: Θεατρική παράσταση

Με τη δημιουργία μιας θεατρικής παράστασης ο αρχαιολογικός χώρος θα αποκτούσε ενδιαφέρον. Θα μπορούσε μια φορά το μήνα να γίνεται μια θεατρική παράσταση η οποία θα έχει σχέση με διάφορα θέματα της μυθολογίας, π.χ. η πραγματοποίηση μιας παράστασης με τον Ηρακλή και τους θεούς του Ολύμπου, καθώς θα μπορούσε να συνδεθεί με το γνωστό μύθο του Λιονταριού της Νεμέας.

Πρόταση 2: Ευέλικτα ωράρια-Ημέρες λειτουργίας εκτός του προβλεπόμενου

Το μουσείο και ο αρχαιολογικός χώρος θα μπορούσαν να είναι ανοιχτά ένα σαββατοκύριακο το μήνα ή σε ημέρες αργίας, όπως οι εθνικές επέτειοι ή θρησκευτικές γιορτές, ώστε να γίνονται επισκέψεις αλλά και να έρχονται οργανωμένα γκρουπ που θα τους παρέχεται πρόγραμμα ξενάγησης και κάποιες

δράσεις. Π.χ. θα μπορούσε να πραγματοποιείται μια δράση την Καθαρά Δευτέρα η οποία θα λέγεται «Έλα και εσύ στο στάδιο να πετάξουμε χαρταετό». Με τη αφορμή μιας τέτοιας μέρας, θα είναι δυνατόν σε μικρούς και μεγάλους να κάνουν βόλτα, να πετάξουν τον χαρταετό και έπειτα να έχουν μια ξενάγηση στον αρχαιολογικό χώρο. Επιπλέον, στους μήνες τουριστικής αιχμής, θα ήταν καλό να διευρυνθεί το ωράριο και αυτό να δημοσιοποιηθεί στον τύπο, ώστε ο κόσμος να ενημερωθεί και να συνηθίσει σε μια νέα πραγματικότητα, στην οποία του δίνεται ευκαιρία να βιώσει μουσειακή εμπειρία κατά τη διάρκεια όλης της μέρας. Η συγκεκριμένη πρόταση για τα ευέλικτα ωράρια αναφέρθηκε από τον κ. Μίλλερ⁵ στη συνέντευξή του και τη συμεριζόμαστε απόλυτα, για το λόγο αυτό και την περιλαμβάνουμε⁶.

Πρόταση 3: Εκδρομές πολιτιστικού περιεχομένου

Σε αυτές τις εκδρομές θα παρέχεται πρόγραμμα ξεναγήσεων ανάλογα με το θέμα και θα παίρνουν μέρος διάφορες ομάδες ανθρώπων που θα επιθυμούν να συμμετάσχουν.

- 1) Ένα παράδειγμα πολιτιστικού περιεχομένου θα μπορούσε να είναι τα βιολογικά προϊόντα της Νεμέας, όπως η κορινθιακή σταφίδα. Θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί ένα συνέδριο στο πάρκο του αρχαιολογικού χώρου σχετικά με την καλλιέργεια της Σταφίδας και του κρασιού, καθώς ήδη από τα ομηρικά χρόνια γνωρίζουμε ότι υπάρχει παραγωγή οίνου στη Νεμέα. Κατάλληλη περίοδος θα μπορούσε να είναι την δεύτερη Κυριακή του Νοεμβρίου που είναι η ευρωπαϊκή γιορτή οινοτουρισμού. (πρόκειται για μία γιορτή που στόχος της είναι να αναδείξει τον πολιτισμό και τις παραδόσεις των πόλεων και περιοχών εκείνων οι οποίες σχετίζονται με την καλλιέργεια της αμπέλου και την παραγωγή οίνου). Με την ευκαιρία αυτή θα έχουν την δυνατότητα οι επισκέπτες να περιηγηθούν στον αρχαιολογικό χώρο αλλά και στο μουσείο⁷.
- 2) Άλλο ένα παράδειγμα είναι η σύνδεση της ευρύτερης περιοχής με τον αρχαιολογικό χώρο, δηλαδή να πραγματοποιούνται περίπατοι μέσα στο χωριό της Νεμέας και να καταλήγουν στον αρχαιολογικό χώρο η και το αντίστροφο. Με αυτόν τον τρόπο οι επισκέπτες θα περιηγηθούν σε όλη την

⁵Συνέντευξη Σ. Μίλλερ, 16/7/2015, βλ. παράρτημα.

⁶Συνέντευξη Σ. Μίλλερ, 16/7/2015, βλ. παράρτημα.

⁷Η συγκεκριμένη ιδέα έχει ως βάση πληροφορίες από τον ιστότοπο για την Κορινθιακή σταφίδα www.goldenblack.gr.

Νεμέα. Οι αρχαιολογικοί αυτοί περίπατοι θα συνοδεύονται με ξενάγηση και πληροφορίες για την Αρχαία Νεμέα, τις παραδόσεις και τα ήθη και έθιμα της περιοχής. Επιπλέον, θα μπορούσε να καθιερωθεί μία Κυριακή το μήνα ποδηλατοδράση, σε συνδυασμό με ανακάλυψη στο χωριό της Νεμέας: Ποδηλάτες και Ποδηλάτισσές θα πρέπει να περάσουν από προκαθορισμένους σταθμούς. Σε κάθε σταθμό προτείνονται απλές και σύντομες δραστηριότητες με γρίφους που θα πρέπει να λυθούν, καθώς στόχος θα είναι μία πρώτη επαφή με την Νεμέα και τους θησαυρούς της. Με αυτήν την αφορμή, θα έχουν την δυνατότητα, κατά τη διάρκεια της ποδηλασίας, να φτάσουν με αμείωτο ενδιαφέρον στο στόχο τους, στον αρχαιολογικό χώρο όπου θα επιβραβευθούν με δράσεις για μικρούς (εκπαιδευτικά προγράμματα) και μεγάλους (ξεναγήσεις), ώστε να έρθουν σε ουσιαστική επαφή με τα μνημεία της Νεμέας. Οι δράσεις θα αφορούν, θεματικά, κυρίως τους Νέμεους αγώνες.

- 3) Εκδρομές με σχολεία και Κ.Α.Π.Η. τα οποία θα γίνονται καθημερινά και θα περιλαμβάνουν ξεναγήσεις και προγράμματα με χρήση διαδραστικών μέσων (χρήση βίντεο ντοκιμαντέρ για την Νεμέα αλλά και για το ανασκαφικό έργο) μέσα στο μουσείο πρώτα και έπειτα στον αρχαιολογικό χώρο.

Πρόταση 4: Μουσικές βραδιές

Μια ενδιαφέρουσα δράση για την ανάδειξη του αρχαιολογικού χώρου είναι να οριστούν μέσα σ'αυτόν κάποιες μέρες κατά τις οποίες θα γίνονται συναυλίες. Βέβαια κάτι τέτοιο θα ήταν πιο εύκολο τους θερινούς μήνες, καθώς το χειμώνα είναι δύσκολο λόγω καιρικών συνθηκών. Οι συναυλίες αυτές θα μπορούσαν να περιλαμβάνουν έντεχνα ή ακόμα και παραδοσιακά τραγούδια. Καλλιτέχνες θα έχουν την ευκαιρία να δώσουν την δική τους παράσταση μέσα στο χώρο και να «μαγέψουν» τους επισκέπτες. Μετά τις συναυλίες θα μπορούσαν να πραγματοποιούνται χορευτικές επιδείξεις από χορευτές τοπικών συλλόγων (της Νεμέας και άλλων) υπό τον ήχο παραδοσιακών τραγουδιών.

Πρόταση 5: Δημοσιοποίηση των Δράσεων αλλά και των Νέμεων αγώνων

Για όλα αυτά που αναφέρθηκαν αλλά και για την ανάδειξη του αρχαιολογικού χώρου χρειάζεται η δημοσιοποίηση. Ένα site μόνο στο internet δεν είναι επαρκώς αποτελεσματικό, δεν καλύπτει τις ανάγκες ενημέρωσης. Είναι καλό να μαθευτεί η προσπάθεια των Νέμεων αγώνων αλλά και όλες αυτές οι εκδηλώσεις μέσω του

τύπου. Αυτό περιλαμβάνει ένταξη της Νεμέας σε γνωστά περιοδικά (πχ Αθηνόραμα), σε εφημερίδες, στις σελίδες με τα θέατρα και τις εκδηλώσεις, σε ιστοσελίδες(πχ. Clickatlife)και πολλά άλλα site όπου προτείνουν εκδρομές. Ωστόσο είμαστε σε μία χώρα που υποδέχεται μεγάλο αριθμό τουριστώνετησίως. Καλό θα ήταν η Νεμέα να συμπεριλαμβάνεται στους τουριστικούς προορισμούς αλλά και να γίνεται γνωστή η Αναβίωση των Αγώνων. Αυτό θα μπορούσε να γίνει και από τα τουριστικά γραφεία που δίνουν στους τουρίστες φυλλάδια και οδηγούς και τους προτείνουν διάφορους προορισμούς αλλά και μέσα από διαφημιστικά σποτ στην τηλεόραση και το ραδιόφωνο.

Πρόταση 5: Εκπαιδευτικά προγράμματα

Συνοπτική περιγραφή

Τα εκπαιδευτικά προγράμματα είναι ένας αξιόλογος τρόπος για την ανάδειξη ενός αρχαιολογικού χώρου και ενός μουσείου. Κυρίως πραγματοποιούνται σε σχολικές ομάδες που έρχονται για μια επίσκεψη στο μουσείο και στον αρχαιολογικό χώρο. Οι μαθητές οδηγούμενοι στο μουσείο μέσα από μία καλά οργανωμένη δράση, θα έρθουν σε επαφή με το χώρο και τα αντικείμενα και θα διοχτεύσουν εικόνες, παραστάσεις, συναισθήματα στην καλλιτεχνική παραγωγή, όπως αυτή διαμορφώνεται στο πλαίσιο ενός εργαστηρίου(workshop).

Θετικά σημεία:

- ü Για τη σχολική ομάδα που συμμετέχει σε εκπαιδευτικές δραστηριότητες η μουσειακή εμπειρία είναι πολλαπλά χρήσιμη. Η επαφή του παιδιού με το Μουσείο, τα εκπαιδευτικά προγράμματα και τα δημιουργικά εργαστήρια του προσφέρουν τη δυνατότητα για γνώση και δημιουργούν ευκαιρίες για την ανάπτυξη της κοινωνικής του συμπεριφοράς. Μαζί με τους συμμαθητές του έχει εξασφαλισμένες τις συνθήκες και δυνατότητες, ώστε αξιοποιώντας το χώρο, τα εκθέματα και τα υλικά να λειτουργήσει με τρόπο δημιουργικό και πρωτότυπο. Η αίσθηση της ανακάλυψης και της δημιουργίας, σε συνδυασμό με την αισθητική του Μουσείου, το καθιστούν μέσον δημιουργικής μάθησης.
- ü Οι Εξωμουσειακές δραστηριότητες μη το υλικό των συλλογών των Μουσείων(μουσειοσκευές, αντίγραφα, κατασκευές, παιχνίδια) «βοηθούν» τους μαθητές να συμπληρώσουν τις θεωρητικές γνώσεις τους, να προβληματιστούν πάνω στην ιστορία, να αναλύσουν τον πολιτισμό και να καλλιεργήσουν τις πνευματικές, ψυχικές και σωματικές ικανότητες(Κακοχούρου-Χρόνη,2006 :47)

ü Οι μουσειοπαιδαγωγοί θα εργαστούν για την δημιουργία σταθερής και γόνιμης συνεργασίας μουσείου-σχολείου, θα συμβάλουν στην ευαισθητοποίηση των ενδιαφερόμενων εκπαιδευτικών και θα συνεργαστούν μαζί τους για τον προγραμματισμό, την προετοιμασία και την αξιοποίηση επισκέψεων και άλλων δράσεων πολιτισμού. Το μουσείο από αυτό θα έχει δημιουργήσει ένα σταθερό και ενεργό κοινό και αυτό με την σειρά του θα φέρει αύξηση των πόρων για βιωσιμότητα και ανάπτυξη.(Κακοχούρου-Χρόνη,2006 :48)

ü Τα προγράμματα αυτά συμβάλλουν στην κατάκτηση της γνώσης βιωματικά, καθώς ενεργοποιεί τις διανοητικές δυνάμεις, τις κινητικές και καλλιτεχνικές δεξιότητες του μαθητή.

Στον αρχαιολογικό χώρο της Νεμέας τα εκπαιδευτικά προγράμματα είναι μια καλή δυνατότητα για να γίνει η ξενάγηση ενδιαφέρουσα και να προσελκύσουμε τα παιδιά, ώστε να αποκομίσουν μια ξεχωριστή εμπειρία και να έρθουν σε επαφή με το παρελθόν.

6.3.Προτεινόμενα Προγράμματα

Πρόγραμμα για παιδιά του Δημοτικού

Τίτλος «Ελάτε να γνωρίσουμε τους αγώνες και τον Οφέλη, τον φίλο της Νεμέας»

Προετοιμασία και Στόχος του προγράμματος

Πριν το πρόγραμμα και την επίσκεψη στον αρχαιολογικό χώρο είναι πολύ σημαντική η συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς των σχολείων. Το μουσείο θα πρέπει να στείλει στο σχολείο ένα αναλυτικό πρόγραμμα για τις δραστηριότητες του εκπαιδευτικού. Στόχος του προγράμματος είναι να γνωρίσουν τα παιδιά τους αρχαίους αγώνες και την Νεμέα. Μέσα από τα διαδραστικά παιχνίδια τα παιδιά θα έρθουν σε επαφή με τα αντικείμενα και την ιστορία της Νεμέας. Θα πραγματοποιηθεί ξενάγηση, προβολή βίντεο και θα γίνουν κατασκευές με κάποια από τα αντικείμενα του μουσείου. Οι δάσκαλοι θα ενημερώσουν τα παιδιά τι θα επισκεφτούν και θα γίνει μία μικρή αναφορά στο μουσείο και τον αρχαιολογικό χώρο ώστε να είναι προετοιμασμένα.

Υλοποίηση προγράμματος

Το πρόγραμμα χωρίζεται σε 3 μέρη:

1^ο Μέρος

Αρχικά, μόλις τα παιδιά φτάσουν στον αρχαιολογικό χώρο, θα έρθουν μέσα στο μουσείο όπου και θα γίνει ξενάγηση και γνωριμία με την μουσειοπαιδαγωγό. Στην αρχή της ξενάγησης θα γίνει αναφορά στον μύθο του Οφέλη ώστε να γίνει κατανοητή η αιτία ίδρυσης των Νέμεων αγώνων και να γνωρίσουν τον Οφέλη.

Στην συνέχεια θα έχουμε προβολή ολιγόλεπτου βίντεο που θα αναφέρει τους Νέμεους αγώνες. Έπειτα, στην ξενάγηση θα δοθεί έμφαση στα αντικείμενα των αθλητών(διάφορα αγγεία) τα οποία η μουσειοπαιδαγωγός θα παρουσιάσει σαν παιχνίδι μέσω τρισδιάστατων κατασκευών που αναπαριστούν κάποια από αυτά τα αντικείμενα. Τα παιδεία θα μπορούν να συμμετέχουν με ερωτήσεις και να εκφράζουν τυχόν απορίες καθώς θα επεξεργάζονται τα αντικείμενα. Τα αντικείμενα-κατασκευές έχουν τη δύναμη να προκαλούν έντονο ενδιαφέρον στους μαθητές, καθώς ερεθίζουν τη φυσική περιέργεια και την εξερευνητική τους διάθεση, παρέχοντας ταυτόχρονα και τη δυνατότητα διαμόρφωσης ενός κώδικα επικοινωνίας.

2^ο μέρος

Έπειτα, στο δεύτερο μέρος του προγράμματος και αφού θα έχουν περιηγηθεί στο μουσείο, θα γίνει ξενάγηση στον αρχαιολογικό χώρο και θα δοθεί έμφαση στο στάδιο όπου πραγματοποιούνταν οι αγώνες. Η πορεία προς το στάδιο θα γίνει μέσα από την κρυπτήν είσοδο. Η μουσειοπαιδαγωγός θα εξηγήσει στα παιδιά τον λόγο ύπαρξής της ώστε έπειτα να παρευρεθούν στο στάδιο. Θα περιηγηθούν στον Ναό του Διός, αφού γίνει μια αναφορά στους μύθους με τους θεούς του Ολύμπου, ώστε να ερεθιστεί το ενδιαφέρον των μαθητών.

3^ο μέρος

Σε αυτό το σημείο του προγράμματος οι μαθητές οδηγούνται στα λουτρά δίπλα από το άλσος του αρχαιολογικού χώρου και πραγματοποιείται η δράση «ελάτε να κατασκευάσουμε». Ο χώρος αυτός, ο οποίος είναι καλυμμένος με ένα σύγχρονο στέγαστρο, θα διαμορφωθεί ειδικά για το πρόγραμμα. Στο χώρο θα υπάρχουν τραπεζάκια και σκαμπό στα οποία θα καθίσουν τα παιδιά που θα χωριστούν σε ομάδες 3 ή 2 ατόμων, ανάλογα με τον αριθμό τους. Κάθε ομάδα θα έχει μια φωτογραφία από τα αντικείμενα που χρησιμοποιούσαν οι αθλητές(δύο ή τρία είδη

αγγείων), τα οποία θα κατασκευάσουν από πηλό. Θα υπάρχουν πάνω στο τραπέζι δύο αντίγραφα των αντικειμένων από πηλό ώστε να βοηθήσει τα παιδιά. Με την βοήθεια των εικαστικών και του μουσειοπαιδαγωγού, τα παιδιά θα κατασκευάσουν τα δικά τους αντικείμενα που και θα τα πάρουν μαζί τους ως αναμνηστικά.

Έπειτα αφού το πρόγραμμα τελειώσει θα μοιράσουμε στα παιδιά ερωτηματολόγια για την αξιολόγηση του προγράμματος στα οποία τα παιδιά ανάλογα με την ερώτηση θα πρέπει να κυκλώσουν την απάντηση που επιθυμούν. Αυτό είναι χρήσιμο για την βελτίωση του μουσειοπαιδαγωγικού προγράμματος αλλά και να δούμε την εμπειρία που αποκόμισαν τα παιδιά μέσα στον αρχαιολογικό χώρο και το μουσείο. Ωστόσο, το εξωτερικό περιβάλλον και η επαφή με τον αρχαιολογικό χώρο μέσω του εργαστηρίου «κατασκευές» φέρνει τους μαθητές σε μία γνωριμία με τα μνημεία και το παρελθόν και βοηθάει το παιδί να βιώσει μία μοναδική εμπειρία.

Πρόγραμμα για παιδιά Γυμνασίου

Τίτλος: Ανακαλύπτοντας τους θησαυρούς της Νεμέαςμέσα από την ανασκαφή.

Προετοιμασία και Στόχος του προγράμματος

Για να αποκτήσουν τα παιδιά μία πρώτη «διασκεδαστική» επαφή με τους χώρους του προγράμματος το σχολείο και το μουσείο θα συνεργαστούν αφού θα δοθούν ενημερωτικά φυλλάδια με το τι θα περιλαμβάνει το πρόγραμμα. Στόχος του προγράμματος είναι τα παιδιά να γνωρίσουν τον αρχαιολογικό χώρο της Νεμέας, τους αγώνες της και το ανασκαφικό έργο: αυτό θα συμβεί μέσα από την ξενάγηση στο μουσείο και στον αρχαιολογικό χώρο, ένα ολιγόλεπτο βίντεο και εργαστήριο στον αρχαιολογικό χώρο όπου θα πραγματοποιηθεί ανασκαφή με τα παιδιά και την μουσειοπαιδαγωγό. Έτσι θα έρθουν σε επαφή με το ανασκαφικό έργο και θα ανακαλύψουν τους θαμμένους θησαυρούς της Νεμέας. Επιπλέον, θα αποκτήσουν μια βιωματική εμπειρία μέσα από την ανασκαφή και τον θησαυρό.

Υλοποίηση προγράμματος

Το πρόγραμμα θα χωριστεί σε 3 μέρη:

1^ο μέρος

Στην αρχή του προγράμματος, μόλις οι καθηγητές με τους μαθητές φτάσουν στο μουσείο η μουσειοπαιδαγωγός θα τους καλωσορίσει και θα γίνει η γνωριμία μεταξύ μαθητών-μουσειοπαιδαγωγού ώστε να αισθανθούν ευχάριστα στο περιβάλλον. Έπειτα θα ξεκινήσει το πρόγραμμα με τη βιντεοπροβολή που θα έχει πληροφορίες για την Νεμέα και τους αγώνες. Έπειτα θα γίνει ξενάγηση στις αίθουσες του μουσείου.

Στην πορεία της ξενάγησης η μουσειοπαιδαγωγός θα τους δείξει ένα βιντεάκι διάρκειας 5 λεπτών που θα αναφέρεται στην ανασκαφή και στα μυκηναϊκά κοσμήματα από το χωρίο των Αηδονιών στην Νεμέα, την ιστορία και τον λεγόμενο «Θησαυρό των Αηδονιών» όπου ανασκάφηκαν, οι τάφοι μεγάλο ποσοστό των οποίων είχε ήδη συληθεί. Το συγκεκριμένο βίντεο θα έχει δημιουργηθεί για το παρόν πρόγραμμα. Έπειτα από αυτό θα δοθεί έμφαση στα κοσμήματα από τους τάφους και στο σημαντικό εύρημα «χρυσό δαχτυλίδι-σφραγίδα» και στο «δαχτυλίδι με τον Πήγασο». Η μουσειοπαιδαγωγός θα τους πει την ιστορία, αλλά θα αναφερθεί και στο παράνομο εμπόριο αρχαιοτήτων και την έκταση της αρχαιοκαπηλίας διεθνώς, καθώς όλος ο θησαυρός επρόκειτο να δημοπρατηθεί στη Νέα Υόρκη τον Ιούλιο του 1993. Στόχος είναι να κατανοήσουν οι μαθητές την έννοια της διαφύλαξης και προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς.

2^ο μέρος

Στο δεύτερο μέρος του προγράμματος θα γίνει ξενάγηση στον αρχαιολογικό χώρο. Έμφαση θα δοθεί στο αρχαίο στάδιο, στην κρύπτην είσοδο. Θα γίνει αναφορά στους αγώνες και συσχετισμός με τα αντικείμενα που είδαν μέχρι τώρα τα παιδιά. Έπειτα θα δουν το ναό του Διός όπου θα πραγματοποιηθεί και το εργαστήριο της ανασκαφής.

3^ο μέρος

Στο τρίτο μέρος του προγράμματος είναι η ανασκαφή η οποία θα πραγματοποιηθεί στον Ναό του Νεμείου Διός. Η μουσειοπαιδαγωγός αρχικά θα τους αναφέρει για την αναστήλωση του ναού, για το έργο του αρχαιολόγου Μίλλερ και θα τους πει λίγα λόγια για την ανασκαφή και το έργο. Έπειτα θα ξεκινήσει το πρόγραμμα της

ανασκαφής «ο θησαυρός».. Σε ένα μεγάλο κομμάτι του αρχαιολογικού χώρου θα υπάρχουν θαμμένα αντίγραφα τα κοσμήματα του μουσείου από τον «θησαυρό των Αηδονίων». Αυτά τα κοσμήματα θα είναι μεταλλικές κατασκευές που θα τα έχει κατασκευάσει η μουσειοπαιδαγωγός. Αφού τα παιδιά χωριστούν σε δύο ομάδες Α και Β θα πάρουν ένα φυλλάδιο το οποίο θα έχει σε φωτογραφίες τα κοσμήματα που είναι θαμμένα και θα πρέπει να τα βρουν. Όποια ομάδα βρει πρώτη «το χρυσό δαχτυλίδι-σφραγίδα» θα είναι και η ομάδα που θα κερδίσει. Για όλα τα εργαλεία που θα χρησιμοποιήσουν για την ανασκαφή αλλά και την βοήθεια που θα χρειαστούν θα βρίσκονται υπό την εποπτεία της μουσειοπαιδαγωγού και ενός αρχαιολόγου.Μπορούν να συμμετέχουν και οι διδάσκοντες στη δράση.Στο τέλος του προγράμματος θα δοθούν στα παιδιά όλα τα αντικείμενα που βρήκαν, τα οποία φεύγοντας θα πάρουν μαζί τους ως αναμνηστικά.

Στο τέλος του προγράμματος οι μαθητές και οι καθηγητές θα συμπληρώσουν ένα ερωτηματολόγιο για την αξιολόγηση του προγράμματος. Ξεχωριστό ερωτηματολόγιο θα έχουν οι καθηγητές από τους μαθητές. Αυτό θα βοηθήσει το μουσείο στη βελτίωση του προγράμματος.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Συνοψίζοντας αυτήν την πτυχιακή εργασία θα μπορούσαμε να πούμε ότι η ανάδειξη των αρχαιολογικών χώρων είναι σημαντική για τον Πολιτιστικό Τουρισμό της Ελλάδας. Ο τρόπος και τα μέσα ανάδειξης ενός αρχαιολογικού χώρου καθορίζονται από πάρα πολλά πράγματα και επηρεάζουν τον πολιτιστικό τουρισμό που σχετίζεται με αυτόν. Παρατηρήσαμε τις επεμβάσεις και την αποκατάσταση των μνημείων, καθώς και τις επιπτώσεις που είχαν στο φυσικό περιβάλλον. Όλα αυτά είναι καθοριστικά για την ανάδειξη ενός τόπου, καθώς και την παραμονή των μνημείων “insitu”(να παραμένουν όπως είναι χωρίς πολλές αλλαγές), στο φυσικό τους περιβάλλον.

Όπως είδαμε στην Αρχαία Νεμέα, ο αρχιτεκτονικός σχεδιασμός που έγινε στον αρχαιολογικό χώρο μέσω της αναστήλωσης του Ναού, την αποκάλυψη του σταδίου και της δημιουργίας του αρχαιολογικού πάρκου είχαν ως στόχο τη διατήρηση και την ανάδειξη της αυθεντικότητας των μνημείων.

Με τη βοήθεια του αρχαιολόγου StephanG.Millero Ναός του Διός αποτελεί ένα δείγμα σωστής και συνεπούς, επιστημονικά, καθώς, μέσω της μελέτης και της έρευνας, παρουσιάζεται η αυθεντική του μορφή. Το μουσείο που βρίσκεται στο πάρκο της Νεμέας αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι του αρχαιολογικού χώρου και έχει σχεδιαστεί με τέτοιο τρόπο, ώστε ο επισκέπτης που βρίσκεται μέσα στη μουσειακή αίθουσα να έχει άμεση επαφή με τον αρχαιολογικό χώρο και τον Ναό μέσω ενός μεγάλου παραθύρου. Η εικόνα του Ναού συνδυάζεται αρμονικά με τον εσωτερικό χώρο του μουσείου. Υπάρχει, δηλαδή, άμεση γειννίαση με το μνημείο, πρόκειται για μια ιδέα που επαναλήφθηκε, ουσιαστικά, το 2009, στο νέο Μουσείο της Ακρόπολης, όπου το ομοίωμα του Παρθενώνα, βρίσκεται σε άμεση αντιδιαστολή με το πραγματικό μνημείο.

Συμπερασματικά, η ανάδειξη και η διαχείριση των αρχαιολογικών χώρων έχει σκοπό την παρουσίαση της πολιτιστικής κληρονομιάς παρόλα τα προβλήματα που υπάρχουν. Στην περίπτωση της Αρχαίας Νεμέας, σύμφωνα με τον Miller οι κοινωνικοπολιτικές συνθήκες στην χώρα καθιστούν δύσκολη την συνέχιση του έργου της αναστήλωσης του Ναού, καθώς και την εφαρμογή ενός ευέλικτου ωραρίου λειτουργίας στον Αρχαιολογικό χώρο και το Μουσείο. Παρόλα αυτά, μέσω του συλλόγου για την αναβίωση των αγώνων γίνεται μια αξιόλογη και πιάνιαπροσπάθεια από τα μέλη του, ώστε να αναδεικνύεται και να διανθίζεται σε μόνιμη βάση ο Πολιτιστικός Τουρισμός της Νεμέας.

Ο Αρχαιολόγος Miller, όπως αναφέραμε και προηγουμένως, στα μελλοντικά σχέδια της ανάδειξης περιλαμβάνει και τη δημιουργία της σχολής αρχαίου ελληνικού αθλητισμού στον αρχαιολογικό χώρο. Κάτι τέτοιο θα ήταν πολύ εποικοδομητικό και σπουδαίο για τους επισκέπτες αλλά και για τους ανθρώπους που θα θελήσουν να διδαχθούν την ιστορία αλλά και να την βιώσουν. Ωστόσο αν κάτι τέτοιο δεν είναι εφικτό ακόμα, με τις πρακτικές που προαναφέραμε, θα μπορούσε η Νεμέα να αναδειχτεί και να δημοσιοποιηθεί ώστε να προσελκύσει το ενδιαφέρον των επισκεπτών καθ' όλη την διάρκεια του χρόνου. Με τον τρόπο αυτό διατηρείται και προάγεται η πολιτιστική κληρονομιά.

Εικόνα 32. Το εσωτερικό του μουσείου με φόντο τον αρχαιολογικό χώρο της Νεμέας. Στο Βάθος διακρίνετε ο Ναός του Διός. Αυτό το παράθυρο συνδέει την άμεση οπτική επαφή της μακέτας αναπαράστασης με τον Αρχαιολογικό χώρο. Πηγή: προσωπικό αρχείο.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ
(σε έντυπη και ηλεκτρονική μορφή)

Ελληνικά:

- Ανδρουλάκης, Ε.Χ.(2009).Νόμος 10/22-5-1834.Της Αντιβασιλείας «περί των επιστημονικών και τεχνολογικών συλλογών, περί ανακαλύψεως και διατηρήσεως των αρχαιοτήτων και της χρήσεως αυτών». Εγχειρίδιο Αρχαιολογικής Νομοθεσίας. Κρήτη: Σχολή Ξεναγών Κρήτης
- Βενετσανοπούλου, Μ.Γ. (2006).*Η κρατική συμβολή στον τουρισμό,Εναλλακτικές μορφές τουρισμού*.Αθήνα: Εκδόσεις interbooks
- Βίγλη, Μ. (2012-2013). Γραπτές σημειώσεις από το μάθημα *Μουσειολογία& Πολιτισμική Διαχείριση/Πολιτιστικός Τουρισμός*του Τμήματος Συντήρησης Πολιτισμικής κληρονομιάς. Ζάκυνθος: ΤΕΙ Ιονίων Νήσων
- Κακούρου Χ.Γ,(2006).*Μουσείο Σχολείο-Αντικριστές πόρτες στη Γνώση*. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη
- Καρύμπαλη,Τσιπτσίου, Γ. (2004).*Τα μνημεία και η κατοχή τους. Κατά τον Ν.3028/2002 «Για την προστασία των αρχαιοτήτων και εν γένει της πολιτιστικής κληρονομιάς»*. Αθήνα: Εκδόσεις Σακκούλα
- Κόνσολα, Ν. (2016). *Στρατηγικό σχέδιο Πολιτιστικού Τουρισμού για την Περιφέρεια Νότιου Αιγαίου*. Ανακτήθηκε στις 15/6/2016 από: http://grsa.prd.uth.gr/conf2013/51_konsola_ersagr13.pdf
- Κωστάκης, Μ. (2003). *Τουρισμός,Πολιτισμός*.Η διεθνής εμπειρία.Στο «*Πολιτιστικός Τουρισμός και Ανάπτυξη*». Αθήνα: Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης, Ινστιτούτο επιμόρφωσης. Ανακτήθηκε 20/10/2015 από: http://www.dee.gr/mediaupload/publications/kostakis_tourismos_politismos.pdf
- Λαγός, Γ.Δ. (2005).*Τουριστική οικονομική*.Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική
- Μαργαριτούλης, Δ. (1995).*Τουρισμός & Περιβάλλον*. Αρχαιολογία και τέχνες, τεύχος 57
- Miller, S-G.(2013& 2014). *Για τα μέλη του συλλόγου για την Αναβίωση των Νέμεων αγώνων*. Τα ΝΕΑ των ΝΕΜΕΩΝ
- Miller, S-G. (2005). *Νεμέα, μουσείο και Αρχαιολογικός χώρος*. Αθήνα: Ταμείο Αρχαιολογικών πόρων και απαλλοτριώσεων Υπουργείο Πολιτισμού
- Μπούρας, Χ. &Τουρνικιώτης, Π. (2010).*Συντήρηση,αναστήλωση και αποκατάσταση μνημείων στην Ελλάδα 1950-2000*. Αθήνα: Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς
- Μπούρας, Χ.(1982/2010 - 2011).Σημειώσεις του Μαθήματος*Αποκαταστάσεις των Μνημείων Ι (κεφάλαιο Ι έως Χ)*, Πάτρα: Τμήμα ΑρχιτεκτόνωνΠανεπιστημίου Πατρών
- Παπαχατζής, Ν.Δ, (1994). (επιμ. &μτφρ). *Παυσανίου Ελλάδος Περιήγησις,Κορινθιακά-Λακωνικά*. Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών
- *Πολιτιστικός Τουρισμός-Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης(ΕΚΤ)*. (10/9/2015). Ανακτήθηκε από:<http://www.ekt.gr>
- *Πολιτιστική κληρονομιά*.(17/9/2015). Ανακτήθηκε από : www.real.gr -
- *Το σκάνδαλο με την αρπαγή του «θησαυρού των Αηδονίων» από την Νεμέα. Έλληνες αρχαιοκάπηλοι έσκαβαν για χρόνια με την ανοχή των αρχών* (15/6/2016) Ανακτήθηκε από:<http://www.mixanitouxronou.gr/to-skandalo-me-tin-arpagi-tou-thisavrou-ton-aidonion-apo-tin-nemea-ellines-archeokapili-eskavan-gia-chronia-me-tin-anochi-ton-archon>

Ξενόγλωσσα:

- Mac Donald, R. & Jolliffe, L. (2003). *Cultural rural tourism, Evidence from Canada* στο *Annals of tourism. Research*, Vol 30 (No 2), 307-325

ΝΟΜΟΙ-ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ

- Διεθνής Σύμβαση σχετικά με τα μέσα για την απαγόρευση και παρεμπόδιση της παράνομης εισαγωγής εξαγωγής και μεταβίβασης της κυριότητας των πολιτιστικών αγαθών. Ν. 1103/1980. ΦΕΚ 297/Α/29-12-1980. (22/3/2016). Ανακτήθηκε από: http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=567&language=el-GR&SkinSrc=%5BG%5DSkins%2F_default%2FNo+Skin&ContainerSrc=%5BG%5DContainers%2F_default%2FNo+Container&dnnprintmode=true
- Διεθνής Σύμβαση για την προστασία της παγκόσμιας πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς. Ν. 1126/1981. ΦΕΚ 32/Α/10-02-1981. (22/3/2016). Ανακτήθηκε από: http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=567&language=el-GR&SkinSrc=%5BG%5DSkins%2F_default%2FNo+Skin&ContainerSrc=%5BG%5DContainers%2F_default%2FNo+Container&dnnprintmode=true
- Περὶ Αρχαιοτήτων και εν γένει της Πολιτιστικής Κληρονομιάς, Ν. 3028/2002 ΦΕΚ Α' 153/ 28-06-2002. (22/3/2016). Ανακτήθηκε από: http://www.et.gr/idoocs-nph/search/pdfViewerForm.html?args=5C7QrtC22wEc63YDhn5AeXdtvSoClrL88rhjYU1h16d5MXD0LzQTLWPU9yLzB8V6dxiWmYHFUbmCiBSQOpYnTy36MacmUFCx2ppFvBej56Mmc8Qdb8ZfRjQznsIAdk8Lv_e6czmhEembNmZCMxLMtQSGooPM_zbAGhOJLf-h-a_VmBikzTKzub_Ai4OHcNsRc

ΙΣΤΟΤΟΠΟΙ-ΠΗΓΕΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

- www.opheltes.gr-Οφέλης, Ο φίλος της Νεμέας, μη κερδοσκοπικό σωματείο. Τελευταία επίσκεψη 23/06/2016
- www.nemeangames.org-Νέμεοι αγώνες-Αναβίωση. Τελευταία επίσκεψη 26/06/2016
- www.goldenblack.gr-Κορινθιακή σταφίδα. Τελευταία επίσκεψη 20/05/2016
- Εικόνα εξωφύλλου. Ναός Νεμέας, http://www.skaikairos.gr/main/nemea/weather_photos Τελευταία επίσκεψη 9/07/2016
- www.mixanitouxronou.gr Τελευταία επίσκεψη 13/7/2016
- Εικόνα 1. Ο Ναός του Ποσειδώνα στο Σούνιο <http://geo.typepad.com/.a/6a0168e53be7ff970c01a511f12901970c-pi>. Τελευταία επίσκεψη 10/06/2016
- Εικόνα 2. Ναός Αιφαιάς Αθηνάς στην Αίγινα. http://vasilpro.blogspot.gr/2012/01/blog-post_09.html Τελευταία επίσκεψη 10/06/2016
- Εικόνα 3. Η είσοδος του αρχαιολογικού χώρου και το μουσείο εξωτερική πλευρά. <http://www.in-korinthia.com/company/arxaiologiko-mouseio-nemeas/> Τελευταία επίσκεψη 10/06/2016
- Εικόνα 4. Το στάδιο. <http://www.enalio.gr/sights.php?lang=gr> Τελευταία επίσκεψη 10/06/2016

- Εικόνα 5. Η κρύπτη είσοδος που οδηγεί στο στάδιο. <http://nemeangames.org/el/nemea-stadium/tunnel.html> Τελευταία επίσκεψη 10/06/2016
- Εικόνα 7. Ο Ναός του Διός κατά το πρώτο διάστημα αναστήλωσης το 2002. <http://nemeangames.org/el/ancient-nemea/temple-and-sanctuary-of-zeus.html> Τελευταία επίσκεψη 10/06/2016
- Εικόνα 8. Ο Ναός του Διός και η αναστήλωση το 2011. <http://nemeangames.org/el/ancient-nemea/temple-and-sanctuary-of-zeus.html> Τελευταία επίσκεψη 10/06/2016
- Εικόνα 9. Ο Ναός του Διός στην τελευταία αναστήλωση του το 2013. <http://nemeangames.org/el/ancient-nemea/temple-and-sanctuary-of-zeus.html> Τελευταία επίσκεψη 10/06/2016
- Εικόνα 10. Από την συλλογή των κλεμμένων κοσμημάτων που τώρα βρίσκονται στο μουσείο της Νεμέας. <http://www.mixanitouxronou.gr/to-skandalo-me-tin-arpagi-tou-thisavrou-ton-aidonion-apo-tin-nemea-ellines-archeokapili-eskavan-gia-chronia-me-tin-anochi-ton-archon/> Τελευταία επίσκεψη 10/06/2016
- Εικόνα 11. Κοσμήματα από τους τάφους των Αηδονίων. <http://www.mixanitouxronou.gr/to-skandalo-me-tin-arpagi-tou-thisavrou-ton-aidonion-apo-tin-nemea-ellines-archeokapili-eskavan-gia-chronia-me-tin-anochi-ton-archon/> Τελευταία επίσκεψη 10/06/2016
- Εικόνα 12. Χρυσό δαχτυλίδι-σφραγίδα. Είναι από τα κλεμμένα του αρχαίου νεκροταφείου των Αηδονίων, 1500 π.Χ. <http://www.mixanitouxronou.gr/to-skandalo-me-tin-arpagi-tou-thisavrou-ton-aidonion-apo-tin-nemea-ellines-archeokapili-eskavan-gia-chronia-me-tin-anochi-ton-archon/> Τελευταία επίσκεψη 10/06/2016
- Εικόνα 13. Χρυσό δαχτυλίδι ,εκτίθεται στο μουσείο Νεμέας, 1500 π.Χ. <http://www.mixanitouxronou.gr/to-skandalo-me-tin-arpagi-tou-thisavrou-ton-aidonion-apo-tin-nemea-ellines-archeokapili-eskavan-gia-chronia-me-tin-anochi-ton-archon/> Τελευταία επίσκεψη 10/06/2016
- Εικόνα 15. Η αναβίωση των Νέμεων αγώνων το 2012. <http://nemeangames.org/el/> Τελευταία επίσκεψη 15/06/2016
- Εικόνα 16. Μικρά παιδιά συμμετέχουν στην αναβίωση των Νέμεων Αγώνων 2012. http://www.schizas.com/site3/index.php?option=com_content&view=article&id=45996:nemea-2012&catid=22:ellinides-fones&Itemid=199 Τελευταία επίσκεψη 15/06/2016
- Εικόνα 17. Αναβίωση των Νέμεων αγώνων 2012 <http://diogenis-press.gr/?p=46384> Τελευταία επίσκεψη 15/06/2016
- Εικόνα 18. Αναβίωση των Νέμεων αγώνων 2012 http://www.parakato.gr/2012/06/blog-post_2149.htm/ Τελευταία επίσκεψη 15/06/2016
- Εικόνα 28. Το αρχαίο στάδιο της Νεμέας από ψηλά. <http://peloponnisossearch.com/el/site/ancient-nemea>. Τελευταία επίσκεψη 10/06/2016
- Εικόνα 29. Οι ανασκαφές του Σταδίου της Νεμέας το 1976. <http://nemeangames.org/el/nemean-games-revival/history-of-society.html>. Τελευταία επίσκεψη 15/06/2016
- Εικόνα 30. Η ανασκαφή του Σταδίου το 1975. <http://nemeangames.org/el/nemean-games-revival/history-of-society.html> Τελευταία επίσκεψη 15/06/2016

- Εικόνα 31. Ο Αρχαιολογος Stephen Miller κατά την διάρκεια των εργασιών της αναστήλωσης στη στοά του Σταδίου. <http://www.archaiologia.gr/blog> Τελευταία επίσκεψη 7/5/2016

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΑΙΝΙΕΣ/ ΝΤΟΚΥΜΑΝΤΕΡ

- Αποστολίδης Α. & Ζηργάνος Ν. (Παραγωγός και Σκηνοθέτης) (2005). *Το Κύκλωμα*. [Ντοκιμαντέρ]. Ελλάδα: Ατομική παραγωγή

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ Stephen G. Miller (16/7/2015, Νεμέα Κορινθίας, Αρχαιολογικός χώρος)

Ερώτηση 1

Ποιος ήταν ο απώτερος σκοπός για την αναστήλωση του Ναού του Διός στη Νεμέα και ποιοι βοήθησαν σε αυτήν;

Αρχικά να αναφέρω ότι είμαι συνταξιούχος και πλέον δεν πηγαίνω να μαζεύω στις ανασκαφές. Όταν ήμουν ενεργός είχα μια ομάδα περίπου 5 χιλιάδες (Ελληνοαμερικάνοι- Αμερικάνικη σχολή Μπέρκλεϊ και Έλληνες) όπου με υποστήριξαν και κοίταξαν την Νεμέα σαν οικογένεια τους, σαν δικό τους κομμάτι. Όταν υπήρχε ανάγκη η ομάδα αυτή κάθε χρόνο έδιναν τουλάχιστον 35 χιλιάδες δολάρια και κάποιες χρονιές έφταναν μέχρι 65 χιλιάδες δολάρια. Η αναστήλωση του Ναού είναι λίγο βαρύ θέμα καθώς εκείνη την εποχή στην ανασκαφή ακόμα και αν είχαμε 5 δραχμές με αυτά ότι μπορούσαμε κάναμε και προσπαθούσαμε πολύ σκληρά για τον ναό με την βοήθεια πάντα των Ελληνοαμερικάνων..Τώρα όμως είναι αλλιώς επειδή έχεις εργάτες που είναι τεχνικοί, υπάρχουν εργαλεία, γερανοί, έχεις όλα αυτά και τα έξοδα είναι περισσότερα και δεν μπορείς να δουλέψεις σπασμένα. Πρέπει να αρχίσεις να δουλεύεις και να κάνεις όσα μπορείς, με όλα αυτά τώρα η αναστήλωση έχει σταματήσει και δεν ξέρω αν θα προχωρήσει. Είναι σαφές ότι η διευθύντρια του υγειονομικού δεν θέλει να βοηθήσει και όλα αυτά θα τα βλέπετε έτσι για πολλά χρόνια ακόμα.

Ερώτηση 2

Σύμφωνα με την οικονομική κρίση που βιώνει η χώρα κατά πόσο είναι εύκολη η χρηματοδότηση για αναστήλωση, συντήρηση αποκατάσταση του αρχαιολογικού χώρου;

Για τον αρχαιολογικό χώρο και για την αναστήλωση του Ναού του Διός στην πρώτη φάση τους η χρηματοδότηση ήταν κυρίως από την αρχαιολογική σχολή του Μπέρκλεϊ, από Ελληνοαμερικανούς και Έλληνες. Όλο αυτό γιατί οι άνθρωποι το 5% ή το 10% ψάχνουν για τις ρίζες τους οι οποίες είναι εδώ και αυτό πρέπει να το καταλαβαίνει η Ελλάδα και να αρχίζει να το «εκμεταλλεύεται». Προσπαθούσα με τους κατοίκους της Νεμέας και τους ανθρώπους στο μουσείο να τους μαζέψω για να πραγματοποιήσω αυτό το έργο στην Ελλάδα. Για να συνεχιστεί η συντήρηση η αποκατάσταση του αρχαιολογικού χώρου ήταν δύσκολο αλλά στο τέλος «ο επιμένων νικά». Εφόσον δούλεψα τόσο πολύ να μαζέψω τα λεφτά δεν ήθελα και σπατάλες(πλήρωνα αμέσως τους εργάτες). Σήμερα τα πράγματα είναι δύσκολα με την οικονομική κρίση καθώς δεν υπάρχει οικονομική βοήθεια. Τα πράγματα είναι διαφορετικά στην σημερινή εποχή.

Ερώτηση 3

Τα τελευταία χρόνια έχει παρατηρηθεί αύξηση στον τουρισμό.Στον αρχαιολογικό χώρο της Νεμέας πως επηρεάζει αυτή η εξέλιξη; Υπάρχει επισκεψιμότητα;

Αρχικά να αναφέρω ότι είχαμε μία κρίση εδώ στον αρχαιολογικό χώρο καθώς πήρε σύνταξη ένας φύλακας και είχαμε 4 φύλακες να καλύψουμε όλους τους χώρους (μουσείο και αρχαιολογικός χώρος) για όλες τις μέρες. Θεωρητικά είμαστε ανοιχτά όλη την βδομάδα ..σχεδόν 8 μέρες. Πέρσι τον Ιούλιο κλείσαμε το στάδιο δύο μέρες αναγκαστικά καθώς δεν υπήρχε προσωπικό. Τότε ήταν ο καινούργιος Υπουργός Πολιτισμού ο Κ. Τασούλας ο οποίος έτυχε να είναι φίλος με έναν γνωστό στην περιοχή και ήρθε να δει τον αρχαιολογικό χώρο. Είδε την κατάσταση και αποφάσισε να βοηθήσει. Πρώτα εμείς σαν σύλλογος για την αναβίωση των αγώνων προσλάβαμε δύο φύλακες. Ο Κ. Τασούλας βρήκε λεφτά και κανόνισε πρόσληψη μέχρι τον Δεκέμβριο, εντωμεταξύ βγήκε απόφαση από το Υπουργείο ότι από 1^η Απριλίου θα έχουμε περισσότερους φύλακες ώστε να είναι ανοιχτό 12 ώρες την μέρα. Έτσι δεν θα βλέπουμε τους τουρίστες να έρχονται και στις 4-5 το απόγευμα να φεύγουν. Αμέσως μέσα στον Απρίλιο και τον Μάιο είχαμε αύξηση σχεδόν 35% τουρισμό, διότι με όλα αυτά η Νεμέα θα μπορεί να συμπεριληφθεί στις λίστες των τουριστικών προορισμών(ότι είμαστε ανοιχτά). Τον Ιούνιο πήγαμε καλά στην αρχή αλλά μόλις κηρύχθηκε το δημοψήφισμα στην χώρα το 80% έφυγαν καθώς ο τουρίστας δεν θέλει να πάει εκεί που υπάρχει αβεβαιότητα, φοβάται, θέλει σιγουριά για να επισκεφτεί έναν χώρο.

Ερώτηση 4

Θεωρείτε ότι η οικονομική και πολιτιστική κατάσταση που επικρατεί στην Ελλάδα και στην Ευρώπη τα τελευταία δύο χρόνια έχει επηρεάσει την πολιτισμική διαχείριση του αρχαιολογικού χώρου;

Δεν νομίζω. Αυτό που ανέφερα και προηγουμένως για το προσωπικό του μουσείου είναι ότι δεν υπάρχουν άτομα για να καλύψουν τις ανάγκες του αρχαιολογικού χώρου. Έχουμε κάποια άτομα τα οποία όμως είναι με σύμβαση μέχρι τον Οκτώβριο, έπειτα δεν ξέρουμε τι θα γίνει. Το ωράριο μέχρι στιγμής είναι 8 το πρωί με 3 το μεσημέρι. Το προσωπικό θα φύγει σύντομα καθώς δεν έχουν πληρωθεί, οπότε η κατάσταση στην Ελλάδα είναι ίδια όπως παλαιότερα, άρα δεν επηρεάζει και τόσο, είναι κακή καθώς έτσι δεν έχουμε την επισκεψιμότητα που θα θέλαμε. Από την στιγμή που οι φύλακες προσλήφθηκαν με κριτήριο να δώσουν ψήφο καταλαβαίνουμε ότι δεν υπάρχει ουσιαστικό ενδιαφέρον για τον χώρο. Με την κοινωνική κατάσταση που υπάρχει στην χώρα είναι δύσκολο ο αρχαιολογικός χώρος να μπορεί να μείνει ανοιχτός περισσότερες ώρες και να γίνει μια καλή διαχείριση . Με τις συνθήκες αυτές όλα είναι ένας «φαύλος κύκλος».

Ερώτηση 5

Ποια είναι τα σχέδια σας όσον αφορά τον τρόπο ανάπτυξης-ανάδειξης του αρχαιολογικού χώρου;

Δεν είμαι σε θέση να κάνω τίποτα συγκεκριμένο για τον αρχαιολογικό χώρο αλλά με τον σύλλογο για την αναβίωση των αγώνων δημιουργήσαμε ένα γραφείο όπου εκεί μπορώ να τραβήξω τα «βλέμματα του κόσμου» προς τη Νεμέα. Θα ήθελα να κάνω διαφήμιση, εδώ μέσα στον χώρο που είμαστε τώρα θα ήθελα παράδειγμα αυτό το δέντρο που είναι έτοιμο να πεθάνει να το φροντίσω αλλά δεν επιτρέπεται, στον σύλλογο όμως μπορώ να κάνω πολλά πράγματα. Στο τέλος του Μαΐου πήγαμε για δύο μέρες στο Λονδίνο στο ελληνικό κέντρο και μίλησα εκεί σε 90 άτομα. Έτσι είχαμε καινούργια μέλη στον σύλλογο μας, πουλήσαμε 1 βίντεο ή και λίγα ακόμα, τα έξοδα μπορεί να μην καλύφθηκαν αλλά τώρα 70 άτομα είναι θετικοί με το θέμα της Νεμέας. Την επόμενη βδομάδα πήγαμε στις Βρυξέλες στην Ελληνική πρεσβεία και είχαμε μία συγκέντρωση 90 άτομα και είχαμε και εγγραφές στον σύλλογο. Έπειτα κάναμε μαθήματα σε παιδιά των υπαλλήλων της Ευρωπαϊκής Ένωσης από όλες τις χώρες. Τα μαθήματα έγιναν στα αγγλικά και περιλάμβαναν αρχαία ελληνικά και λατινικά. Σε αυτά τα παιδιά έκανα μια παρουσίαση τα οποία ήταν ηλικίας 14 χρονών. Δεν ξέρω να κάνω μαθήματα σε αυτές τις ηλικίες, ποιο μεγάλα μπορώ και έχω την εμπειρία. Τους άρεσε καθώς καθόντουσαν και άκουγαν. Συζητάμε αν γίνεται να δημιουργήσουμε ένα σχολείο για τα παιδιά για να μάθουν για τις ρίζες τους.. Έπειτα ήρθαν από τον σύλλογο των μαθητών και συζητήσαμε να κάνουμε ένα συνέδριο για τους ολυμπιακούς αγώνες και αν είναι να ετοιμαστούν να έρθουν εδώ στην Νεμέα τον Ιούνιο για να τρέξουν στην αναβίωση. Στην συνέχεια ήρθε μία δασκάλα από την Σερβία η οποία θέλει να φέρει τους μαθητές τις 15 άτομα να τρέξουν στην Νεμέα και να κάνουν αναπαράσταση στα αγγλικά ένα έργο. Εγώ της είπα ότι αυτό δεν είναι ακριβώς αναβίωση αλλά δεν πειράζει. Το έργο θα έχει σχέση με τον Όλυμπο και τους θεούς, τον Δία και τον Ποσειδώνα, την Ήρα που βοηθάει. Είναι πολύ σημαντικό αυτό, όμως πρέπει να βρούμε που θα μένουν άμα έρθουν. Σκεφτόμαστε σε κάποιο κοντινό χωρίο. Αν είχαμε τα αντίγραφα από τους αρχαίους ξενώνες θα ήταν πολύ καλά, θα βοηθούσε στην ανάπτυξη όλο αυτό, η κατασκευή ενός κτηρίου όπου θα μένουν οι αθλητές και οι επισκέπτες και θα γίνονται και μαθήματα. Παλαιότερα είχαμε κάνει συναυλία το καλοκαίρι στην πανσέληνο στον αρχαιολογικό ναό και είχε επισκεψιμότητα και υπήρχε το εξής ζήτημα «να περπατάνε πάνω στα αρχαία»; Η λογική είναι ότι δεν επιτρέπεται και ότι σπάνια να γίνεται αυτό αλλά δεν είναι κακό, δεν χαλάνε, αυτά είναι απλά θεμέλια και είναι καλό οι άνθρωποι να έχουν επαφή με την αρχαιότητα.